

THE INFLIGHT MAGAZINE

your complimentary copy

181 (9) / 2025

ON AIR БУЛГАРИЯ

AI vs
Jobs

ОБРЕЧЕНИ ПРОФЕСИИ

Social
Europe

СОЦИАЛНАТА ЕВРОПА

Fall
Vibes

ЕСЕННИ НАСТРОЕНИЯ

BUILDING TOMORROW

Prof. PhD Georgi Venkov, Rector of the Technical University of Sofia
Проф. д-р Георги Венков, ректор на Технически университет - София

OVER A
MILLION
READERS
PER YEAR!

Bulgaria Air
National Carrier www.air.bg

Централна
Кооперативна
Банка
Важният си ти.

ЕДНА ДЕБИТНА КАРТА – БЕЗКРАЙНИ ВЪЗМОЖНОСТИ

Открий нови измерения на
картовите услуги с Visa Debit Infinite

ОТКРИЙ ИСПАНИЯ С "БЪЛГАРИЯ ЕЪР"

Това лято пътувайте до слънчева Испания бързо, удобно и на изгодни цени с националния авиопревозвач. С кампанията си „Открий Испания“ през новия сезон „България Еър“ ви отвежда до едни от най-вдъхновяващите испански дестинации – Барселона, Палма де Майорка и Малага. Време е за нови приключения, средиземноморско слънце и незабравими преживявания.

БАРСЕЛОНА – градът на великия архитект Гауди, безкрайните плажове и динамичния нощен живот. Разходете се по Ла Рамбла, насладете се на шедеврите на модернизма и усетете пулса на каталунската столица. Барселона предлага несравнимо съчетание между култура, забавления и гастрономически изкушения.

МАЙОРКА – магнетичен островен рай на спокойствие, красиви плажове, ефектни коктейли, и нито следа от стрес и напре-

жение. Тук ви очакват очарователни исторически забележителности, изтънчена кухня и чудесни възможности за разходки сред природата.

МАЛАГА – градът на Пикасо, на древната история и автентичните испански вкусове. Опознайте стария град, насладете се на панорамните гледки и се отгдейте на андалусийската кулинарна наслада. Малката перла на Коста дел Сол съчетава богато културно наследство с модерни развлечения и топъл средиземноморски климат.

Полетите от София до трите дестинации се изпълняват всеки вторник и събота през летния сезон, на цени от 129 евро с включени 10 kg ръчен багаж, безплатен check-in, напитки и храна на борда. „България Еър“ продължава да лети и до испанската столица Магруд пет пъти в седмицата, на цени от 115 евро. ■

DISCOVER SPAIN WITH "BULGARIA AIR"

This summer, travel to sunny Spain quickly, comfortably and at great prices with the national air carrier. With its "Discover Spain" campaign in the new season, "Bulgaria Air" takes you to some of the most inspiring Spanish destinations: Barcelona, Palma de Mallorca and Malaga. It's time for new adventures, Mediterranean sun and unforgettable experiences.

BARCELONA - the city of the great architect Gaudi, endless beaches and dynamic nightlife. Stroll along La Rambla, enjoy the masterpieces of modernism and feel the pulse of the Catalan capital. Barcelona offers an incomparable combination of culture, entertainment and gastronomic delights.

MALLORCA - a magnetic island paradise of tranquility, beautiful beaches, spectacular cocktails, and not a trace of stress and tension. Here you will find fascinating historical sights, exquisite cuisine and wonderful opportunities for walks in nature.

MALAGA - the city of Picasso, ancient history and authentic Spanish flavours. Explore the old town, enjoy the panoramic views and indulge in Andalusian culinary delights. The little pearl of the Costa del Sol combines a rich cultural heritage with modern entertainment and a warm Mediterranean climate.

Flights from Sofia to the three destinations operate every Tuesday and Saturday during the summer season, at prices from 129 euros including 10 kg of hand luggage, free check-in, drinks and food on board. "Bulgaria Air" continues to fly to the Spanish capital Madrid five times a week, at prices from 115 euros. ■

ДАЙ КРИЛЕ НА КАРИЕРАТА СИ!

Превърни любовта си към
авиацията в кариера и стани
част от кабинния екипаж на
България Еър!

Кандидатствай на
www.air.bg

ПРИЯТЕН
ПОЛЕТ

ПРИЯТНИ
ЕМОЦИИ

България Еър
Национален Превозвач www.air.bg

www.air.bg

**9 | BUSINESS
ECONOMY**

22 | България може да се превърне в икономика на знанието

Проф. д-р Георги Венков, ректор на Технически университет - София, през Bulgaria ON AIR

**41 | ANALYSIS
POLITICS**

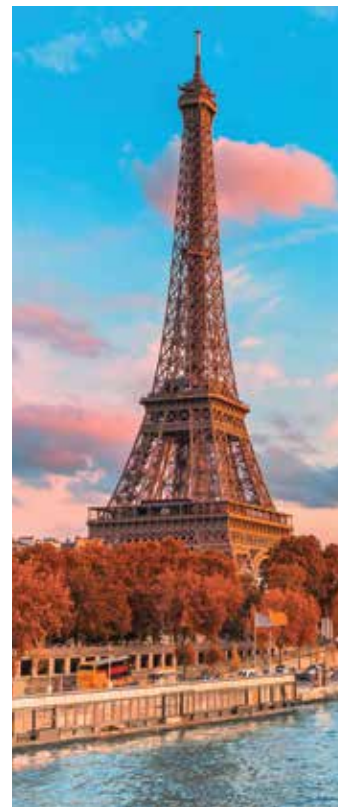
44 | Когато бебетата се пенсионираха

Социалната гържава като концепция е на ръба на пропастта - и не е ясно накъде ще я бутне ИИ

**57 | SCIENCE
TECHNOLOGY**

72 | That's The Spirit

Porsche 911 най-после влиза в електрическата ера - но не по начина, от който се бояхме

**79 | TRAVEL
LIFESTYLE**

92 | Пет есенни посоки

От Гимараеш до Дубай, тези градове ще ви помогнат да извлечете най-доброто от сезона

28 | Bulgaria Can Become a Knowledge Economy

- 10 | Числа и лица
Numbers & Faces
- 12 | Енигмата на българските имоти
- 17 | Enigma Wrapped in Real Estate
- 32 | Колко още ви остава да работите?
- 38 | How Much Longer Will You Work

46 | When Babies Retire

- 42 | Зелени отличници
Greenhouse Champions
- 48 | Икономика в третата възраст
- 51 | Economics in the Third Age
- 54 | "Френската болест" на Европа
- 56 | Europe's 'French Disease'

72 | That's The Spirit!

- 42 | Треска за бракувани електромобили
There's a Fever for Scrap Electric Cars
- 60 | Ако не помага, то поне не вреди?
- 62 | If it doesn't help, at least it doesn't hurt?
- 66 | Криле на желанието
Wings of Desire

92 | Five Autumn Destinations

- 80 | Афиш
Poster
- 84 | 7 причини да видите София през есента
- 88 | 7 Reasons to See Sofia in November
- 106 | Кратка история на ресторанта
- 110 | A Brief History of the Restaurant
- 114 | Да живее младостта!
- 116 | Long Live Youth!

THE INFLIGHT MAGAZINE

БОРДНОТО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРИЯ ЕР ИМА СРЕДНА МЕСЕЧНА АУДИТОРИЯ
ОТ НАД 100 000 ДУШИ, ИЛИ НАД МИЛИОН ЧИТАТЕЛИ ГОДИШНО

THE INFLIGHT MAGAZINE ENJOYS AN AVERAGE MONTHLY AUDIENCE
OF MORE THAN 100,000 PEOPLE, OR OVER A MILLION READERS PER YEAR

ГЛАВЕН РЕДАКТОР
Константин Томов
ktomov@bulgariaonair.bg

EDITOR-IN-CHIEF
Konstantin Tomov
ktomov@bulgariaonair.bg

ПРЕВОДАЧИ
Global Club

TRANSLATORS
Global Club

АВТОРИ
Бойко Василев
Димитър Кьосемарлиев
Емил Иванов
Ивайло Петров
Калин Ангелов
Калин Николов
Петър Йовчев

CONTRIBUTORS
Boyko Vassilev
Dimitar Kyossemariiev
Emil Ivanov
Ivaylo Petrov
Kalin Angelov
Kalin Nikolov
Petar Yovchev

ДИЗАЙН
BRAND NEW
ИЗДАТЕЛ
ИНВЕСТИР МЕДИА ГРУП

DESIGN
BRAND NEW
PUBLISHER
INVESTOR MEDIA GROUP

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ДИРЕКТОР
Виктория Мумкова

CEO
Victoria Mitkova

РЕДАКЦИОНЕН АДРЕС
1540 София, бул. Брюксел 1
office@bulgariaonair.bg
тел.: 02 448 40 70
www.bgonair.bg

EDITORIAL ADDRESS
1540 Sofia, 1 Brussels Blvd.
office@bulgariaonair.bg
phone: (+359) 2 448 40 70
www.bgonair.bg

БАНКОВА СМЕТКА

BANK ACCOUNT

IBAN: BG57 CECB 9790 1019 1023 03
BIC: CECB BGSF
Банка „ЦКБ“ АД – клон Варна
ISSN 1314-2216

Съгласно чл.7а, ал.1 от Закона за задължителното депозитиране на печатни и други произведения и за обявяване на разпространителите и доставчиците на медийни услуги (изм. и доп.ДВ бр.94 от 13.11.2018г.) действителен собственик на дружеството издател на списание "България он ер" е "Инвестор.БГ" АД, който публично дружество по Закона за публично предлагане на ценни книжа и е под надзора на Комисията за финансов надзор.

CONTRIBUTORS АВТОРИ

БОЙКО ВАСИЛЕВ е един от най-уважаваните телевизионни журналисти в България, водещ и продуцент на "Панорама" по БНТ. Доктор по социология, възпитаник на Софийския университет, специализирал е в Хайделберг, Германия. Автор е на десетки документални филми, включително "Деца на бащите", за който получи Голямата награда "Робер Шуман" за 2007 година.

BOYKO VASSILEV is one of Bulgaria's most renowned television journalists, and the host and producer of the talk show Panorama (broadcast on the National Bulgarian Television). He holds a Ph.D. in sociology, is a Sofia University alumnus, and has specialized in Heidelberg, Germany. He has authored dozens of documentaries, including The Children of the Fathers, for which he received Bulgaria's 2007 Robert Schuman Journalism Award.

ИВАЙЛО НИКОЛОВ е независим икономист с професионален опит и интереси, свързани с политиките на икономическия преход, развитието на финансовата система, институционалните промени и европейската интеграция на България. Доктор по икономика, обучавал се в Bank of England, Европейската централна банка и Федералния резерв.

IVAYLO NIKOLOV is an independent economist with professional experience and interests related to economic transition policies, financial system development, institutional changes and Bulgaria's European integration. He holds a PhD in Economics and has trained at the Bank of England, the European Central Bank and the Federal Reserve.

ЛИМИТИРАНИ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА BMW ЕЛЕКТРИЧЕСКИ МОДЕЛИ.

За повече информация и оферта, моля свържете се с нашите търговски екипи от М Кар Груп.

М Кар Варна

9023, Варна
бул. "Вл.Варненчик" 320
contact@bmw-mcarvarna.bg
www.bmw-mcarvarna.bg
Тел.: +359 52 918 208

М Кар Плевен

5800, Плевен
кв. "Дружба" 1
contact@bmw-mcarpleven.bg
www.bmw-mcarpleven.bg
Тел.: +359 64 970 804

М Кар Пловдив

4003, Пловдив
бул. "Карловско шосе"
contact@bmw-mcar.bg
www.bmw-mcar.bg
Тел.: +359 32 571 296

М Кар София

1407, София
бул. "Черни Врх" 53
contact@bmw-mcarsofia.bg
www.bmw-mcarsofia.bg
Тел.: +359 2 49 28 335

iX1 xDrive30: Консумация на енергия, комбинирана по WLTP, в кВтч/100 км: 18,1–17; обхват на движение с електрозадвижване, по WLTP, в км¹: 417–438

С "БЪЛГАРИЯ ЕЪР" ДО ПРАГА ПРЕЗ ЕСЕНТА

България Еър“ ви кани да откриете магията на Прага и чешките кулинарни традиции. През октомври еднопосочните билети в икономична класа започват само от 79 евро, а двупосочните - от 169 евро. Пътуването до чешката столица от София и Варна става още по-приятно с новите самолети Airbus A220, които са основна част от флота на националния превозвач. Прага традиционно е сочена за една от най-привлекателните европейски дестинации за есента и зимата. Градът впечатлява с пъстрите гледки по бреговете на река Влтава, богата такултурна програма с концерти и изложби, а в края на годината – с едни от най-красивите коледни базари в Европа. Топлото грейно вино, традиционното чешко пиво, празничните специалитети и местните кулинарни изкушения превръщат всяко пътуване

до чешката столица в незабравимо гастрономическо преживяване. В цената на билетите до и от Прага е включен ръчен багаж до 10 kg плюс лична вещ, безплатна регистрация за полет, както и кетъринг на борда с топъл сандвич, горещи и студени напитки, и шоколадче. Може да се възползвате от още екстри и да заявите допълнителни услуги срещу заплащане – избор на място, допълнителен регистриран багаж, превоз на спортна екипировка или домашен любимец, както и да се възползвате от услугата за първокласен полет с Upgrade до бизнес класа. Билети до Прага могат да бъдат закупени онлайн на www.air.bg, чрез мобилното приложение Bulgaria Air, в офисите на авиокомпанията у нас и в чужбина, както и през партньорската агентска мрежа.

FLY "BULGARIA AIR" TO PRAGUE IN THE FALL

"Bulgaria Air" invites you to discover the magic of Prague and the Czech culinary traditions. In October, one-way economy class tickets start at only 79 euros, and round-trip tickets - from 169 euros. The trip to the Czech capital from Sofia and Varna becomes even more pleasant with the new Airbus A220 aircraft, which are a major part of the national carrier's fleet.

Prague is traditionally considered one of the most attractive European destinations for autumn and winter. The city impresses with its colourful views along the banks of the Vltava River, a rich cultural program with concerts and exhibitions, and at the end of the year, with some of the most beautiful Christmas markets in Europe. Warm mulled wine, traditional Czech beer, holiday specialties and local culinary delights turn every trip to the Czech capital into an unforgettable gastronomic experience.

The price of tickets to and from Prague includes hand luggage up to 10 kg plus a personal item, free flight registration, as well as on-board catering with a warm sandwich, hot and cold drinks, and a chocolate bar. You can take advantage of more extras and request additional services for a fee – seat selection, additional checked baggage, transportation of sports equipment or a pet, as well as take advantage of the first-class flight service with Upgrade to business class. Tickets to Prague can be purchased online at www.air.bg, through the Bulgaria Air mobile application, at the airline's offices in Bulgaria and abroad, as well as through the partner agency network. ■

Визуални изкуства
Литература
Театър
Музика
Кино

ПОРТ ПРИМ АРТ ФЕСТ

2025

ОКТОМВРИ

1 — 4

НИНА НИКОЛИНА
РАДИНА ЧЕРВЕНОВА
АТАНАС АТАНАСОВ
ИРИНИ ЖАМБОНАС
ИВАЙЛО ХРИСТОВ
ГЕОРГИ МИЛКОВ
ГЕОРГИ КРЪСТЕВ
СТЕФАН БОЖКОВ
РАФАИЛ ГЕОРГИЕВ - РАФО
ГЕРГАНА НИКОЛОВА
ЦВЕТАН КРЪСТЕВ
АНАБЕЛ ХАМАМДЖИЕВА
СТЕФАН ЧУРЧУЛИЕВ
ЛИЛИЯНА АЛЕКСАНДРОВА

+359 895 555 284

info@portprim.bg / #ПортПрим

www.portprim.bg

You dream it. We craft it.

Introducing Bang & Olufsen Atelier

SOFIA, 53, CHERNI VRAH BLV.
+359 2 8073757
SOFIA@BEOSTORES.COM
WWW.BEOSTORES.BG

B&
O

12 |

ЕНИГМАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ИМОТИ

ENIGMA WRAPPED IN REAL ESTATE

22 |

ИНТЕРВЮ: ПРОФ. ГЕОРГИ ВЕНКОВ

INTERVIEW: PROF. GEORGI VENKOV

32 |

КОЛКО ОЩЕ ВИ ОСТАВА ДА РАБОТИТЕ?

HOW MUCH LONGER WILL YOU WORK

ЧИСЛА И ЛИЦА

FIGURES & FACES

116,000,000,000

долара ще надхвърли Брутният вътрешен продукт на България за 2025 година според актуализираната прогноза на Световната банка. Организацията коригира в посока нагоре предвиждането си за растежа на българската икономика - 3% вместо 2.8%. За 2026 Световната банка очаква растеж от 2.9%, а за 2027 - от 3.1%.

EN

Bulgaria's GDP will exceed \$116,000,000,000 in 2025, according to the updated World Bank forecast. The organization has revised its forecast for the growth of the Bulgarian economy upwards: 3% instead of 2.8%. For 2026, the World Bank expects growth of 2.9%, and for 2027, 3.1%. ■

750

лева е била средната сезонна сметка за отопление в София през сезон 2024-2025, показват данни на топлинния счетоводител "Далсия". В Пловдив средната цена за отопление през зимата е била 494 лева заради по-топлия климат, а в Плевен - 502 лева. Миналият отоплителен сезон е започнал по-рано от обичайното и е бил по-дълъг, а температурите са били по-ниски от предишните пет години, показват данни на Националния метеорологичен център.

EN

The average seasonal heating bill in Sofia in the 2024-2025 season was 750 leva, according to data from the heating accountant Dalsia. In Plovdiv, the average winter heating price was 494 leva due to the warmer climate, and in Pleven - 502 leva. The last heating season started earlier than usual and was longer, and temperatures were lower than in the previous five years, according to data from the National Meteorological Centre. ■

2.5%

от българите работят повече от 45 часа седмично, показват данни на Eurostat. По дял на полагащите извънреден труд страната е на последно място в Европа, изпреварвайки дори Латвия (4.1%) и в Румъния (5.9%). На другия полюс са Малта, където 14.6% от хората работят повече от 45 часа, Кипър - 16.6%, и Гърция - 20.9%.

EN

2.5% of Bulgarians work more than 45 hours a week, according to Eurostat data. In terms of the share of overtime workers, the country ranks last in Europe, even after Latvia (4.1%) and Romania (5.9%). At the other extreme are Malta, where 14.6% of people work more than 45 hours, Cyprus - 16.6%, and Greece - 20.9%. ■

12,260

броя Airbus A320 са доставени до началото на октомври тази година, което извежда европейската машина като най-продавания пътнически самолет в историята. Досега тази чест се падаше на Boeing 737. Airbus 320 е на пазара от 1988 година.

EN

12,260 Airbus A320s have been delivered by the beginning of October this year, making the European machine the best-selling passenger aircraft in history. Until now, this honour fell to the Boeing 737. The Airbus 320 has been on the market since 1988. ■

А ТИ КАКВО ЧАКАШ

Вземи ипотечен кредит

ДОМ ЗА ТЕБ.

Времето е сега.

Централна Кооперативна Банка
Важният си ти.

*5050
www.ccbank.bg

ЕНИГМАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ИМОТИ

8 ключови числа за пазара на жилища у нас, които ясно показват надценен или подценен е той

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография МИРА КОЖУХАРОВА

Загадка, обвита в мистерия, скрита в енигма. Чърчил го бе казал за поведението на Сталиновия СССР, но е отлично описание и на имотния пазар в България: един икономически сектор, който мъчно може да бъде обяснен с логически аргументи.

И статистиката, и участниците на пазара говорят за намаляващ брой на сделките в последните години - но цените продължават да растат. Какви точно са цените, никой не знае. Дори Националният статистически институт не публикува конкретни числа, а само индекс, в който за базова година (=100) е приета 2015. Оттогава до второто тримесечие на тази година индексът е достигнал 246.7.

Демографската картина в страната е, меко казано, песимистична - според последното

преброяване дори населението на София е започнало да намалява (с около 50,000 души). В същото време инвеститори и брокери говорят за растящо търсене. В страната, която има най-големия брой жилища на глава от населението в Европейския съюз, и то с голям аванс пред втория, ако се вярва от публикувания наскоро ежегоден Property Index на Deloitte.

5.16

България е в средата на таблицата в Европа, когато става дума за завършени жилища през последната година - общо 20,900 по данни на Deloitte, или средно по 3.26 на 1000 жители. Това е далеч от рекордъори като Турция (6.85) и Ейре (5.62), но е значително повече от страни като Чехия (2.78), Великобритания (2.26), Испания (1.78) или Унгария (1.39). ►

► Още по-интересна е статистиката за жилищата със започнало строителство, където България, с общо 33200 (или 5.16 на 1000 жители) се нарежда в Топ 5 на Европейския съюз. Но останалите пред нас са държава с положителна демографска перспектива: Австрия (очакван ръст на населението със 17% до 2040 година), Люксембург (+53%), и Ейре (+16.6%). Изключението е Полша, с очакван спад от 5%, но с най-стабилния икономически растеж в Европа. Какво търси в такава компания България, за която прогнозите на Eurostat показват свиване на населението със 17.6% в следващите 15 години, си остава именно енигма.

672

Още по-объркваща е една друга статистика на Deloitte - за броя на съществуващите жилища. По този показател България е на първо място не само в ЕС, но и сред няколко допълнително разгледани държави като Израел, Турция, Великобритания, Албания и Норвегия. У нас в момента има 4.3 милиона жилища, или по 672 на 1000 жители. На второ място, но с голямо изоставане, е Франция (556 жилища на 1000 души), следват Белгия (490), Норвегия (486), Албания (482). Във Великобритания се падат 375 жилища на хиляда жители, а в съседната ни Гърция - едва 288.

Излиза, че страната с най-много жилища в Европа и с най-бързо намаляващо население е сред най-увлечените в строителството на нови домове. Донякъде това се обяснява с обезлюдяването на българските села и малки градове, и с множеството изоставени жилища в тях. Но в същото време брокери настояват, че поне една трета от жилищата в София стоят празни, без никой да живее в тях.

8760

Дори и анализаторите на Deloitte не са успели да се доберат до някакви надежни числа за средните цени на жилищните имоти в България. За отбелязване е, че това е единствената държава в проучването, за която липсват подобни данни - има ги и за Албания, и за Босна и Херцеговина.

Най-скъпите жилища през 2024 са били в Люксембург - средно 8760 евро за квадратен метър. Предишният лидер Израел отстъпва на второ място (6131 евро), вероятно покрай усложнената политическа обстановка. Третото място е за Великобритания (5203 евро), следват Австрия (5053 евро), Португалия (5049 евро) и Чехия (5030 евро). В страните от нашия регион най-високи са цените в Хърватия (2504), докато Гърция, Сърбия, Румъния, Албания и Босна и Херцеговина се вместили в средни цени под 2000 евро за квадратен метър. Най-евтините жилища в проучването са констатирани в Турция - средно 949 евро за квадратен метър.

3250

В доклада на Deloitte няма и средни цени за имотите в София, само се отбелязва, че новото строителство върви между 2500 и 4000 евро за квадратен метър. Ние взехме средното аритметично от 3250 евро за квадратен метър, което според брокери изглежда убедително, ако говорим за новопостроени и завършени жилища. Тук е мястото да отворим една скоба и да отбележим, че цените на българския пазар се отличават от почти всички други в Европа заради дефиницията за "завършено жилище". "Ние тук калкулираме цените на квадратен

метър и добавяме отгоре общите части. В Западна Европа се калкулира само чистата площ, и то с довършителни работи, докато тук продаваме на шпакловка и замазка. Така че, когато сравняваме цените тук и на Запад, трябва да сложим поне около 30% отгоре", обяснява Христо Ангелков, управляващ партньор в Bulgaria Sotheby's International Realty, пред Bulgaria ON AIR. Ако добавим 30%, цените на новото строителство в София (завършено, не на зелено) надминават тези в Рим, и се доближават до брукселските.

13,970

Най-скъпият град от проучените си остава Тел Авив, където квадратният метър е почти 14,000 евро. Мюнхен и Париж също са с петцифрени цени на квадрат. Най-достъпният град в списъка е турската столица Анкара, където новопостроено завършено жилище струва средно 905 евро на квадратен метър. В сравнение с миналата година, най-много са се повишили цените в полския Краков (+28.1%), Йерусалим (+25.2%) и албанската столица Тирана (+25%). Най-осезаем спад има в Измир (-9%), Марсилия и Истанбул (-8%).

9.2

Класически измерител за достъпността на жилищата е с колко годишни брутни заплати можеш да ги купиш. По това съотношение Deloitte класира като най-недостъпен град Амстердам - в столицата на Нидерландия са необходими брутните заплати за 15.4 години, за да се сдобиеш с жилище с площ 70 квадратни метра. Близо е Атина - 15.3 години, следват Прага - 15 години, Братислава - 12.3 години, Солун - 11.4 години, ►

Бслатина·булгарплог
www.slatina-bulgarplod.com

СЛАТИНА БУЛГАРПЛОД пазарът, който избира

Не всеки продукт попада под прожекторите на най-голямото тържище в България. В **СЛАТИНА БУЛГАРПЛОД** ще откриеш само внимателно подбрани плодове и зеленчуци, съхранявани при идеални условия. С модерна инфраструктура, сертифицирани складове и ежедневен контрол, пазарът обслужва хиляди търговци и производители ежедневно.

А КОГАТО КАЧЕСТВОТО Е КРИТЕРИЯТ – НЯМА КОМПРОМИСИ.

► докато във вътрешния кръг в Лондон едно жилище струва средно 10.8 годишни заплати, в Рим - 8.1, в Манчестър - 5.3, а в Турин - едва 4.9. Deloitte не разполага с данни за средните цени в София, но ние взехме за основа 2080 евро средна цена за квадратен метър (нови и съществуват жилищата), потвърдена от брокери и от сайтове като Imoti.net. Съпоставена със средната брутна заплата в България към юли, тази цена означава, че ще ви трябват 9.22 годишни заплати, за да купите 70 квадрата жилище в столицата.

8

Докладът на Deloitte обаче предлага данни за средните цени на наемите в големите български градове - и те си остават сред най-ниските в Европа. В София квадратен метър се отдава средно за 8 евро на месец, а във Варна - 7.3 евро, горе-долу наполовина на цените в Братислава или Прага. Пловдив, със среден наем 5.7 евро на квадратен метър, е най-евтиният град в ЕС от всички изследвани. Най-високите наеми са в градове с много висок стандарт на живот (Люксембург - 43.3 евро) или с огромен туристически поток (като Париж - 32 евро, и Барселона - 29.9 евро). В Загреб средният наем е 14.7 евро за квадратен метър, в Атина - 12.7, в Будапеща - 12, в Букурещ - 10.3, в Солун - 8.5 евро.

33.9

Увеличаващата се ножица между цените на имотите и наемите в България ни отвежда до последното число в този текст: един от най-красноречивите индикатори дали един имотен пазар е надценен или не. Добра инвестиция ли е един имот, зависи от това за колко години цената му ще се изплати от отдаването му под наем. Deloitte не разглежда такова съотношение в доклада си, но ние го изчислим на базата на обявените цени за новопостроени, завършени жилища (за София отново взехме средна цена 3250 евро. Не сме добавяли 30% надценка за липсващите довършителни работи и за калкулирането и на общите площи, както казва Христо Ангелков, но и така нещата не изглеждат много оптимистично. За да се изплати от наеми едно ново жилище от 70 кв. м, купено при текущите цени, то трябва да се отдава под наем за 33.9 години. Това е съпоставимо с показателя за Франкфурт и е наг тези на Берлин, Париж, Рим. Апартамент в Милано се изплаща за два пъти по-кратко време. На върха в класацията е Виена с 49.6 години, но това се дължи на огромния дял на регулираните наеми в града и на факта, че близо половината

жилищен фонд е общинска собственост и изпълнява социални политики, което смъква сериозно средните наеми (10.8 евро на квадратен метър).

Заклучение

От всички цитирани числа са възможни два извода. Първо, жилищата в България все още са доста по-евтини от средното за Европейския съюз. И второ, жилищата в България са силно надценени спрямо потенциалната си доходност, наличностите на пазара и очакваното търсене. Първият фактор би трябвало да тласка цените нагоре; вторият - надолу, докато се намери балансът между тях и пазарът се стабилизира. Но има и още два фактора, които въздействат върху жилищния пазар в страната.

Единият са лихвите: България има най-ниския лихвен процент върху ипотеките от всички страни в Европа. "В последните 4 години резкият темп на увеличение на доходите води до увеличение на депозитите на българите в банките", коментира г-р Щерю Ножаров, преподавател по икономика в УНСС, пред Bulgaria ON AIR. "Тъй като българите нямат възможност да инвестират увеличените си доходи, те ги насочват главно към депозити. Това води до евтин ресурс на

банките за отдаване на кредити". Мнозина обаче очакват този лихвен оазис да приключи с влизането на страната в еврозоната от 2026 година - може би с година-две преходен период, и лихвите да се изравнят със средните за региона. Последният, и вероятно най-мошен фактор на българския пазар, е ролята на имотите като убежище от инфлацията и инструмент за легализация на сечести или корупционни доходи. Заради ниската финансова култура и недоверие към институциите, много български граждани продължават да държат големи спестявания в брой. Сега те са принудени спешно да търсят варианти за инвестирането им преди принудителната замяна на лева с евро. Част от купувачите, търсещи "изпирание" на пари, прибегват до придобиване на жилища на данъчна оценка, коментира Дияна Христова, генерален мениджър на NovaCity Group, пред Bloomberg TV Bulgaria. Това спасяване на кешови наличности вероятно ще продължи до края на годината и след това ще приключи. Колкото до прането на корупционните доходи чрез имоти, то ще продължи дотогава, докато има корупция. Ще повлияе ли членството в еврозоната в тази посока? Това, за съжаление, не е никаква енигма. ■

ENIGMA WRAPPED IN A REAL ESTATE

8 Key Figures for the Bulgarian Housing Market That Clearly Show Whether It's Overvalued or Undervalued

By KONSTANTIN TOMOV / Photography iSTOCK

A riddle wrapped in mystery, inside an enigma. Churchill said it about the behaviour of Stalin's USSR, but it's also an excellent description of the Bulgarian real estate market: an economic sector that can hardly be explained with logical arguments.

Both statistics and market participants speak of a decreasing number of transactions in recent years - but prices continue to rise. What exactly the prices are, no one knows. Even the National Statistical Institute does not publish specific figures, only an index in which 2015 is adopted as the base year (=100). Since then, until the second quarter of this year, the index has reached 246.7.

The demographic picture in the country is, to put it mildly, pessimistic - according to the latest census, even the population of Sofia has started to decline (by about 50,000 people since the previous census). At the same time, investors and brokers are talking about growing demand - in the country that has the largest number of homes per capita in the European Union, if you believe the recently published annual Deloitte Property Index.

5.16

Bulgaria is in the middle of the table in Europe when it comes to completed homes in the last year - a total of 20,900 according to Deloitte data, or an average of 3.26 per 1000 inhabitants. This is far from record-breakers such as Turkey (6.85) and Ireland (5.62), but it is significantly more than countries such as the Czech Republic (2.78), the United Kingdom (2.26), Spain (1.78) or Hungary (1.39).

Even more interesting are the statistics on the number of housing starts, where Bulgaria, with a total of 33,200 (or 5.16 per 1,000 inhabitants), ranks in the Top 5 of the European Union. But the rest ahead of us are countries with a positive demographic outlook: Austria (expected population growth of 17% by 2040), Luxembourg (+53%), and Ireland (+16.6%). The exception is Poland, with an expected population decline of 5%, but with the most stable economic growth in Europe. How are these countries in the same group as Bulgaria, for which Eurostat forecasts show a population contraction of 17.6% in the next 15 years, remains an enigma.

672

Even more confusing is another Deloitte statistic - on the number of existing homes. By this indicator, Bulgaria is in first place not only in the EU, but also among several additionally examined countries such as Israel, Turkey, the United Kingdom, Albania and Norway. There are currently 4.3 million homes in our country, or 672 per 1,000 inhabitants. In second place, but with a long gap, is France (556 homes per 1,000 people), followed by Belgium (490), Norway (486), and Albania (482). In Great Britain, there are 375 homes per thousand inhabitants, and in our neighbouring Greece - only 288.

It turns out that the country with the most homes in Europe and the fastest declining population is among the most enthusiastic about building new homes. To some extent, this is explained by the depopulation of Bulgarian villages and small towns, and the many abandoned homes in them. But at the same time, brokers insist that at least a third of the homes in Sofia are empty, with no one living in them. ►

► 8760

Even Deloitte analysts have not been able to get any reliable numbers for the average prices of residential properties in Bulgaria. It is worth noting that this is the only country in the study for which such data is missing.

The most expensive homes in 2024 were in Luxembourg, with an average of 8760 euros per square meter. The previous leader, Israel, is relegated to second place (6131 euros), probably due to the complicated political situation there. Third place is for the United Kingdom (5203 euros), followed by Austria (5053 euros), Portugal (5049 euros) and the Czech Republic (5030 euros). In the countries of our region, the highest prices are in Croatia (2504), while Greece, Serbia, Romania, Albania and Bosnia and Herzegovina fit into average prices below 2000 euros per square meter. The cheapest homes in the study were found in Turkey, at an average of 949 euros per square meter.

3250

The Deloitte report does not include average prices for properties in Sofia; it only notes that new construction costs between 2500 and 4000 euros per square meter. We took the arithmetic average of 3250 euros per square meter, which, according to brokers, seems convincing if we are talking about newly built and fully completed homes. Here is the place to open a bracket and note that prices on the Bulgarian market differ from almost all others in Europe because of the definition of "completed dwelling". "Here we calculate prices per square meter and add on top the common areas. In Western Europe, only the clean living area is calculated, and that comes with finishing works, while here we sell on plaster and screed. So, when we compare prices here and in the West, we have to add at least about 30% on top," explains Hristo Angelkov, managing partner at Bulgaria Sotheby's International Realty, to Bulgaria ON AIR. If we add 30%, the prices of new construction in Sofia (completed) would surpass those in Rome, and come close to those in Brussels.

13,970

The most expensive city among the studied ones remains Tel Aviv, where a square meter costs 13,970 euros. Munich and Paris also have five-figure prices per square meter. The most affordable city on the list is the Turkish capital Ankara, where a newly built, completed home costs an average of 905 euros per square meter. Compared to last year, prices have risen the most in Krakow, Poland (+28.1%), Jerusalem (+25.2%) and the Albanian capital Tirana (+25%). The most noticeable declines were in Izmir (-9%), Marseille and Istanbul (-8%).

9.2

A classic measure of housing affordability is how many annual gross salaries you can buy it with.

One factor is interest rates: Bulgaria has the lowest interest rate on mortgages of all countries in Europe

Based on this ratio, Deloitte ranked Amsterdam as the most unaffordable city. In the capital of the Netherlands, 15.4 years of gross salaries are needed to acquire a 70 square meter apartment. Athens comes close - 15.3 years, followed by Prague - 15 years, Bratislava - 12.3 years, Thessaloniki - 11.4 years, while in the inner circle of London a home costs an average of 10.8 annual salaries, in Rome - 8.1, in Manchester - 5.3, and in Turin - only 4.9. Deloitte does not have data on average prices in Sofia, but we have taken as a basis an average price of 2080 euros per square meter (new and existing homes), confirmed by brokers and sites such as Imoti.net. Compared to the average gross salary in Bulgaria as of July, this price means that you would need 9.22 annual salaries to buy a 70 square meter apartment in the capital.

8

However, the Deloitte report offers data on average rental prices in major Bulgarian cities - and they remain among the lowest in Europe. In Sofia, a square meter is rented for an average of 8 euros per month, and in Varna, for 7.3 euros, about half the prices in Bratislava or Prague. Plovdiv, with an average rent of 5.7 euros per square meter, is the cheapest city in the EU of all the cities surveyed.

The highest rents are in cities with a very high standard of living (Luxembourg - 43.3 euros) or with a huge tourist flow (such as Paris - 32 euros, and Barcelona - 29.9 euros). In Zagreb, the average rent is 14.7 euros per square meter, in Athens - 12.7, in Budapest - 12, in Bucharest - 10.3, and in Thessaloniki - 8.5 euros.

33.9

The widening gap between property prices and rents in Bulgaria brings us to the last number: one of the most telling indicators of an overvalued property market. Whether a property is a good investment depends on how many years it will take to pay off its price from renting it out. Deloitte does not consider such a ratio in its report, but we calculated it based on the announced prices for newly built, completed homes. For Sofia, we

again took an average price of 3250 euros. We have not added a 30% surcharge for missing finishing works and for calculating the total areas, as Hristo Angelkov says, but even so, things do not look very optimistic. In order to pay off from rents, a new apartment of 70 sq. m., bought at current prices, must be rented out for 33.9 years. This is comparable to the indicator for Frankfurt and is above those of Berlin, Paris, and Rome. An apartment in Milan is paid off in half the time. At the top of the ranking is Vienna with 49.6 years, but this is due to the huge share of regulated rents in the city and the fact that nearly half of the housing stock is municipally owned and implements social policies, which seriously reduces average rents (10.8 euros per square meter).

Conclusion

Two conclusions are possible from all the cited numbers. First, housing in Bulgaria is still much cheaper than the average for the European Union. And second, housing in Bulgaria is highly overvalued compared to its potential profitability, market availability and expected demand. The first factor should push prices up; the second - down, until a balance is found between them and the market stabilizes. But there are two more factors that affect the housing market in the country.

One is interest rates: Bulgaria has the lowest interest rate on mortgages of all countries in Europe. "In the last 4 years, the sharp rate of income growth has led to an increase in Bulgarians' deposits in banks," commented Dr Shteryu Nozharov, a lecturer in economics at the University of National and World Economy, to Bulgaria ON AIR. "Since Bulgarians do not have the opportunity to invest their increased income, they direct it mainly to deposits. This leads to a cheap resource for banks to grant loans." However, many expect this interest rate oasis to end with the country's entry into the eurozone in 2026, perhaps with a year or two of transition period, and for interest rates to catch up with the average for the region.

The last, and probably the most powerful factor in the Bulgarian market, is the role of real estate as a refuge from inflation and a tool for legalising shady or corrupt income. Due to the low financial culture and distrust of institutions, many Bulgarian citizens continue to hold large savings in cash. Now they are forced to urgently look for options for investing them before the forced exchange of the lev for the euro. Some buyers looking to "launder" money are resorting to acquiring homes at a tax assessment, commented Dilyana Hristova, general manager of NovaCity Group, to Bloomberg TV Bulgaria. This bailout of cash will probably continue until the end of the year and then end. As for the laundering of corruption income through real estate, it will continue until there is widespread corruption. Will membership in the eurozone have any impact in this regard? Well, this at least is not an enigma. ■

INVESTOR FINANCE FORUM

събитие на investor.bg

11.11. | 10:00
INTER EXPO CENTER

INVESTOR
MEDIA **PRO**

ГЕНЕРАЛЕН ПАРТНЬОР:

Богатството е повече от пари.

Всичко, което трябва да
знаеш за него.

Кой го притежава, кой го
създава и как да мислиш в
контекста на своето.

Контекстът променя всичко.

JOIE DE VIVRE: RE CLUB

Място, в което изкуството и гастрономията се преплитат в едно изтънчено преживяване – RE Club е създаден за онези, които ценят елегантността, вниманието към детайла и удоволствието да се потопят в свят на вкус, култура и стил.

Радостта от живота – под този надслов премина последната **арт колаборация на RE club**. Тази есен пространството посреща творбите на Танер Мерт – постимпресионист, известен със смелата техника рисуване с върха на шпакла. Негови произведения са част от колекции по целия свят, а това е първата му изложба в партньорство с клуба.

RE Club е място, родено от философията, че **храната е изкуство, а всяко ястие – преживяване**. Менюто е внимателно създадено, за да съчетае гурме естетиката със съвременните тенденции в здравословното хранене. Вкусът се ражда от качествени продукти, поднесени с финес и уважение към традицията.

Сред специалитетите изпъкват ароматният качамак в модерна интерпретация, леките печени кюфтенца от тиквички, туна тартар паста, изкушаващата кето пица, както и разнообразие от десерти, сътворени от нашия *pastry chef* – майстор на сладкарското изкуство. Всичко е приготвено с любов и стремеж да удовлетвори дори най-взискателното небе.

Винената листа е създадена с особено внимание – подбрани етикети от класически и нови региони, които допълват всяко ястие и подчертават усещането за елегантност.

Всяка среща тук може да завърши с чаша вино

на открито – в уютната градина на клуба, която носи **усещане за спокойствие на една от най-емблематичните за София улици**.

Просторната зала, стилният VIP салон и местата на открито превръщат RE Club в предпочитан избор за корпоративни събития, презентации, частни партита, рождени дни и коледни празненства. Клубът пред-

лага и кетъринг решения – индивидуално съобразени с темата и настроението на всяко събитие.

Разположен на **ул. Московска 29**, в непосредствена близост до „Св. Александър Невски“, „Света София“ и Руската църква, RE Club е естествено средище за ценителите на добрия вкус, изкуството и изисканата атмосфера.

Резервации и информация: www.reclub.bg, тел. 0888 100 531

JOIE DE VIVRE: RE CLUB

A place where art and gastronomy intertwine in a refined experience – RE Club is created for those who appreciate elegance, attention to detail, and the pleasure of immersing themselves in a world of taste, culture, and style.

The joy of life – under this theme unfolds the latest **art collaboration at RE Club**. This autumn, the space welcomes the works of Taner Mert, a post-impressionist artist, renowned for his bold technique of painting with the tip of a palette knife. His works are part of collections across the globe, yet this marks his first exhibition in partnership with the club.

RE Club is not merely a gallery, nor simply a restaurant or bar. It is a place conceived with a **sense of taste, aesthetics, and attention to detail** – where culinary experiences meet art and inspiring company. The menu features healthy and gourmet selections such as polenta, baked zucchini patties, and homemade desserts crafted by our *pastry chef*. Everything is prepared with love and the desire to satisfy even the most discerning palate.

The wine list has been curated with special care – a selection of labels from both classic and

RE
CLUB

emerging regions, chosen to complement every dish and elevate the feeling of elegance. Every gathering here can be rounded off with a glass of wine outdoors – in the club's charming garden, **evoking serenity on one of Sofia's most emblematic streets**.

The spacious main hall, the stylish VIP lounge, and the open-air spaces make RE Club a preferred choice for corporate events, presentations, private parties, birthdays, and festive celebrations. The club also offers catering solutions – individually tailored to the theme and atmosphere of each occasion.

Situated on **29 Moskovska Street**, in close proximity to “St. Alexander Nevsky” Cathedral, “St. Sophia” Church, and the Russian Church, RE Club is a natural gathering place for connoisseurs of fine taste, art, and refined atmosphere.

Reservations and information: www.reclub.bg, tel. +359 888 100 531

БЪЛГАРИЯ МОЖЕ ДА СЕ ПРЕВЪРНЕ В ИКОНОМИКА НА ЗНАНИЕТО

Проф. д-р Георги Венков, ректор на Технически университет - София,
преди Bulgaria ON AIR

Текст КАЛИН АНГЕЛОВ / Фотография МИРА КОЖУХАРОВА

През XXI век богати ще са онези страни, които създават нови области на знанието, казваше един от най-прочутите футуролози в света. Как изглеждат перспективите на България от такава гледна точка?

Перспективите са обещаващи, но и предизвикателни. Според футуристичната визия на Алвин Тофлър, богатството на една страна вече не се измерва само с природни ресурси или индустриален капацитет, а с нейния интелектуален капитал и способността ѝ да генерира нови знания.

България има потенциал да се превърне в общество, базирано на знание, но това изисква инвестиции в образование, научни изследвания и иновации. Това включва развитие на т. нар. STEM дисциплини - тоест природни науки, технология, инженерство и математика, както и дигитализация и подкрепа за стартиращи технологични компании.

Успешното изграждане на общество на знанието изисква не само технологичен напредък, но и културна и етична основа, която насърчава критично мислене, творчество и социална отговорност. България може да се специализира в области като изкуствен интелект, биоинформатика, киберсигурност, зелени технологии и културно наследство чрез дигитализация. Ако България успее да превърне знанието в стратегически ресурс, тя може да се нареди сред водещите страни в новата глобална епоха.

Вие сте открили няколко стратегически области за развитие на техническите науки в България. Кои са те? Вече виждаме как Изкуственият интелект заличава работни места - примерно в ниските ниши на софтуерната индустрия. Кои професии ще са най-добре защитени от това в бъдеще?

Трудно е да се направи точна прогноза. Едни професии отпадат, но се появяват нови. Изкуственият интелект само ще ускори този процес. Но има и области, в които ИИ се използва единствено като инструмент и човешкият фактор остава водещ. Ето някои от тези области, които според мен няма да бъдат застрашени от ИИ: устойчиви енергийни технологии, зелени технологии, соларни системи, енергийна ефективност, космически технологии, сателитни системи, наблюдение на земята, автономни летателни апарати, аерокосмически комуникации, биомедицинско инженерство. Там изкуственият интелект ще подпомага дейността чрез анализ и обработка на големи масиви от данни, но водещ отново ще бъде човекът.

Дълги години се водеха спорове дали университетите трябва да са само образователни институции, или да бъдат също научни и развойни центрове - една философия, която работи толкова добре в САЩ и в други страни. Техническият ▶

► **университет е вероятно най-добрият пример за втория вариант в България. Какви са аргументите в полза на такава развитие за висшите училища?**

Аргументите са многопластови и стратегически важни. Моделът на „изследователски университети“ е доказано успешен в САЩ, Германия, Нидерландия и скандинавските страни. От 2020 година с допълнение на Закона за висшето образование изследователски университети има и в България, като ТУ - София е един от тях. Над 30 изследователски групи, като някои са ръководени от международно утвърдени изследователи, помагат на университета да развие капацитет в нови научни направления. На тази основа се създават не само новост в науката и иновационни решения, внедрени в практиката, но и нови бакалавърски и магистърски специалности, които активно се търсят от нашите кандидат-студенти.

Държите първото място по брой защитени патенти - български и международни. Разкажете ни за някои от по-интересните открития и изобретения, направени в лабораториите на ТУ - София?

Ако трябва да сме точни, терминът «откритие» като обект на интелектуална собственост се отнася до закономерност, явление или свойство на материалния свят, което съществува в природата и неговото съществуване се доказва от човека по математически или експериментален начин. То няма как да се патентова, за разлика от изобретенията. Добър пример е законът за земното притегляне, открит от Нютон. Или, в нашия случай, академик Георги Нагжаков, който е бил преподавател и в ТУ – София, през 1937 открива така нареченото „Фотоелектретно състояние на веществото“, на базата на което е изобретена копирната машина от компанията Rank Xerox. Откритията са резултат най-вече от фундаментални изследвания. Понастоящем в ТУ – София се извършват приложни изследвания, от които се очакват предимно изобретения. През последните 5-6 години ТУ – София успя да изгради своя научно-изследователски капацитет и инфраструктура на европейско и дори на световно ниво и създаде своя Политика по създаване и закрила на интелектуалната собственост, чиято цел е в научно-изследователските колективи да се създаде изобретателски и иновационен менталитет, така че всяка научно-изследователска разработка да завърши с изобретение, което да получи закрила като патент или като полезен модел. Преди близо две години университетът създаде и свой Център за трансфер на знания и

"През последните 5-6 години ТУ – София успя да изгради своя научно-изследователски капацитет и инфраструктура на европейско и дори на световно ниво... Към настоящия момент е притежател на 86 патенти, заявки за патенти и регистрирани полезни модели"

технологии. Резултатите не закъсняха. Към настоящия момент ТУ – София е притежател на 86 патенти, заявки за патенти и регистрирани полезни модели. Факт са и първите международни патенти. Важно е да се спомене още нещо: изследователите в ТУ-София вече разбраха, че всяко изследване следва да бъде на световно ниво и за резултатите от него да се търси патентна закрила, защото патентната закрила е нещо друго освен защита на инвестициите, вложени в научно-изследователска дейност, и важен пазарен фактор за реализация на продукта.

В миналото, за да се занимават сериозно с научна дейност, българските учени трябваше да търсят варианти навън. Днес вие привличате специалисти от чужбина. Какви ползи извлича ТУ- София от това, и какво е мнението на чуждестранните учени за средата в България?

Приоритет за стратегическото развитие на ТУ – София, който между другото тази година бележи 80 години от своето създаване, е превръщането на университета в интернационален и международно разпознаваем, като това съчетава не

само привличане на чуждестранни студенти - вече над 1000 тази година, но и привличането на чуждестранни преподаватели и световноизвестни изследователи. Това е важно не само за нашия престиж и придвижването ни напред в световните рейтингови системи - то създава възможност за изграждане на межкултурна академична среда, в съответствие с най-добрите световните традиции и съвременни тенденции. Целта ни е създаване на такава международна академична среда, която е предпоставка за развитие на науката и образованието в университета на качествено ново равнище. Привличането на световноизвестни учени дава възможност да се сформират научни екипи от млади преподаватели и студенти, създава благоприятна академична среда за тяхното развитие, израстване и утвърждаване в международен план. Стремехът ни е да възродим престижа на родното инженерно образование, и да създадем необходимите условия ТУ – София да е търсено и желано място както от българските, така и от чуждестранните студенти. Особено радващ за нас е фактът, че част от новопостъпилите чуждестранни колеги намират ТУ – София за привлекателно място за работа и изяви готовност да продължат договорните си отношения с университета и да разширят дейността си.

В областта на новите материали привлякохте имена от ранга на Красимир Марчев от университета Northeastern. Кои са най-обещаващите нови материали, върху които се работи в момента?

Проф. Красимир Марчев работи в САЩ, в областта на инженерното материалознание, и е световно доказал се специалист по покритията и новите материали. Той е автор на редица реализирани патенти в компании като Gillette, Procter and Gamble, Sikorsky Aircraft и Northeastern university. В момента работи с група изследователи от ТУ – София по създаване на система за физическо отлагане на покрития във вакуум. Целта на научната група е да създава покрития, които са подходящи за приложения в българската индустрия, за да могат българските производители да подобрят не само своите продукти, но и ефективността на своето производство.

За екипа от ТУ – София е голямо предизвикателство съвместната изследователска работа с проф. Марчев. Най-обещаващите резултати са в две области. Първо, създаването на квантови материали - целта е да се създадат транзистори, които работят с фотони вместо ▶

► електрони, което ще ги направи потенциално 1000 пъти по-бързи от сегашните. Второ, материали с памет за формата. Те се използват в медицината, например за стентове, и в космическите технологии, като гуми за марсоходи и така нататък. Това са сплави и композити, които могат да „запомнят“ и възстановят формата си.

Как се развива проектът за Европейския технологичен университет - EUT+, част от който е и ТУ - София?

Алиансът от 9 университета, обединени в структурата Европейски технологичен университет, вече е във втора фаза от своето развитие. Успешно започнаха съвместна работа първите международни научни институти и групи. По-интересните области на сътрудничество и споделян ресурс са свързани със съвременното развитие на технологиите през призмата на ползата за хората; новосъздаденият институт за нанотехнологии и нано-материали; научната група, която работи в областта на устойчивото развитие; научната група за изследване на въпросите на дигитализацията и изкуствения интелект; квантовите технологии и групи. Наред със съвместните научни екипи, алиансът полага усилия за развитие на съвместни бакалавърски и магистърски програми и засилване на студентската мобилност с цел краткосрочно или дългосрочно обучение между партньорите. През изминалата академична година ТУ – София прие за обучение за един семестър студенти от партньорите в алианса от Испания, Франция, Германия и Кипър.

Алиансът EUT+ е признат за един от успешните модели на т.нар. европейски университети. Целта е постепенно да се премине към уеднаквяване на образователните стандарти и издаване на една единна европейска диплома – европейски инженер. Това е сериозно предизвикателство. Наред с това, сред приоритетните направления на алианса са иновациите и студентското предприемачество. Тази година ТУ – София беше инициатор и основен организатор на международно състезание за най-добър студентски start-up, наречено „EUT+ Student Start-up Challenge: From Theory to Practice“. Студенти от 4 европейски университета от алианса и преподаватели от 5 държави се включиха в инициативата, финансирана по програма Еразъм+. След месеци онлайн обучение, финалният етап се проведе в Созопол в рамките на 6-ата международна младежка конференция.

Инициативата на Техническият университет – София е следващ етап в традиционния вече студентски иновационен хъб. В рамките на програмата предлагаме го-

"Бизнесът финансира създаването на нови лаборатории с най-модерна техника, изтъкнати специалисти подпомагат воденето на дисциплините в по-горните бакалавърски и магистърски курсове, предлагат теми за курсови проекти и дипломни работи

пълнително обучение по предприемачество за инженери. За пръв път университет в България предлага менторска програма и обучение за стартиране на бизнес, като в помощ на студентите са привлечени международни експерти в тази сфера.

Списъкът с новите ви специалности включва неща като аерокосмическо инженерство, автомобилна електроника, киберсигурност. В кои области на икономиката очаквате да се отвори най-сериозен дефицит на кадри в близко бъдеще?

Трудно е да се прогнозира точно. Това, което е по-важно и което вече споменах, е, че благодарение на отлично развитата научна база и следване на световните тенденции, ТУ – София предлага съвременно обучение, което отговаря на потребностите и на изискванията на бизнеса. Добре е да се знае, че някои привидно неатрактивни области като например ядрена енергетика, предлагат отлични възможности за кариерна реализация не само в страната, но и в чужбина. Заплащането е сред най-добрите възможни, специалистите в тази област имат гарантирана работа за 30 години напред. В енергетиката определено се наблюдава глад за кадри. Поради редица социално-икономически фактори през последните години голям брой от завършва-

щите намират успешна реализация в чужбина, това, за съжаление, неминуемо води до глад за кадри в редица области у нас.

ТУ - София отдавна има репутация на едно от висшите училища с най-добри партньорства с бизнеса. Какво е новото в тази област?

Новото е, че освен партньорство в научни разработки, бизнесът навлезе пряко в образователния процес на студентите. Бизнесът финансира създаването на нови лаборатории с най-модерна техника, изтъкнати специалисти подпомагат воденето на дисциплините в по-горните бакалавърски и магистърски курсове, предлагат теми за курсови проекти и дипломни работи, свързани с решаването на реални проблеми дефинирани от потребностите на бизнеса. Техническият университет – София си сътрудничи с редица водещи компании, които играят ключова роля в развитието на образованието, научноизследователската дейност и професионалната реализация на студентите. Сред най-значимите партньори могат да се споменат Hewlett-Packard България, Westinghouse Electric Company, Bosch, IBM, Mentor Graphics, Infineon Technologies Austria, Милара Интернешънъл, АЕМ България, Lufthansa Technik Sofia.

Най-предъвкваната тема в последните години - за ИИ и за така наречените големи лингвистични модели - има и един аспект, тясно свързан с вашия рекорд по патенти. Застрашена ли е интелектуалната собственост в ерата на Chat GPT и другите подобни?

Въпросът с интелектуалната собственост е много подобен на въпроса за плагиатството и използването на неверни данни в научни разработки, който бе застъпен преди години в измененията и допълненията на Закона за висшето образование и Закона за развитието на академичния състав. Той е по-скоро въпрос, касаещ академичната етика, отколкото свързан с ограничаване използването на ИИ. През пролетта академичният съвет на ТУ – София прие на свое заседание правила за използване на ИИ както от студенти, така и от преподаватели и изследователи, като беше изтъкнато, че той трябва да бъде използван отговорно. Именно наличието на интелектуална собственост защитава авторското право и търговските интереси от публичните инвестиции в наука. На практика, чрез притежаването на интелектуална собственост могат умело да се преодолеят негативните и нежелани последици от неетичното използване на изкуствения интелект. ■

бяхме деца.

*Бяхме, но времето лети.
Планирай бъдещето с пенсионноосигурителна
компания „Съгласие“*

Професионален фонд
Универсален фонд
Добровolen фонд

 СЪГЛАСИЕ
ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНА КОМПАНИЯ

С ПОГЛЕД КЪМ ТВОЕТО БЪДЕЩЕ!

BULGARIA CAN BECOME A KNOWLEDGE ECONOMY

Prof. PhD Georgi Venkov, Rector of the Technical University -
Sofia, talks to THE INFLIGHT MAGAZINE

By KALIN ANGELOV / Photography MIRA DERMENDZHIEVA

In the 21st century, rich will be those countries that create new areas of knowledge, one of the most famous futurologists said. What do Bulgaria's prospects look like in this area?

The prospects are promising, but also challenging. According to Alvin Toffler's futuristic vision, the wealth of a country is no longer measured only by natural resources or industrial capacity, but by its intellectual capital and its ability to generate new knowledge.

Bulgaria has the potential to become a knowledge-based society, but this requires investments in education, scientific research and innovation. This includes the development of the so-called STEM disciplines - that is, natural sciences, technology, engineering and mathematics, as well as digitalisation and support for start-up technology companies.

The successful construction of a knowledge society requires not only technological progress, but also a cultural and ethical foundation that encourages critical thinking, creativity and social responsibility. Bulgaria can focus on areas such as artificial intelligence, bioinformatics, cybersecurity, green technologies and cultural heritage through

digitalisation. If we manage to turn knowledge into a strategic resource, we can rank among the leading countries in the new global era.

You have identified several strategic areas for the development of technical sciences in Bulgaria. What are they? We are already seeing how Artificial Intelligence is eliminating jobs - for example, in the lower levels of the software industry. Which professions will be best protected from this in the future?

It is difficult to make an accurate prediction. Some jobs are disappearing, but new ones are emerging. Artificial intelligence will only accelerate this process. However, there are also areas in which AI is used solely as a tool, and the human factor remains leading. Here are some of the areas that I believe will not be threatened by AI: sustainable energy technologies, green technologies, solar energy systems, energy efficiency, space technologies, satellite systems, Earth observation, autonomous aircraft, aerospace communications, and biomedical engineering. There, artificial intelligence will support activities by analysing and processing large data sets, but humans will still be in charge.

For many years, there have been arguments about whether universities should only be educational institutions or also be research and development centers - a philosophy that works so well in the US and other countries. The Technical University is probably the best example of the second option in Bulgaria. What are the arguments in favor of such a development for higher education institutions?

The arguments are multi-layered and strategically important. The "research university" model has proven successful in the US, Germany, the Netherlands and the Scandinavian countries. Since 2020, with the amendment of the Higher Education Act, there have been research universities in Bulgaria, and TU-Sofia is one of them.

Over 30 research groups, some of which are led by internationally recognised scientists, help the university develop capacity in new scientific directions. On this basis, not only novelties in science and innovative solutions implemented in practice are created, but also new bachelor's and master's degrees, which are actively sought after by our prospective students.

The TU holds the first place nationwide in the number of protected patents - Bulgarian ►

► **and international. Name some of the more interesting discoveries and inventions made in the laboratories of TU?**

To be precise, the term “discovery” as an object of intellectual property refers to a regularity, phenomenon or property of the material world that exists in nature and its existence is proven by man mathematically or experimentally. It cannot be patented, unlike inventions. A good example is the law of gravity, discovered by Newton. Or, in our case, academician Georgi Nadzhakov, who was also a lecturer at TU-Sofia, in 1937 discovered the so-called “Photoelectric state of matter”, based on which the copier was invented by the company Rank Xerox.

The discoveries are mostly the result of fundamental research. Currently, applied research is being carried out at TU-Sofia, from which mainly inventions are expected. Over the past 5-6 years, TU-Sofia has managed to build its research capacity and infrastructure at a European and even global level and has created its own Policy on the Creation and Protection of Intellectual Property, the aim of which is to create an inventive and innovative mentality in research teams, so that each research development ends with an invention that can be protected as a patent or as a utility model. Nearly two years ago, the university also created its own Centre for Knowledge and Technology Transfer. The results were not long in coming. Currently, TU-Sofia holds 86 patents, patent applications and registered utility models. The first international patents are also a fact.

It is important to mention one more thing: researchers at TU-Sofia have already understood that every research should be at a world level and patent protection should be sought for its results, because patent protection is nothing other than protection of investments made in research activities and an important market factor for the realisation of the product.

In the past, in order to seriously engage in scientific activity, Bulgarian scientists had to look for options in other countries. Today, you attract specialists from abroad. What benefits does TU derive from this, and what is the opinion of foreign scientists about the environment in Bulgaria?

A priority for the strategic development of TU-Sofia, which, by the way, this year marks 80 years since its establishment, is to make the university internationally recognizable, attracting not only foreign students - already over 1000 this year, but also foreign lecturers and world-renowned researchers. This is important not only for our prestige

and our advancement in global rating systems. It creates an opportunity to build an intercultural academic environment, in accordance with the best world traditions and modern trends. Our goal is to create such an international academic environment, which is a prerequisite for the development of science and education at the university at a qualitatively new level. Attracting world-renowned scientists makes it possible to form scientific teams of young professors

and students, creates a favorable academic environment for their development, growth and international recognition. Our goal is to revive the prestige of the native engineering education, and to create the necessary conditions for TU-Sofia to be a sought-after and desired place for both Bulgarian and foreign students. We are especially pleased by the fact that some of the newly admitted foreign colleagues find TU-Sofia an attractive place to work and have expressed their

willingness to continue their contractual relations with the university and expand their activities.

In the field of new materials, you have attracted names of the rank of Krasimir Marchev from Northeastern University. What are the most promising new materials that are currently being worked on?

Prof. Marchev works in the US, in the field of engineering materials science, and is a world-renowned specialist in coatings and new materials. He is the author of a number of patents implemented in companies such as Gillette, Procter and Gamble, Sikorsky Aircraft and Northeastern University. He is currently working with a group of researchers from TU-Sofia on creating a system for the physical deposition of coatings in a vacuum. The goal of the scientific group is to create coatings that are suitable for applications in the Bulgarian industry, so that Bulgarian manufacturers can improve not only their products, but also the efficiency of their production.

For the team from TU-Sofia, joint research work with Prof. Marchev is a great challenge. The most promising results are in two areas. First, the creation of quantum materials - the goal is to create transistors that work with photons instead of electrons, which will make them potentially 1000 times faster than current ones. Second, shape memory materials. They are used in medicine, for example, for stents, and in space technology, such as tyres for Mars rovers and so on. These are alloys and composites that can "remember" and restore their shape.

How is the project for the European University of Technology - EUT+, of which TU is a part, developing?

The alliance of 9 universities, united in the structure of the European University of Technology, is already in the second phase of its development. The first international scientific institutes and groups have successfully started working together. The more interesting areas of cooperation and shared resources are related to the modern development of technologies through the prism of benefit for people; the newly established Institute for Nanotechnology and Nanomaterials; the scientific group working in the field of sustainable development; the scientific group for research into issues of digitalization and artificial intelligence; quantum technologies and others. Along with the joint scientific teams, the alliance is making efforts to develop joint bachelor's and master's programs and enhance student mobility for the purpose of short-term or long-term training between the partners.

"Currently, TU-Sofia holds 86 patents, patent applications and registered utility models. The first international patents are also a fact"

In the past academic year, TU-Sofia accepted students from the alliance partners from Spain, France, Germany and Cyprus for one semester of training.

The EUT+ alliance is recognized as one of the successful models of the so-called European universities. The goal is to gradually move towards the unification of educational standards and the issuance of a single European diploma - a European engineer. This is a serious challenge. In addition, among the priority areas of the alliance are innovation and student entrepreneurship. This year, TU - Sofia was the initiator and main organiser of an international competition for the best student start-up, called "EUT+ Student Start-up Challenge: From Theory to Practice". Students from 4 European universities from the alliance and professors from 5 countries joined the initiative, funded by the Erasmus+ program. After months of online training, the final stage was held in Sozopol within the framework of the 6th International Youth Conference.

The initiative of the Technical University - Sofia is the next stage in the already traditional student innovation hub. Within the framework of the program, we offer additional entrepreneurship training for engineers. For the first time, a university in Bulgaria offers a mentoring program and training for starting a business, and international experts in this field have been gathered to help students.

The list of your new specialities includes things like aerospace engineering, automotive electronics, and cybersecurity. In which areas of the economy do you expect the most serious shortage of personnel to open in the near future?

It is difficult to predict exactly. What is more important, and what I have already mentioned, is that thanks to the excellently developed scientific base and following global trends, TU-Sofia offers modern training that meets the needs and requirements of business. It is good to know that some seemingly unattractive areas, such as nuclear energy,

offer excellent career opportunities not only in the country but also abroad. The salary is among the best possible; specialists in this field have guaranteed work for 30 years to come. There is definitely a hunger for personnel in the energy sector. Due to many socio-economic factors in recent years, a large number of graduates have found successful employment abroad, which, unfortunately, leads to a personnel shortage in a number of areas in our country.

TU has long had a reputation as one of the higher education institutions with the best partnerships with business. What is new in this area?

What is new is that in addition to partnership in scientific research, business has entered directly into the educational process of students. Business finances the creation of new laboratories with the most modern equipment, prominent specialists assist in conducting disciplines in the above bachelor's and master's courses, offer topics for course projects and diploma theses related to solving real problems defined by the needs of business. Technical University - Sofia cooperates with a number of leading companies that play a key role in the development of education, scientific research and professional realization of students. Among the most significant partners can be mentioned Hewlett-Packard Bulgaria, Westinghouse Electric Company, Bosch, IBM, Mentor Graphics, Infineon Technologies Austria, Milara International, LEM Bulgaria, Lufthansa Technik Sofia.

The most discussed topic in recent years - about AI and the so-called large linguistic models - has an aspect closely related to your patent record. Is intellectual property at risk in the era of ChatGPT and the like?

The issue of intellectual property is very similar to the issue of plagiarism and the use of false data in scientific research, which was addressed years ago in the amendments and supplements to the Higher Education Act and the Academic Staff Development Act. It is more a question of academic ethics than related to limiting the use of AI. In the spring, the academic council of TU-Sofia adopted rules for the use of AI by both students and teachers and researchers at its meeting, emphasising that it must be used responsibly. It is precisely the existence of intellectual property that protects copyright and commercial interests from public investments in science. In practice, through the ownership of intellectual property, the negative and unwanted consequences of the unethical use of artificial intelligence can be skillfully overcome. ■

КОЛКО ОЩЕ ВИ ОСТАВА ДА РАБОТИТЕ?

Технологиите ще заличат поне една трета от работните места в близкото десетилетие. Въпросът е ще създадат ли нови достатъчно бързо

Текст КАЛИН НИКОЛОВ / Фотогарафия iSTOCK

Хората повече няма да са необходими за повечето неща. Каза го Бил Гейтс - в шеговитото предаване на Джими Фалън, но съвсем не на шега.

МНОЖЕСТВО НЕЗАВИСИМИ ЕДНА ОТ ДРУГА ПРОГНОЗИ твърдят, че развитието на Изкуствения интелект ще засегне много работни места в следващите десетилетия. Още през 2030 година една трета от съществуващите работни места в САЩ ще бъдат автоматизирани, прогнозира експертите на McKinsey, а други 60% ще бъдат "съществено изменени" от навлизането на ИИ. Според прогнозата на Goldman Sachs, през 2045 половината работни места ще са напълно автоматизирани - тоест повече изобщо няма да се нуждаят от хора. По оценка на инвестиционната банка, ИИ ще доведе до загубата на над 300 милиона работни места, което е четвърт от днешния глобален трудов пазар. Тоест един от всеки четирима ще остане без работа и ще трябва да придобива друга квалификация. Но и

за поне двама от оставащите трима професионалното оцеляване ще изисква придобиването на нови умения. Как ще се отрази това на световната икономика и на обществото, изглежда непрегсказуемо.

НЯКОИ ОСТАВАТ ОПТИМИСТИ, КАТО САМИЯ ГЕЙТС, който смята, че "произвеждането на неща, транспортирането на неща и отглеждането на храна" с течение на времето ще се превърнат в "решени проблеми". За хората ще останат чисто човешките занимания - никой няма да плати, за да гледа как роботи играят бейзбол, казва Бил Гейтс.

Позитивно мислят и анализаторите на Световния икономически форум (WEF), които публикуваха по-рано тази година доклада "Бъдещето на работните места", The Future of Jobs Report. Според тях до края на десетилетието ще бъдат загубени 92 милиона работни места по света заради напредъка на Изкуствения интелект. Но пък новите технологии ще създадат 170 милиона нови работни места - около 14% от цялата днешна ▶

► заетост, така че на финала резултатът ще е положителен.

НО ИМА И СКЕПТИЦИ. За Мустафа Сулейман, главния изпълнителен директор на Microsoft AI, технологията ще има "колосално дестабилизиращ" ефект върху трудовия пазар. Още през 2023 в книгата си "Прииждащата вълна" (The Coming Wave) Сулейман отбеляза, че наистина изкуственият интелект ще подпомага човешкия труд, но това ще е само временно. "За известно време технологичният напредък ще ни направи по-умни и по-ефективни, и ще отключи икономически растеж в неимоверен мащаб. Но на финала тези технологии просто ще заместят човешкия труд".

Рей Далио, основателят на Bridgewater Associates, най-големия хедж фонд в света, също не е оптимист. Бъдещето на икономиката зависи от баланса между ИИ и човешкия потенциал, казва Далио. Нарушаването на този баланс в полза на технологиите, което много съвременни големи корпорации са изкушени да опитат, може да доведе до планетарна икономическа катастрофа. Далио предупреждава за именно такъв сценарий в следващите две десетилетия: изкуственият интелект ускорено повишава производителността, но оставя хора без работа с по-бързо темпо, отколкото могат да се създадат нови работни места. Но това предупреждение едва ли ще бъде чуто: колкото по-голяма е една компания, под толкова по-силен натиск са мениджърите ѝ да въвеждат спестяващи разходи технологии като ИИ. Шефът на JPMorgan Chase Джейми Даймън очаква до 15 години изкуственият интелект да доминира във всички по-монотонни видове труд.

АКО ХОРА КАТО СУЛЕЙМАН И ДАЛИО СА ПРАВИ, тогава няма особено значение дали вашата професия ще бъде засегната, или не. Очаква ни колапс на икономиката и обществото като цяло, или в най-добрия случай - тяхното внезапно и цялостно преустройство. Но ако се развие по-позитивният сценарий, тоест ако ИИ създава нови работни места със същото или по-високо темпо от това, с което ги унищожава, тогава вече идва въпросът за индивидуалното спасение. Кои професии са най-застрашени? Кои ще останат непокътнати дори когато Икуственият интелект се превърне наистина в интелект, вместо в днешната свръхпаразитираща, усложнена търсачка? И кои тепърва ще се разрастват, давайки потенциално добри перспективи и на децата ви? На тези въпроси се дават множество отговори, но лошото е, че те

твърде често се разминават сериозно. Все пак нека прегледаме доминиращите предположения.

ЗАПОЧВАЙКИ ОТЗАД НАПРЕД: професиите, за които търсенето тепърва ще расте. Анализаторите на WEF са се допитали до представители на 1000 от най-големите работодатели в съвременния свят, представляващи 22 различни индустрии, и посочват пет такива много перспективни професии. Които вероятно ще ви изненадат на фона на преобладаващото схващане, че първи ще изчезнат нискоквалифицираните работни места. WEF прогнозира най-голям ръст в търсенето на... земеделски работници. До 2030 в селското стопанство се очаква да се отворят 34 милиона нови работни места в добавка към около 200 милиона съществуващи. Другите професии с растящо търсене на кадри ще са куриерските услуги, разработчиците на софтуер, строителните работници и продавачите в магазини. Добри са перспективите и пред работниците в хранително-вкусовата промишленост, медицинските сестри и социалните работници.

На другия полюс, като професии с най-голям спад в търсенето, се нареждат касиери и продавачи на билети, секретар-

ки, чистачи, печатари, счетоводители и одитори, охранители и, благодарение на ИИ, графични дизайнери.

ПРОУЧВАНЕ НА INSTITUTE FOR PUBLIC POLICY RESEARCH показва, че 60% от работните места в администрацията могат да се автоматизират със сегашните технологии. Същото важи за обслужването на клиенти, където все повече се намесват чатботовете (лоши новини за хиляди млади българи, които досега получаваха прилични доходи с работа в аутсорснати кол-центрове).

Финансовите анализатори на по-ниско ниво - онези, които събират и обработват големите масиви данни - също вече са на доизживяване. ИИ-оптимизирани терминали на Bloomberg например са в състояние да създават доклади също толкова качествено, но в пъти по-бързо от хората. Повечето големи банки в САЩ очакват да съкратят наетите анализатори с 20 до 35% в следващите пет години. Същото се отнася и до юридическите асистенти, и до ниските нива на професии като копирайтер или журналист. Генерирането на посредствен текст вече е напълно по силите на големите езикови модели. Историите, които изискват разказвачески умения и познаване на публиката, обаче ще си останат в ръцете на хора. В същото време лекари и учители остават обхвата на ИИ-заплахата, и това надали ще се промени в близките десетилетия, показва проучването.

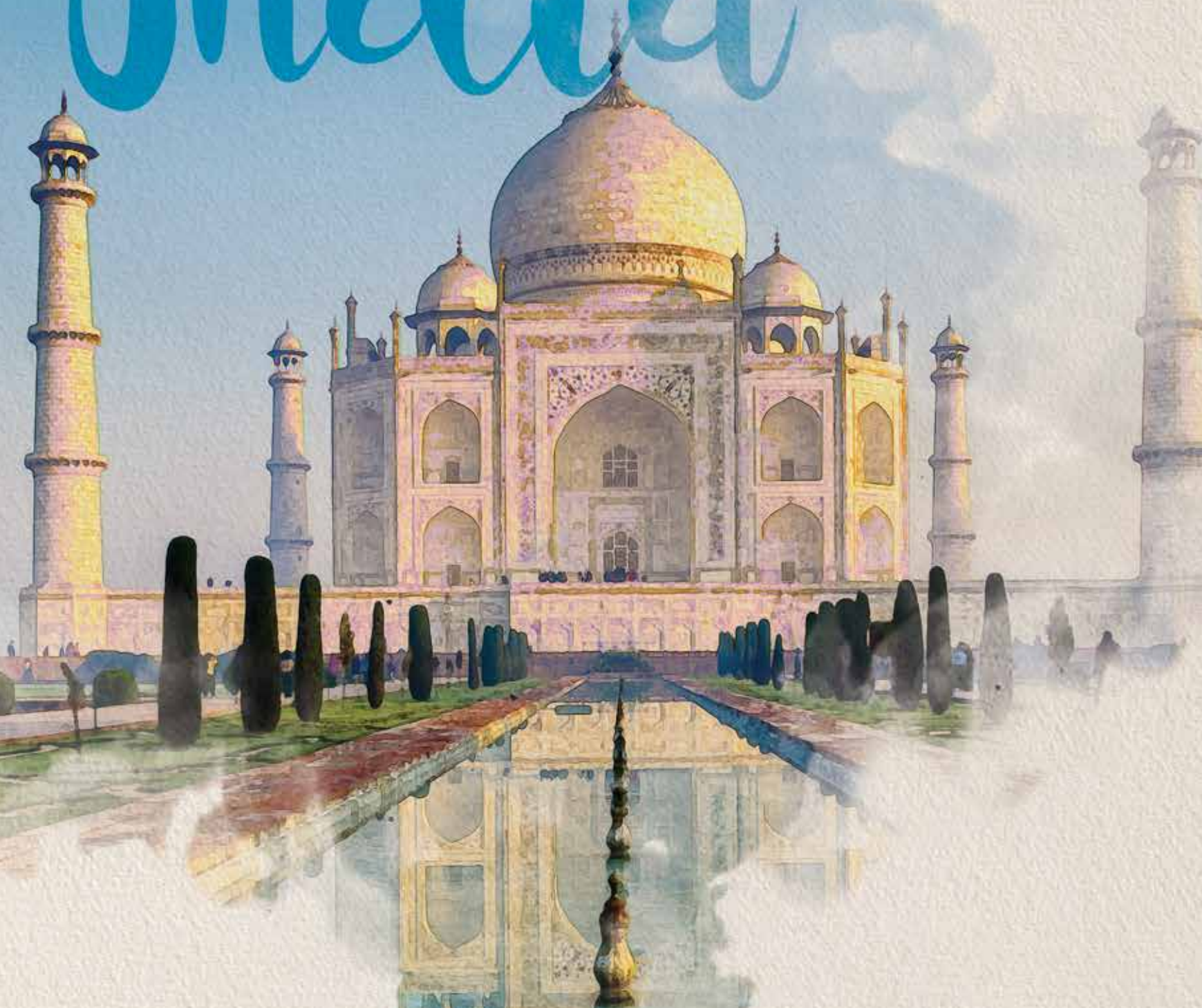
КАК ДА СЕ ПОДГОТВИТЕ НАЙ-ДОБРЕ за сътресенията на трудовия пазар? Експертите единодушно съветват: подобрете критичното мислене, решаването на проблеми и дигиталните умения. Но има един малък проблем: с навлизането на ИИ тези способности деградира, вместо да се развиват. Хората, които се информират от ChatGPT, са по-малко склонни към критично мислене и решаване на проблеми - те свикват да получават отговорите и решенията си наготово, и да ги приемат все по-безкритично. Същото важи и за дигиталните умения: колкото повече се усъвършенстват технологиите, толкова повече човекът се превръща в невеж ползвател (едно проучване преди година показа, че 18-годишните, родени вече в дигиталната ера, са три пъти по-неспособни да оправят проблем на собствения си компютър от 38-годишните, които не са digitally native). Единственото оръжие, което имаме срещу това, е четенето. Иначе, както се очертава, всички ще трябва да се превърнем в земеделски работници. ■

POSOKA.COM

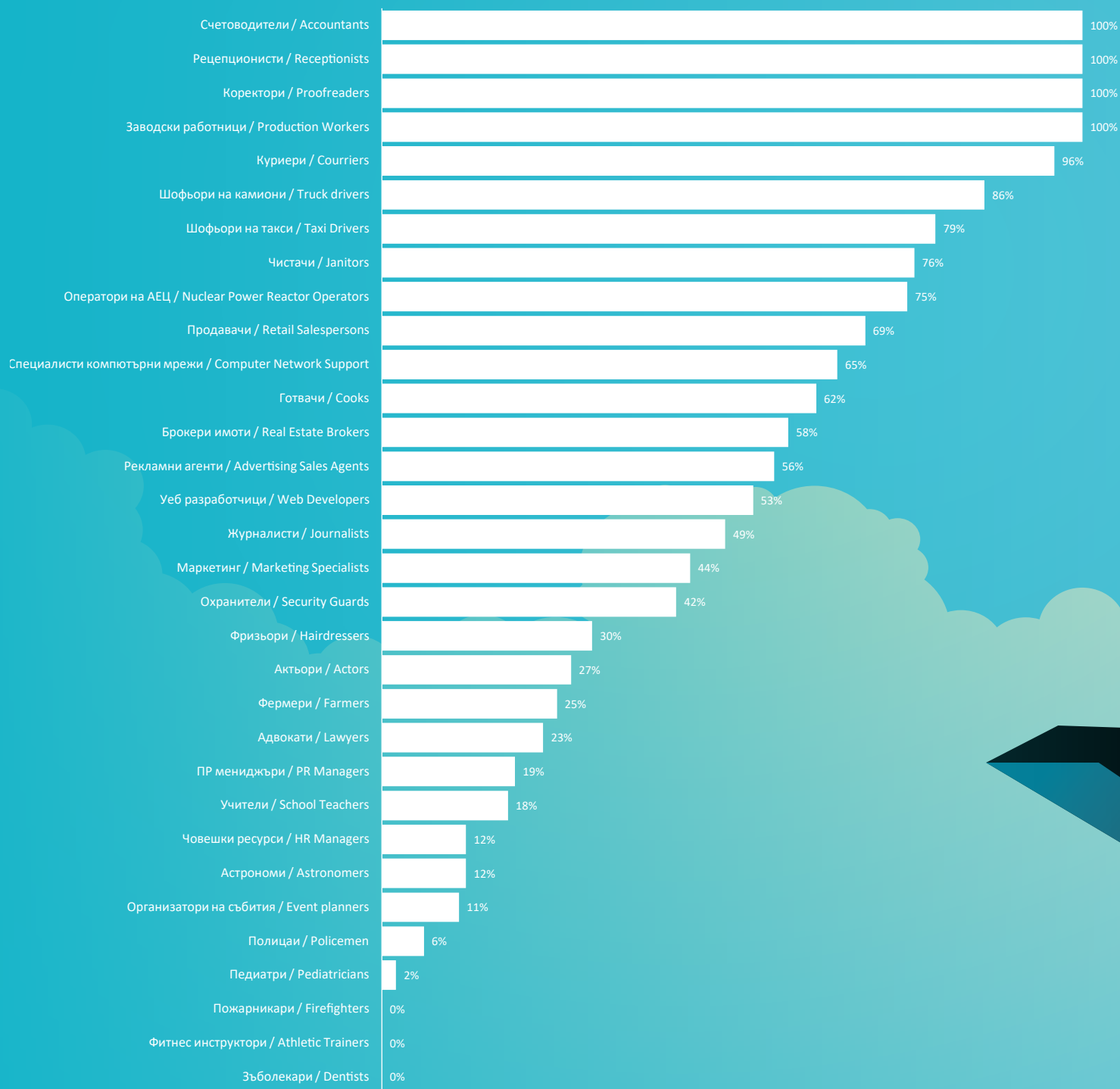
Резервирай своето вълнуващо
пътуване на www.posoka.com
или се свържи с нас на **0700 17 107**

India

ВЕРОЯТНОСТТА ТЕХНОЛОГИИТЕ ДА ВИ ИЗМЕСТЯТ

THE LIKELIHOOD OF TECHNOLOGY REPLACING YOU

Изчисления на WillRobotsTakeMyJob.com
Calculated by WillRobotsTakeMyJob.com

Непосредствен риск (81-100%): Професии, състоящи се основно от монотонни, предсказуеми задачи без нужда от човешка преценка.
Висок риск (61-80%): Много от задачите в тези професии лесно могат да се автоматизират чрез съществуващи или задаващи се технологии.

Умерен риск (41-60%): Включват рутинни задачи, но изискват и известна човешка преценка или взаимодействие.

Нисък риск (21-40%): Тези работни места изискват смес от технически и човекоцентрични умения.

Минимален риск (0-20%): Обикновено включват решаване на сложни проблеми, творчество, силни комуникационни умения и висока сръчност.

Imminent Risk (81-100%): Consist primarily of repetitive, predictable tasks with little need for human judgment.

High Risk (61-80%): Many of their tasks can be easily automated using current or near-future technologies.

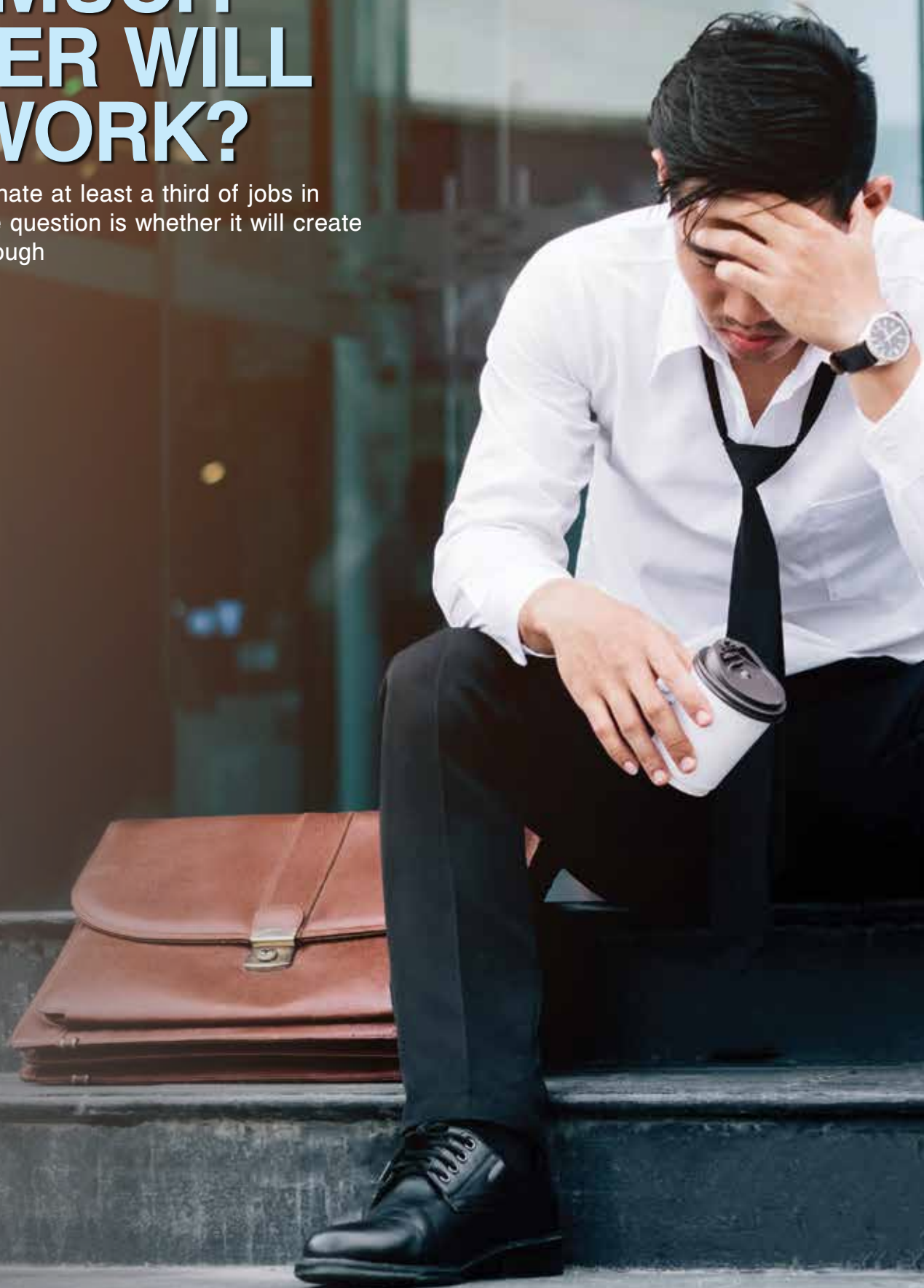
Moderate Risk (41-60%): Usually involve routine tasks but still require some human judgment and interaction.

Low Risk (21-40%): A limited risk of automation, as these jobs demand a mix of technical and human-centric skills.

Minimal Risk (0-20%): Typically demand complex problem-solving, creativity, strong interpersonal skills, and a high degree of manual dexterity.

HOW MUCH LONGER WILL YOU WORK?

Technology will eliminate at least a third of jobs in the next decade. The question is whether it will create new ones quickly enough

By KALIN NIKOLOV / Photography iSTOCK

People will no longer be needed for most things. Bill Gates said it. He was on Jimmy Fallon's comedy show, but he was not jesting.

NUMEROUS INDEPENDENT FORECASTS

claim that the development of Artificial Intelligence will affect many jobs in the coming decades. As early as 2030, a third of existing jobs in the United States will be automated, McKinsey experts predict, and another 60% will be "significantly changed" by the advent of AI. According to Goldman Sachs, by 2045, half of jobs will be fully automated - that is, they will no longer need people at all. According to the investment bank, AI will lead to the loss of over 300 million jobs, which is a quarter of today's global labour market. One in four people will be unemployed and will have to acquire other qualifications. For at least two of the remaining three, professional survival will also require the acquisition of new skills. How this will affect the global economy and society seems unpredictable.

SOME REMAIN OPTIMISTIC, SUCH AS GATES HIMSELF, who believes that "making things, transporting things and growing food" will eventually become "solved problems." For people, purely human activities will remain - no one will pay to watch robots play baseball, says Bill Gates.

Analysts at the World Economic Forum (WEF), who published the "Future of Jobs Report" earlier this year, are also thinking positively. According to them, by the end of the decade, 92 million jobs will be lost worldwide due to the advancement of Artificial Intelligence. But new technologies will create 170 million new jobs - about 14% of all current employment, so in the end, the result will be positive.

BUT THERE ARE ALSO SCEPTICS. For Mustafa Suleiman, CEO of Microsoft AI, the technology will have a "colossally destabilising" effect on the labour market. Back in 2023, in his book "The Coming Wave", Suleiman noted that artificial intelligence will indeed support human labour, but this will only be temporary. "For a while, technological advances will make us smarter and more efficient, and will unlock economic growth on an incredible scale. But in the end, these technologies will simply replace human labour."

Ray Dalio, the founder of Bridgewater Associates, the world's largest hedge fund, is not optimistic either. The future of the economy depends on the balance between AI and human potential, Dalio says. Tipping that balance in favor of technology, which many large corporations today are tempted to try, could lead to a global economic catastrophe. Dalio warns of just such a scenario in the next two decades: AI rapidly increases productivity but puts people out of work faster than new jobs can be created. His warning, however, is unlikely to be heard: the bigger a company, the more pressure its managers are under to implement cost-saving technologies like AI. JPMorgan Chase CEO Jamie Dimon expects AI to dominate all the more monotonous types of work within 15 years.

IF PEOPLE LIKE SULEIMAN AND DALIO ARE RIGHT, then it doesn't really matter whether your profession is affected or not. We are facing a collapse of the economy and society as a whole, or at best, their sudden and complete restructuring. But if the more positive scenario develops, that is, if AI creates new jobs at the same or higher pace as it destroys them, then the question of individual salvation already arises. Which professions are most at risk? Which ones will remain intact even when AI truly becomes intelligence, instead of today's hyperparasitic, complicated search engine? And which ones are still growing, potentially giving good prospects to your children, too? There are many answers to these questions, but the bad thing is that they all too often diverge significantly. Still, let's review the dominant assumptions.

STARTING FROM THE BACK: the professions for which demand will still grow. WEF analysts surveyed representatives of 1,000 of the world's largest employers, representing 22 different industries, and identified five such highly promising professions. Which will probably surprise you, given the prevailing belief that low-skilled jobs will disappear first. WEF predicts the greatest growth in demand for... agricultural workers. By 2030, 34 million new jobs are expected to be created in agriculture, in addition to about 200 million existing ones. Other professions with growing demand for personnel will be courier services, software developers, construction workers and store salespeople. The prospects are also good for workers in the food industry,►

► nurses and social workers.

At the other extreme, the professions with the greatest decline in demand include cashiers and ticket sellers, secretaries, cleaners, printers, accountants and auditors, security guards, and, thanks to AI, graphic designers.

A STUDY BY THE INSTITUTE for Public Policy Research shows that 60% of jobs in the administration can be automated with current technologies. The same applies to customer service, where chatbots are increasingly interfering (bad news for thousands of young Bulgarians who until now received decent incomes working in outsourced call centres).

Lower-level financial analysts - those who collect and process large data sets - are also already at the end of their lives. Bloomberg's AI-optimised terminals, for example, can create reports with the same quality, but many times faster than people. Most large banks in the US expect to reduce the number of hired analysts by 20 to 35% in the next five years. The same applies to legal assistants and the lower levels of professions such as copywriters or journalists. Generating mediocre text is already fully within the power of large language models.

How to prepare best for the turmoil in the job market? Experts unanimously advise: improve critical thinking, problem-solving and digital skills. But there is one small problem: with the advent of AI, these abilities are degrading, rather than developing

Features that require storytelling skills and audience knowledge, however, will remain in the hands of humans. At the same time, doctors and teachers remain outside the scope of the AI threat, and this is unlikely to change in the coming decades, the study shows.

HOW TO BEST PREPARE for the turmoil in the job market? Experts unanimously advise: improve critical thinking, problem-solving and digital skills. But there is one small problem: with the advent of AI, these abilities are degrading, rather than developing. People who get their information from ChatGPT are less inclined to critical thinking and problem-solving - they are used to receiving their answers and solutions ready-made, and to accept them increasingly uncritically. The same goes for digital skills: the more technology improves, the more ignorant users become (a study a year ago showed that 18-year-olds born into the digital age are three times more likely to be unable to fix a problem on their own computer than 38-year-olds who are not digitally native). The only weapon we have against this is reading. Otherwise, it seems, we will all have to become agricultural labourers. ■

Научи повече
за инвестициите
във взаимни фондове:

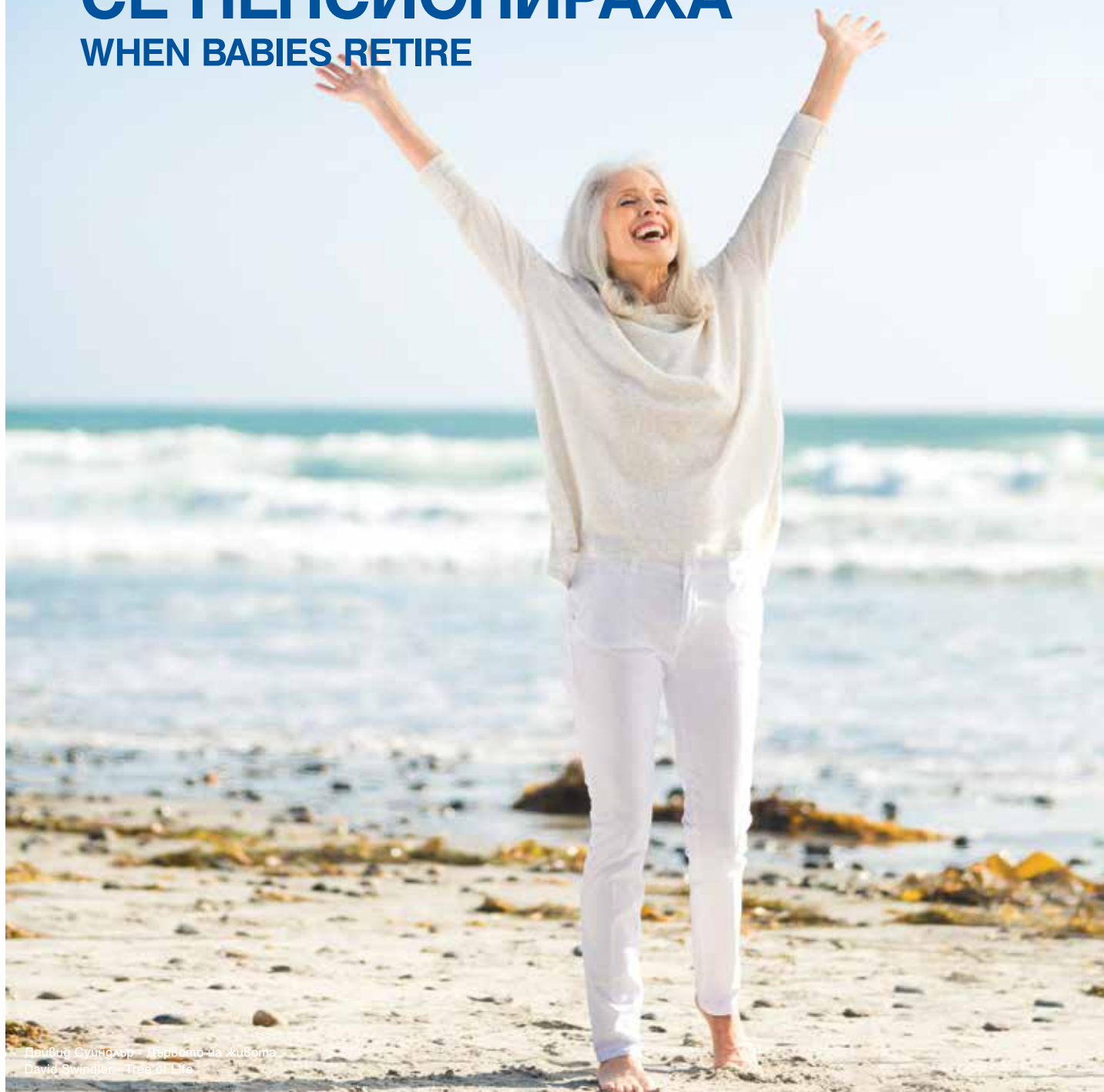
БАУД
Българска асоциация на
управляващите дружества

 <https://baud.bg>

 София 1303, бул. „Тодор Александров“ 117

 тел.: +359 895 799 585; +359 877 502 018

44 | **КОГАТО БЕБЕТАТА
СЕ ПЕНСИОНИРАХА**
WHEN BABIES RETIRE

Дейвид Свиндлен – Дървото на живота
David Swindlen – Tree of Life

42 | **ЗЕЛЕНИ ОТЛИЧНИЦИ**
GREENHOUSE CHAMPIONS

54 | **"ФРЕНСКАТА БОЛЕСТ" НА ЕВРОПА**
EUROPE'S 'FRENCH DISEASE'

БЪЛГАРИЯ Е СРЕД ЗЕЛЕНИТЕ ОТЛИЧНИЦИ

BULGARIA EXCELS IN GREENHOUSE EMISSIONS

България е сред отличниците в Европа, що се отнася до намаляване на парниковите емисии, показват последни данни от края на 2023 година, обобщени от Eurostat. За времето от 1990 година насам, страната е понижила емисиите на въглероден диоксид и други парникови агенти (N₂O, CH₄, HFC, PFC, SF₆, NF₃) с цели 54% - госта повече от средното за ЕС, което е 36%.

През 1990, в началото на прехода, емисиите на България са били над 99 милиона тона годишно. През 2023 са едва 45.4 милиона тона. С повече са успели да понижат въглеродния си отпечатък само Румъния (60%) и трите балтийски републики (62% при Латвия и Литва, 73% при Естония).

Германия е намалила емисиите си с 46%, Франция - с 31%, Италия - с 26%, Австрия - с 14%, Испания - само с 6%. Емисиите на Ейре са на практика същите като преди 35 години, а тези на Кипър са скочили с 52%. Общо емисиите на 27-те страни-членки на ЕС са били 3.1 милиарда тона - с около 50% по-ниски от тези на САЩ, и над четири пъти по-ниски от тези на Китай.

По парникови емисии на глава от населението най-голям замърсител в Европа е Русия, с 14.5 тона на човек, пред Люксембург - 11.2 тона, Естония - 8.8 тона, Чехия - 8.5 тона. България е в средата на таблицата с 5.8 тона на човек. Най-високи емисии спрямо броя на населението имат тихоокеанската държава Палау (63 тона на човек), Катар (43.5 тона) и Кувейт (24.9 тона). Най-малки вредни емисии имат ДР Конго, Сомалия, Бурунди и Централноафриканската република - всички с под 0.1 тон на човек годишно.

Bulgaria is among the leaders in Europe when it comes to reducing greenhouse emissions, according to the latest data from the end of 2023, summarized by Eurostat. Since 1990, the country has reduced emissions of carbon dioxide and other greenhouse agents (N₂O, CH₄, HFC, PFC, SF₆, NF₃) by as much as 54% - way more than the EU average of 36%.

In 1990, at the beginning of the transition, Bulgaria's emissions were over 99 million tons per year. In 2023, they were only 45.4 million tons. Only Romania (60%) and the three Baltic republics have managed to reduce their carbon footprint by more (62% for Latvia and Lithuania, 73% for Estonia). Germany has reduced its emissions by 46%, France by 31%, Italy by 26%, Austria by 14%, and Spain by just 6%. Ireland's emissions are practically the same as 35 years ago, while Cyprus's have jumped by 52%. Total emissions from the 27 EU member states were 3.1 billion tonnes - about 50% lower than those of the US, and more than four times lower than those of China. In terms of greenhouse gas emissions per capita, the biggest polluter in Europe is Russia, with 14.5 tonnes per person, ahead of Luxembourg - 11.2 tonnes, Estonia - 8.8 tonnes, and the Czech Republic - 8.5 tonnes. Bulgaria is in the middle of the table with 5.8 tonnes per person. The Pacific nation of Palau (63 tons per person), Qatar (43.5 tons) and Kuwait (24.9 tons) have the highest emissions per capita. The DR Congo, Somalia, Burundi and the Central African Republic have the lowest emissions, all with less than 0.1 tons per person per year. ■

СБОГОМ НА ПЕЧАТИТЕ В ПАСПОРТА

GOODBYE TO PASSPORT STAMPS

Ако сте от хората, които с удоволствие колекционират гранични печати в паспорта си, ви очаква неприятна изненада: Европейският съюз постепенно ще ги ликвидира. Угрянето на печати ще отпадне с въвеждането на две нови системи:

Entry/Exit System (EES) и European Travel Information and Authorisation Systems (ETIAS). Те вече изискват от посетителите на ЕС да се регистрират по електронен път преди пристигане. Биометричните им данни ще се съхраняват от граничните власти и влизането в ЕС вече ще може да става навсякъде с електронни гишета, което трябва да ускори контрола и да го направи по-надежден. Системата започва да се въвежда от 12 октомври за всичките 29 държави от Шенгенското пространство, включително и България.

If you are one of those people who happily collect border stamps in your passport, you are in for a nasty surprise: the European Union is gradually eliminating them. Stamping will be abolished with the introduction of two new systems:

Entry/Exit System (EES) and European Travel Information and Authorisation Systems (ETIAS). They now require EU visitors to register electronically before arrival. Their biometric data will be stored by border authorities, and entry into the EU will now be possible everywhere with electronic counters, which should speed up control and make it more reliable. The system will begin to be implemented from October 12 for all 29 countries of the Schengen area, including Bulgaria. ■

MAZDA CX-60

УСЪВЪРШЕНСТВАН МОДЕЛ 2025
Сега с 20 000 лв. ЕКО БОНУС

8-степенен автоматик, 4x4

Изберете между:

Diesel M-Hybrid 48V

3.3L, 6 цилиндъра - редови, 254кв
или

Plug-in Hybrid

2.5 бензин, 327КС, 62км пробег на ток, 5.8 сек 0 – 100км/ч

Заявете тестово шофиране и открийте разликите.

mazda.bg

CRAFTED IN JAPAN

Разход на гориво WLTP комбинирано, от 5,8 до 8,4 л/100км. CO₂ емисии от 31 до 142 г/км

DRIVE TOGETHER

КОГАТО БЕБЕТАТА СЕ ПЕНСИОНИРАХА

Социалната гържава като концепция е на ръба на пропастта - и не е ясно в коя посока ще я тласне Изкуственият интелект

Текст БОЙКО ВАСИЛЕВ / Фотография iSTOCK

Социалната ни гържава вече не може да бъде финансирана от нашата икономика", каза германският канцлер Фридрих Мерц. Очаквано, гумите му предизвикаха буря – така, както бива посрещана всяка неудобна истина.

ГЕРМАНИЯ ЧАКАШЕ ТОЗИ МИГ С ТРЕПЕТ: какво ще стане, когато се пенсионират "бейби-бумърите"? И ето, това време гоиде.

Родени след Втората световна, те правиха революции през 60-те, моди през 70-те и пари през 80-те. Беше им лесно: предишните две поколения бяха пометени от войните – и в ранната си младост „гедцата на цветята“ имаха сериозно числено превъзходство пред възрастните. Увлечени в кариери, наслаждения и промени, те отложиха и ограничиха раждането. И ето ги сега – симпатични, либерални, отворени гядовци и баби, вгледани в абсурдната мечта да живеят вечно и качествено. Логично, тяхното пенсиониране разпресе

социалните системи на Запада: вече не мнозина плащат пенсията на малцина, а точно обратното. Ако тези хора наистина са във форма за още няколко десетилетия живот, кой ще ги храни? И ще останат ли ресурси на планетата, след като това многобройно, амбициозно и консумативно поколение заговори всичките си нужди?

ЗА ТАЗИ ЦЕЛ БЕЙБИ БУМЪРИТЕ СЪЗДА-
ДОХА индустрията на уелнеса и утопията за удължаването на живота, но ги удари пандемията. Сега обаче започва истински трудното – не за тях, а за другите. Германската Sozialstaat, замислена още от Бисмарк и основана на социалното осигуряване и високите данъци, внасяни от работещите, може да съществува само, ако пенсионираниите не са повече от заетите. Иначе следват непопулярни мерки: вдигане на пенсионната възраст, наемане на имигранти, реструктуриране на системите. И разбира се - криза. Мерц я дефинира, с характерната си прямота: „От години живеем над възможностите си.“

Скандинавската социална гържава, в която благосъстоянието е право, а не зависи от приноса, също изживява трудни времена, по сходни причини. Делът на пенсионерите расте, напливът на мигранти предизвиква обществата. От страни като Швеция извират тревожни новини, някои фалшиви, други - напълно истински. Бъдещето е неясно.

ПАРАДОКСАЛНО, НО И АМЕРИКАНСКИЯТ МОДЕЛ е в криза, въпреки че е напълно противоположен на германския и скандинавския. Както е известно, в САЩ отпуските са кратки, данъците и разпределението – ниски, а в здравеопазването, образованието и пенсията има силно частно участие. Това, освен много богати, създава и много бедни. Демократическата партия в лицето на Барак Обама и Джо Байдън – и особено крайната левица на Бърни Сандърс и Александрия Окасио-Кортес – искат повече "европейски" социални придобивки. Обратно, републиканците на Доналд Тръмп режат помощи и свалят данъци.

Интересен феномен е MAGA (Make America Great Again). Така, както Чаеното парти преди две десетилетия, това народно движение е хем масово, хем индивидуалистично. Не иска да превзема държавата, а да я намалява. Да премахне обществените “окови”, за да може личността да забогатява и расте, без да я занимават с нищо.

MAGA идеолозите като Дж. Д. Ванс и Стив Банън са сред най-големите врагове на Европа и нейните социални, обществени и политически модели. Но и те имат сходни проблеми на европейските: индустрият мигрира към Китай, бейби бумърите остаряват, мигрантите прииждат.

РАЗЛИЧНИ МОДЕЛИ, ОБЩ ПРОБЛЕМ – големият, очакван проект на Запада. Демографската бомба със закъснител цъка бавно и изправя разглезените, богати общества и държави пред трудни решения. И тук, като библейски съблазнител, идва Големият трансформатор – изкуственият интелект. Той ли ще бъде решението? Или

обратното, ще стане симптомът на окончателния провал? Ще ни спаси ли? Или ще ни погуби? Ето, това е въпросът, би казал Хамлет.

ДОСЕГА ЧОВЕЧЕСТВОТО СЕ Е ИЗМЪКВАЛО от демографските капани по начин, който поколенията ще определят като “очевиден”. През XVIII век Томас Малтус предсказва, че прехраната няма да стигне за пренаселяващата се планета. Но после откриха плодородните равнини на Северна и Южна Америка – и хората продължиха да растат, по-богати и сити от вчера. И днес намаляването на населението може и да не е чак такъв проблем, твърдят анализите на The Economist. Ако броят на хората се регулира на някаква приемлива ниска база, социалните услуги ще стигат за всички, а изкуственият интелект и роботите ще вършат мръсната работа.

ИМА ОБАЧЕ ЕДИН ПРОБЛЕМ: КОЛКО ВРЕМЕ ще ни трябва, за да стигнем до по-

вото равновесие? Защото в момента сме в пропастта. В дупката между стария и новия свят, а между двата свята, казват, живеят вампирите. Богатите общества намаляват, но бедните още продължават да растат. И когато бедните тръгнат да търсят хляб, ще трябва да си спомним по трудния начин друг исторически урок – че нито една стена не е спряла варварите. Такъв обаче ни бил късметът. На нас, живеещите тук и сега, се пада тежката задача да преживеем преходния период. Бейби-бумърите строиха, растяха и се забавляваха. А ние, техните деца и внуци, сме осъдени на вечния преход. В Стария завет пътят към Обетованата земя траел 40 години. Навремето това ни се струваше много. Четири десетилетия?! Айде бе! Сега обаче разбираме, че това е метафора. Мойсей водил избрания народ из пустинята, докато не остане никой, който да помни робството; тогава хората живеели по-кратко. Явно трябва да се примирим. Целият ни живот ще бъде един преход. ■

WHEN BABIES RETIRE

The welfare country as a concept is on the edge of the abyss, and it is unclear which direction the artificial intelligence will push it in

By BOYKO VASILEV / Photography iSTOCK

Our welfare state can no longer be financed by our economy", said the German Chancellor Friedrich Merz. Expectedly, his words caused an uproar – as any uncomfortable truth tends to do.

Germany had been waiting anxiously for this moment: What will happen when the baby boomers retire? And now, that time has come. BORN AFTER WWII, THEY MADE REVOLUTIONS in the 60s, fashion in the 70s, and money in the 80s. It was easy for them: the previous two generations were wiped out by the wars and in their youth, the "flower children" had a serious numerical advantage over their elders. Carried away by careers, pleasures, and change, they postponed and limited childbirth. And here they are now – likeable, liberal, open-minded grandfathers and grandmothers, fixated on the absurd dream of living forever and well.

Logically, their retirement has disrupted the social systems of the West, flipping into the dynamic where the many once supported the pensions of the few, and now it's the other way around. If they are truly capable of living several more decades, who will provide for them? And will there be any resources left on Earth

after this large, ambitious, and consumption-driven generation fulfils all its desires?

FOR THIS PURPOSE, BABY BOOMERS CREATED the wellness industry and the utopia of prolonging life, but then the pandemic hit. However, now the real hard part begins – not for them, but for the other. The German Sozialstaat, envisioned by Bismarck and based on social security and high taxes paid by workers, can only exist if there are no more retirees than employed people. Otherwise, unpopular measures will follow: raising the retirement age, hiring immigrants, and system restructuring. And of course – crisis. Merz defines it with his typical bluntness: "For years, we have been living beyond our capabilities."

The Scandinavian welfare state, where well-being is a right and it does not depend on contribution, is also experiencing difficult times for similar reasons. The proportion of pensioners is growing, and the influx of migrants is challenging societies. Alarming news is coming out of countries like Sweden, some of it false, some of it completely true. The future is unclear.

PARADOXICALLY, THE AMERICAN MODEL is also in crisis, even though it is completely

opposite to the German and the Scandinavian ones. As it is well known, vacations in the US are short, taxes and redistribution – low, and healthcare, education and pensions require a large private contribution. This leads to the creation of both the very rich and the very poor. The Democratic Party, represented by Barack Obama and Joe Biden, along with the far-left figures like Bernie Sanders and Alexandria Ocasio-Cortez, advocates for more "European-style" social benefits.

On the other hand, Donald Trump's Republicans are reducing aid and cutting taxes. A fascinating aspect is the MAGA (Make America Great Again) movement. Similar to the Tea Party from two decades ago, this movement is both widespread and individualistic. Rather than seeking to control the state, it aims to shrink it, removing the "shackles" of society to allow individuals to prosper and grow without interference.

MAGA IDEOLOGISTS SUCH AS J. D. VANCE and Steve Bannon are among the greatest enemies to Europe and its social, societal and political models. But they also have similar to the European problems: the industry is migrating to-

wards China, baby boomers are aging, migrants are flooding in. Different models, a common problem – the big, expected project of the West. The demographic time bomb is ticking away slowly and confronting the spoiled, rich societies and countries with difficult decisions.

AND HERE, AS A BIBLICAL TEMPTER, comes the Great Transformer – the artificial intelligence. Is it going to be the solution? Or, on the contrary, is it the symptom of utter failure? Will it save us, or will it destroy us? And that is the question, Hamlet would say. Until now, humanity has escaped demographic traps in ways that future generations will consider obvious. In the 18th century, Thomas Malthus predicted that there would not be enough food for an overpopulated planet. But then the fertile plains of North and South America were discovered—and people continued to grow, richer and better fed than yesterday.

THESE DAYS, POPULATION DECLINE might not be such a big issue, as The Economist suggests. With a manageable number of people, social services could meet everyone's needs,

while artificial intelligence and robots take care of the hard and dirty jobs.

But there is one problem, though: how long will it take for us to reach the new equilibrium? Because we are in limbo. In the gap between the old and the new world, and between the two worlds, they say, vampires live. Rich societies are shrinking, but poor ones are still growing. And when the poor go in search of bread, we will have to remember the hard way another historical lesson—that no wall has ever stopped the barbarians.

THAT WAS OUR FATE. We, living in the present, face the tough challenge of enduring this transition period. The baby boomers built, thrived, and enjoyed life. Meanwhile, we, their children and grandchildren, seem destined for an endless state of transition.

In the Old Testament the journey to the Promised Land took 40 years. Back in the days, this seemed a lot. Four decades?!? Come on! However, now we understand that this was a metaphor. Moses led the chosen people through the desert until there was no one left who remembered slavery; people lived shorter lives back then. It seems we have to accept it – our life will be a constant transition. ■

Надеждни куриерски услуги за страната и чужбина

Доставяме пратки навсякъде
в България на следващия
работен ден, за по-малките
населени места - по график.

Заедно с **GLS** доставяме колетни
пратки навсякъде в Европа.

ИКОНОМИКА В ТРЕТАТА ВЪЗРАСТ

Застаряването на световното население променя всичко: от трудовия пазар и социалните разходи до посоката на финансовите потоци

Текст ИВАЙЛО НИКОЛОВ / Фотография iSTOCK

Представете си свят без деца - едно тихо, застинало място. Някогашните детски площадки и училищни сгради стоят празни, в магазините влизат по-малко купувачи, много барове и ресторанти затварят врати, дори трафикът оредява. Фабрики и офиси все по-трудно намират нови работници, изчезват цели индустрии.

РАЗБИРА СЕ, ТАКЪВ КРАЕН АПОКАЛИПТИЧЕН СЦЕНАРИЙ е възможен само във въображението. Още днес обаче нещо много сходно като тенденция започва да придобива реални очертания в света около нас. Както никога в историята на човешката цивилизация, световното население започва да остарява. При това промените настъпват с драматична скорост.

В зората на човечеството, през каменната ера, продължителността на живота е била около 30 години. Това остава почти непроменено в продължение на хилядолетия, като чак около XVIII век хората започват да живеят средно над 40 години. В средата на миналия век продължителността на живота надхвърля 45 години, а според прогнози на ООН в края на настоящия век тя ще достигне около 82 години.

Тази тенденция, съчетана със спад на раждаемостта, сериозно променя възрастовата структура на световното население. През 2019 вече се случи една епохална промяна – за пръв път в историята хората на 65 и повече години стават повече от децата до 4-годишна възраст. Застаряването на населението започва толкова да се ускорява, че ООН прогнозира до края на този век 24% от човечеството да е на възраст над 65 години.

ТОЗИ ПРОЦЕС ПОРАЖДА СЪЩЕСТВЕНИ икономически ефекти, засягайки икономическия растеж, публичните финанси и потребителските нагласи.

Промяната на възрастовата структура протича различно по света. Развиващите се страни с нисък доход на глава от населението обикновено имат по-висок дял младо население, но от един момент раждаемостта там започва да намалява по-бързо от удължаването на продължителността на живота. Тогава за икономиките на тези страни се появява възможност да се възползват от т.нар. „демографски дивидент“ – при намаляване на броя на децата, които ражда една жена, нараства дялът на хората в работоспособна възраст, които са освободени от грижи за малки деца и възрастни. По-късно с цялостното ►

► застаряване на населението този прозорец постепенно се затваря, като относителният дял на работната сила се свива за сметка на най-възрастното население. Днес застаряването е процес, характерен за все повече страни, макар че е най-напреднал в развитите икономики. Миналата година 10% от световното население е било на възраст 65 години и повече, докато в Европа 21% от населението е попадало в тази възрастова група.

КОНКРЕТНО В ЕС СРЕДНАТА ВЪЗРАСТ се увеличава от 38.4 години през 2001 до 44.7 години през 2024. В България застаряването е изразено особено силно: страната има второто в ЕС най-неблагоприятно съотношение между броя на възрастните и на хората в активна работна възраст (измерено като население над 65 години спрямо 20-64 годишни).

Застаряването носи нови предизвикателства за икономиката. Свиващият се дял на хората в работоспособна възраст влияе неблагоприятно на икономическия растеж. Същевременно увеличаването на дела на възрастните спрямо работната сила притиска бюджета с растящи публични разходи за пенсии, здравеопазване и социални грижи. Колкото по-дълга е продължителността на живота след пенсиониране, толкова по-високи са тези разходи.

Това отваря дефицити в публичните финанси. Европейската комисия в специален „Доклад за стареенето“ изчислява, че през 2070 година дефицитът на държавната пенсионна система средно в ЕС ще достигне 1.7%, а в България – цели 4.4% от БВП.

ПОВИШАВАНЕТО НА ВЪЗРАСТТА на работещите предполага натрупване на опит и умения, но заедно с това може да означава и спад в производителността, ако има отслабващи когнитивни способности или по-слабо усвояване на нови технологии.

Застаряването може да доведе и до по-дълбоки промени за икономиката. Хората, подготвящи се за дълъг живот, имат стимул да спестяват с цел да поддържат покупателната си способност след пенсиониране, когато няма да разполагат с висок текущ доход. С възрастта обикновено натрупаните спестявания и активи нарастват, поради което по-високият дял на възрастното население означава и по-голямо индивидуално богатство в страната.

Намаляващият дял хора в трудоспособна възраст повишава съотношението на капитала, наличен в икономиката, спрямо един работещ. При равни други условия това води до намаляване на необходимите нови инвестиции, което понижава лихвените равнища в икономиката.

Един от ефектите от това може да бъде

Напрежение ще има в дейностите, изискващи интензивен физически труд в производствения процес – например в строителството, преработващата промишленост и селското стопанство (ако работата не може да бъде автоматизирана)

търсенето на по-години алтернативи извън страната, при което капиталите от страни със застаряващо население все повече се насочват към инвестиции в чужбина (както показват историческите примери на Япония, Китай и Германия).

Така на пръв поглед изглежда, че застаряването се отразява негативно на икономиката. Наистина има сектори, които определено ще бъдат затруднени. Други обаче ще могат да се приспособят и даже да спечелят.

Напрежение ще има в дейностите, изискващи интензивен физически труд в производствения процес – например в строителството, преработващата промишленост и селското стопанство (ако работата не може да бъде автоматизирана). Трудности ще изпитват и сектори, които разчитат на младите в качеството им на потребители. Лоши новини могат да очакват производителите на играчки, развлекателната и голяма част от козметичната индустрия. Търсенето на образователни услуги също ще намалява.

ДРУГИ СФЕРИ ЩЕ ТРЯБВА ДА СЕ АДАПТИРАТ към силно променената възрастова структура на потребителите. Например производството на облекла и модата традиционно са фокусирани към по-младите, но напредването на възрастта не означава спиране, а промяна в предпочитанията и

търсенето на определени продукти. Туризмът също ще отчита все повече потребители, желаещи по-малко динамични, но разнообразни и обогатяващи преживявания. Автомобилната индустрия и жилищното търсене също ще бъдат засегнати. От една страна, нарастването на възрастното население може да предполага по-слаб интерес към нови автомобили и жилища. От друга страна все повече ще се търсят функции като повишена безопасност, комфорт и физическа достъпност. Застаряването на населението може да даде решителния импулс за търсене на автономни автомобили и „смарт“ жилища, пълни с все повече домашни роботи.

Финансовият сектор ще обслужва нарастващ дял клиенти, които спестяват, избягват рискови инвестиции и вместо заеми търсят доходност от притежаваните от тях финансови и други активи. Все по-популярни като пенсионен продукт ще стават т.нар. обратни ипотeki, при които банките предоставят средства на клиентите си срещу придобиване на техните жилища.

Има и сектори, които „по дефиниция“ ще печелят с повишаването на средната възраст на потребителите. Фармацевтичната индустрия, биотехнологичният сектор и здравеопазването ще намират все по-големи пазари.

Ето защо е възможен и един по-оптимистичен икономически поглед. Вече съществува цяла концепция за т.нар. „сребърна икономика“ – използване на икономическите възможности, произтичащи от застаряването.

ТЕЗИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ПЪРВО МЯСТО идват от това, че най-възрастните се превръщат във важен потребителски сегмент. Според анализ на консултантската компания Маккинзи населението над 65-годишна възраст ще осигурява една четвърт от световното потребление до 2050 година.

Освен това оттам може да дойде така нужният резерв от работна сила. За да бъде възможно това като устойчиво решение, обаче, трябва насърчаване на здравословния начин на живот и на образованието и повишаването на квалификация през целия живот. Вдигането на пенсионната възраст също би облекчило дефицитите на трудовия пазар, освен че ще намали натиска върху пенсионната система.

Може би наистина е дошло времето, когато „60 е новото 40“ – ако не от биологична, то от икономическа и пазарна гледна точка. Демографските тенденции са толкова категорични, че тази нова реалност вече изглежда съвсем логична. ■

ECONOMICS IN THE THIRD AGE

The ageing of the world's population is changing everything: from the labour market and social spending to the direction of financial flows.

By IVAYLO NIKOLOV / Photography iSTOCK

Imagine a world without children – a quiet, still place.

The playgrounds and school buildings stand empty, fewer customers enter the shops, many bars and restaurants close their doors, and even the traffic becomes sparse. Factories and offices find it harder to attract new employees, and whole industries disappear.

OF COURSE, SUCH AN EXTREME APOCALYPTIC SCENARIO is only possible in the imagination. However, even today, something very similar to this trend is beginning to take shape in the world around us. As never before in the history of human civilisation,

the world's population is beginning to age. Moreover, the changes are occurring at a dramatic pace.

At the dawn of humanity, during the Stone Age, life expectancy was around 30 years. This remained almost unchanged for millennia, and it was not until the 18th century that people began to live an average of over 40 years. In the middle of the last century, the life expectancy exceeded 45 years, and according to UN projections, it will reach about 82 years by the end of this century.

This trend, combined with a decline in fertility, is seriously changing the age structure of the world's population. In 2019, an epochal change already took place – for the first

time in history, people aged 65 and over outnumbered children under the age of 4. The ageing of the population is accelerating so rapidly that the UN predicts that by the end of this century, 24% of humanity will be over 65 years of age.

THIS PROCESS HAS SIGNIFICANT ECONOMIC EFFECTS, affecting economic growth, public finances, and consumer attitudes.

The change in age structure varies around the world. Developing countries with low per capita income usually have a higher proportion of young people, but at a certain point, the birth rate there begins to decline faster ►

► than life expectancy increases. This creates an opportunity for these countries' economies to take advantage of the so-called "demographic dividend" – as the number of children born to each woman declines, the proportion of people of working age who are free from caring for young children and the elderly increases. Later, as the population ages overall, this window gradually closes, with the relative share of the workforce shrinking as the share of the elderly population increases. Later, with the overall ageing of the population, this window gradually closes, as the relative share of the workforce shrinks at the expense of the oldest population.

TODAY, AGEING IS A PROCESS THAT is characteristic of more and more countries, although it is most advanced in developed economies. Last year, 10% of the world's population was aged 65 and over, while in Europe, 21% of the population fell into this age group.

Specifically, in the EU, the average age is increasing from 38.4 years in 2001 to 44.7 years in 2024. In Bulgaria, ageing is particularly pronounced: the country has the second most unfavourable ratio between the number of elderly people and people of working age in the EU (measured as the population over 65 years of age compared to those aged 20-64). Ageing poses new challenges for the economy. The shrinking share of people of working age hurts economic growth. At the same time, the increase in the proportion of older people relative to the workforce is putting pressure on the budget with rising public expenditure on pensions, healthcare, and social care. The longer people live after retirement, the higher these costs are.

THIS CREATES DEFICITS IN PUBLIC FINANCES. In a special "Report on Ageing," the European Commission estimates that in 2070, the deficit of the state pension system will reach an average of 1.7% of GDP in the EU and as much as 4.4% in Bulgaria. An increase in the age of working people suggests gathering experience and skills, but it can also mean a decline in productivity. If there is a decline in cognitive abilities or a slower adoption of new technologies. Ageing can cause even deeper changes in the economy. People preparing for a long life have the stimulus to save to maintain their purchasing power after retirement, when they will not have a high current income. Usually, with age, the accrued savings and assets grow, so a higher share of the elderly population also means greater individual wealth in the country.

The declining share of people of working age increases the ratio of capital available in

Ageing can cause even deeper changes in the economy. People preparing for a long life have the stimulus to save to maintain their purchasing power after retirement, when they will not have a high current income... A higher share of the elderly population also means greater individual wealth in the country

the economy to one worker. All other things being equal, this leads to a reduction in the necessary new investments, which lowers interest rates in the economy.

ONE OF THE EFFECTS OF THIS MAY BE the search for more profitable alternatives outside the country, with capital from countries with ageing populations increasingly being directed towards investments abroad (as shown by the historical examples of Japan, China, and Germany).

At first glance, it seems that ageing harms the economy. There are indeed sectors that will definitely face difficulties. Others, however, will be able to adapt and even benefit. There will be pressure on activities that require intensive physical labour in the production process—for example, in construction, manufacturing, and agriculture (if the work cannot be automated). Sectors that rely on young people as consumers will also experience difficulties. Bad news can be expected for toy manufacturers, the entertainment industry, and a large part of the cosmetics in-

dustry. Demand for educational services will also decline.

OTHER SECTORS WILL ALSO HAVE TO ADAPT to the significantly changed age structure of the consumers. For example, clothing manufacturing and fashion have traditionally focused on younger people, but the increase in age does not mean a halt, rather a change in preferences and demand for certain products. Tourism will also see an increasing number of consumers seeking less dynamic but more varied and enriching experiences.

The automotive industry and housing demand will also be affected. On the one hand, the growth of the elderly population may mean less interest in new cars and homes. On the other hand, features such as increased safety, comfort and physical accessibility will be increasingly sought after. The ageing population may provide the decisive impetus for the demand for autonomous cars and 'smart' homes filled with more and more domestic robots.

The financial sector will serve the growing share of clients who save, avoid risky investments and instead of loans, seek returns from the financial and other assets they have. Reverse mortgages, in which banks provide funds to their customers in exchange for their homes, will become increasingly popular as a retirement product.

SOME SECTORS WILL, BY DEFINITION, BENEFIT from the increase in the average age of consumers. The pharmaceutical industry, the biotechnology sector and healthcare will find ever larger markets.

This is why a more optimistic economic outlook is possible. There is already a whole concept of the so-called 'silver economy' – the use of the economic opportunities arising from ageing.

These opportunities primarily stem from the fact that the elderly are becoming an important consumer segment. According to an analysis by the consulting company McKinsey, the population over the age of 65 will account for one quarter of global consumption by 2050.

In addition, this group could provide the much-needed reserve of labour. For this to be a sustainable solution, however, it is essential to promote a healthy lifestyle, as well as lifelong education and skills development. Raising the retirement age would also ease labour market shortages, while reducing the pressure on the pension system.

Perhaps truly the time has come when '60 is the new 40' – if not from a biological perspective, then from economic and market one. Demographic tendencies are so clear that this new reality now seems entirely logical. ■

ЦКБ Сила
пенсионноосигурително
акционерно дружество

С грижа за Вас!

ИЗБЕРИ ПОАД „ЦКБ-СИЛА“:

**ПЪРВОТО УЧРЕДНО В БЪЛГАРИЯ ПЕНСИОННООСИГУРИТЕЛНО ДРУЖЕСТВО ПРЕЗ
ФЕВРУАРИ 1994 Г.**

**КЪМ 30.06.2025 Г. – С 406 ХИЛЯДИ КЛИЕНТИ И НАД 2.5 МИЛИАРДА ЛВ. УПРАВЛЯВАНИ
НЕТНИ АКТИВИ ВЪВ ФОНДОВЕТЕ „ЦКБ-СИЛА“ (ДАННИ НА КФН: WWW.FSC.BG).**

**ИЗПЛАЩА ПЕНСИИ ОТ ДОБРОВОЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД ОТ МАРТ 1996 Г.,
ОТ 2019 Г. ИЗПЛАЩА ПЕНСИИ ОТ ПРОФЕСИОНАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД,
ОТ ОКТОМВРИ 2021 Г. ИЗПЛАЩА ПОЖИЗНЕНИ ПЕНСИИ И РАЗСРОЧЕНИ ПЛАЩАНИЯ
НА ОСИГУРЕНИ ЛИЦА В УНИВЕРСАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД.**

**Посочените резултати нямат по необходимост връзка с бъдещи резултати.*

"ФРЕНСКАТА БОЛЕСТ" НА ЕВРОПА СЕ ВЛОШАВА

Само годишните лихви по френския дълг вече са колкото две трети от БВП на България. Може ли заразата да плъзне из еврозоната?

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография iSTOCK

Англичаните навремето наричали сифилиса "френската болест" - като нещо срамно, много опасно и промъкващо се по подмолни пътища от континента (по същата логика французите го наричали "английската болест", но това е друга тема). Днес "френската болест" има друг смисъл, но е не по-малко опасна: това е диагноза за дълго отлагани реформи, харчене не според джоба и политически стратегии, основани единствено на оцеляването във властта. Това е зараза, която заплашва бъдещето не само на втората най-голяма икономика в ЕС, но и стабилността на самата еврозона, към която вече трябва да причислим и България.

СЛЕД ОЦЕЛЯЛОТО ЕДВА МЕСЕЦ правителство на Себастиан Лекорню, вече е очевидно, че френското политическо благо се е превърнало в плаващи пясъци. Парламентът не е в състояние да

постигне съгласие дори за основите на бюджета, камо ли за болезнено необходимите фискални и социални реформи. В същото време свикването на нови избори най-вероятно ще означава край и за Еманюел Макрон, и за много от другите водещи политици. Корените на този проблем бяха заложени още на последните президентски избори, когато силно непопулярният Макрон оцеля само благодарение на абсурдния съюз между крайнолеви и десни в името на това да бъде спряна Марин Льо Пен. Истината е, че тези полюси на френската политика като възгледи имат повече допирни точки с Льо Пен, отколкото помежду си.

РЕЗУЛТАТЪТ Е ВИДИМ. За първите 30 години от съществуването си, френската Пета република е сменила 11 правителства, със средна продължителност малко под 3 години. За последните 10 години са сменени 10 правителства, със средна продължителност едва година.

Междувременно Франция продължава да харчи не според чергата си, поддържайки бюджетни дефицити от порядъка на 5%. Френският държавен дълг, който през 2009, след финансовата криза, бе малко над 82% от БВП, вече надхвърля 114%. Или, ако говорим в номинално изражение, 3.345 трилиона евро - скок от над 1.6 трилиона евро за петнайсет години. Дългът на Италия, която години наред е давана като пример за лошо фискално здраве в Европа, е нараснал с 56% в реално изражение от 2011 насам. Този на Франция - с 89%. За същия период германският дълг е пораснал само с 27%, гръцкият - с едва 7% (България е на другия полюс с 337% набъбване на дълга, но от много ниска база през 2011). Само лихвите по френския дълг вече поглъщат 67 милиарда евро годишно - колкото две трети от целия БВП на България.

НА ПРОЩАВАНЕ ЛЕКОРНЮ ПРЕДУПРЕДИ, че неуспехът да бъде приет бюджет до края на годината ще има "граматични" последици. Първите признаци вече са налице. Доходността по 10-годишните френски държавни облигации (ОАТ) за пръв път в историята е по-висока от тази по италианските (ВТР) - израз вече не просто на фискални дисбаланси, а на напълно загубеното доверие на инвеститорите във френската политическа система, отбеляза Мохамед Ел Ериан, професор в Wharton School, в коментар за The Financial Times. Между френските и германските държавни облигации вече зее цяла пропаст (над 0.85 процентни пункта спрег). Това допълнително връзва ръцете на Европейската централна банка, и без това бореща се с две взаимозключващи се предизвикателства - да овладее инфлацията и да стимулира твърде анемичния растеж в еврозоната. "Сегашното послание на пазара е ясно: ако продължава, френската политическа парализа може да се превърне във финансово главоболие за цялата еврозона", смята Ел Ериан. "Еврозоната не е стабилна в този момент", потвърждава и Фридрих Хайнеман, икономист от центъра ZEW Leibniz, през Deutsche Welle. Всъщност единствената причина пазарите да не са още по-изнервени е успокояващата увереност, че при нужда ЕЦБ отново ще направи "каквото и да е нужно", по думите на бившия ѝ шеф Марио Драги. Но изкупуването на френски дълг с парите на всички данъкоплатци в еврозоната (включително и българските) би било изключително непопулярна политика - толкова непопулярна, че напълно да дискредитира ЕЦБ, смята Хайнеман. ■

EO Dent

DENTAL CLINIC

ДЕНТАЛНА ЕСТЕТИКА

ИМПЛАНТОЛОГИЯ

ОРАЛНА ХИРУРГИЯ

ПАРОДОНТОЛОГИЯ

ДЕТСКА ДЕНТАЛНА

МЕДИЦИНА

ЛЕЧЕНИЕ С ЛАЗЕР

ОРТОДОНТИЯ

ОРТОПЕДИЯ

3D ДИАГНОСТИКА

ФИЗИОТЕРАПИЯ

АЛЕРГОЛОГИЯ

DENTAL ESTHETICS

IMPLANTOLOGY

ORAL SURGERY

PERIODONTOLOGY

CHILDRENS

DENTISTRY

LASER TREATMENT

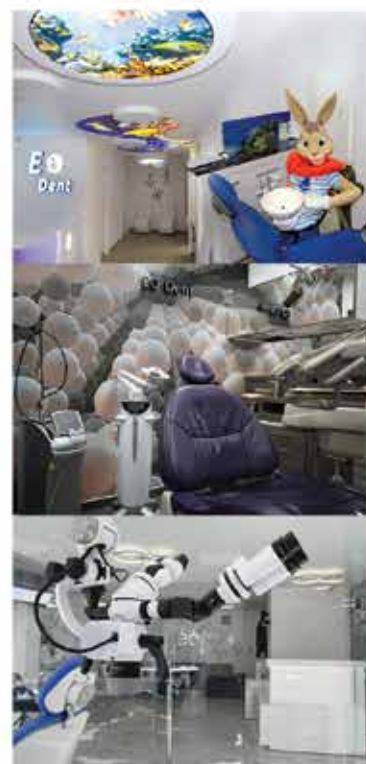
ORTHODONTICS

ORTHOPEDY

3D DIAGNOSTICS

PHYSIOTHERAPY

ALLERGOLOGY

Създаваме усмивки с любов!

We create smiles with love!

EO Дент е най-голямата верига дентални клиники в България, която е акредитирана университетска база за специализации на лекари по дентална медицина – общо единадесет на брой клиники с екип от над 500 професионалисти в различни сфери на денталната медицина.
Много години опит, доверие и сигурност!

EO Dent is the largest chain of dental clinics in Bulgaria, which is an accredited university base for specializations of dental doctors – a total of eleven clinics with a team of over 500 professionals in various fields of dental medicine.
Many years of experience, trust and security!

www.eo-dent.com

www.eo-implant.com

info@eo-dent.com

EUROPE'S "FRENCH DISEASE" IS GETTING WORSE

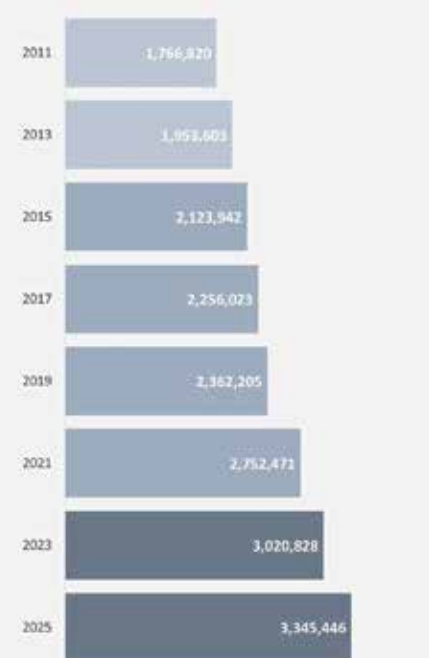
The annual interest on France's debt alone is now two-thirds of Bulgaria's GDP. Could the contagion spread across the eurozone?

By KONSTANTIN TOMOV / Photography iSTOCK

The English once called syphilis the "French disease" - as something shameful, very dangerous and sneaking in from the continent (by the same logic, the French called it the "English disease", but that's another topic). Today, the "French disease" has a different meaning, but it is no less dangerous: it is a diagnosis for long-delayed reforms, spending beyond one's means and political strategies based solely on survival in power. This is a contagion that threatens the future not only of the second largest economy in the EU, but also the stability of the eurozone itself, to which we must now include Bulgaria.

AFTER THE BARELY ONE-MONTH-LONG government of Sébastien Lecornu, it is already clear that the French political quagmire has turned into quicksand. Parliament is unable to agree even on the basics of the budget, let alone on the painfully necessary fiscal and social reforms. At the same time, calling new elections will most likely spell the end for Emmanuel Macron and many other leading politicians. The roots of this problem were laid in the last

ДЪРЖАВНИЯТ ДЪЛГ НА ФРАНЦИЯ (млн. евро)
FRANCE'S GOVERNMENT DEBT (EUR mn)

presidential election, when the deeply unpopular Macron survived only thanks to an absurd alliance between the far left and the far right in the name of stopping Marine Le Pen. The truth is that these poles of French politics have more in common with Le Pen in terms of views than with each other.

THE RESULT IS VISIBLE. In the first 30 years of its existence, the French Fifth Republic has changed 11 governments, with an average duration of just under 3 years. In the last 10 years, 10 governments have changed, with an average duration of just under a year. Meanwhile, France continues to spend beyond its means, running budget deficits of over 5%. French public debt, which in 2009, after the financial crisis, was just over 82% of GDP, is now over 114%. Or, speaking in nominal terms, 3.345 trillion euros - a jump of over 1.6 trillion euros in fifteen years. Italy, which has been held up for years as an example of poor fiscal health in Europe, has seen its debt grow by 56% in real terms since 2011. France's has grown by 89%. Over the same period, German debt increased by only 27%, and the Greek one - by a mere 7% (Bulgaria is at the other extreme with a 337% increase in debt, but from a very low base in 2011). The interest on French debt alone is already eating up 67 billion euros a year - two-thirds of Bulgaria's entire GDP.

IN HIS FAREWELL SPEECH, Lecornu warned that failure to pass a budget by the end of the year would have "dramatic" consequences. The first signs are already there. The yield on 10-year French government bonds (OAT) is higher than that on Italian ones (BTP) for the first time in history - an expression not just of fiscal imbalances, but of the complete loss of investor confidence in the French political system, noted Mohamed El Erian, a professor at the Wharton School, in a commentary for The Financial Times. There is already a huge gap between French and German government bonds (over 0.85 percentage points spread). This further ties the hands of the European Central Bank, which is already struggling with two mutually exclusive challenges - to control inflation and stimulate very anemic growth in the eurozone. "The current market message is clear: if it continues, the French political paralysis could become a financial headache for the entire eurozone," El Erian believes. "The eurozone is not stable at this point," confirms Friedrich Heinemann, an economist at the ZEW Leibniz Center, to Deutsche Welle. In fact, the only reason the markets are not even more nervous is the reassuring confidence that if necessary, the ECB will again do "whatever it takes," in the words of its former boss Mario Draghi. But buying up French debt with the money of all taxpayers in the eurozone (including Bulgarians) would be an extremely unpopular policy - so unpopular that it would completely discredit the ECB, Heinemann believes. ■

72 | THAT'S THE SPIRIT

60 | АКО НЕ ПОМАГА, ТО ПОНЕ НЕ ВРЕДИ?
IF IT DOESN'T HELP, AT LEAST IT DOESN'T HURT?

66 | КРИЛЕ НА ЖЕЛАНИЕТО
WINGS OF DESIRE

ТРЕСКА ЗА БРАКУВАНИ ЕЛЕКТРОМОБИЛИ

Електромоделите са известни с това колко бързо се обезценяват на вторичния пазар - особено в последните години, когато стана ясно, че електрическият преход няма да е толкова бърз и всеобхватен, колкото си мислеха политиците. Но сега на някои пазари цената на бракуваните електрически модели започва да расте със сериозни темпове по причини, които нямат нищо общо с транспорта.

Отличен пример за тази тенденция е Австралия, както докладва The Guardian. Австралийски компании за вторични суровини твърдят, че търговете за бракувани електромобили привличат все повече купувачи, и цените растат. Обяснението: дори старите и загубили част от капацитета си батерии са много ценни за съхранение на соларна енергия или захранване на отдалечени от електропреносната мрежа домове и съоръжения.

Продаваме вече над 100 бракувани електрически коли всеки месец, и интересът е рекорден, обяснява Брендън Грийн от аукционната къща Pickles. "Този пазар не съществуваше преди година и половина. Сега е в самото си начало, но търсенето расте бързо". Тригодишен бракуван автомобил с относително голяма батерия се

продава средно за 12-14 хиляди долара, и дори над 10-годишен Nissan Leaf с малък акумулатор може да донесе между 2500 и 6000 долара на търг.

Интересът към батериите им е разбираем, защото една батерия на електромобил обикновено е около пет пъти по-мощна от типичните акумулатори за домашно съхранение на енергия. "Изискванията за една батерия за съхранение на соларна енергия са много по-ниски, отколкото са за електромобил", обяснява Ангрю Чагук от стартъпа Second Life Battery Sales. "Дори когато батерията вече не е годна за електромобил, с малко настройване тя е идеална за соларна система".

Когато батерията на един електромобил падне до 70% от първоначалния си капацитет, тя ограничава обхвата и прави колата нежелана. Но тези 70% са предостатъчни за други употреби. През септември организаторите на музикален фестивал в Съншайн коуст получиха забрана от местните власти да ползват електроенергия от мрежата, за да не застрашат битовото потребление. Тогава те събраха едно ремарке със стари автомобилни батерии и от тях захраниха цялото събитие.

THERE'S A FEVER FOR SCRAP ELECTRIC CARS

Electric cars are notorious for how quickly they depreciate on the secondary market - especially in recent years, when it became clear that the electric transition would not be as fast and comprehensive as politicians had thought. But now in some markets, the price of scrapped electric models is starting to rise at a serious pace for reasons that have nothing to do with transport.

A prime example of this trend is Australia, as The Guardian reports. Australian scrapyards companies say that auctions for scrapped electric cars are attracting more and more buyers, and prices are rising. The explanation: even old and depleted batteries are very valuable for storing solar energy or powering homes and facilities far from the power grid.

We are already selling more than 100 scrapped electric cars every month, and interest is at record levels, explains Brendan Green of the Pickles auction house. "This market did not exist a year and a half ago. It is in its infancy now, but demand is growing rapidly." A three-year-old scrap car with a relatively large battery sells for an average of \$12,000 to \$14,000, and even a 10-year-old Nissan Leaf with a small battery can fetch between \$2,500 and \$6,000 at auction.

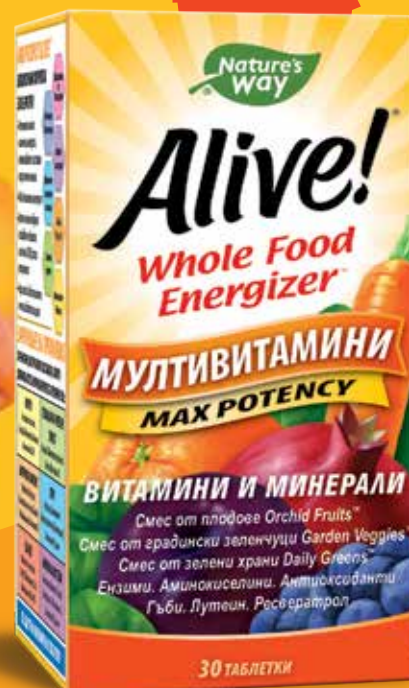
The interest in their batteries is understandable because an electric car battery is typically about five times more powerful than a typical home energy storage battery. "The requirements for a solar energy storage battery are much lower than they are for an electric car," explains Andrew Chadwick of the startup Second Life Battery Sales. "Even when the battery is no longer suitable for an electric car, with a little tweaking, it is ideal for a solar system."

When an electric car battery drops to 70% of its original capacity, it limits the range and makes the car undesirable. But that 70% is enough for other uses. In September, organisers of a music festival on the Sunshine Coast were banned from using grid power by local authorities to avoid disrupting domestic power consumption. So they assembled a trailer of old car batteries and powered their entire event. ■

Зареди ЕНЕРГИЯ от ПРИРОДАТА с мултивитамини Алайв!

Търсете
в АПТЕКИТЕ
и на revita.bg

АКО НЕ ПОМАГА, ТО ПОНЕ НЕ ВРЕДИ?

Хелаторната терапия е поредната жертва на TikTok медицината

Текст КАЛИН АНГЕЛОВ / Фотография iSTOCK

Дълги години лекарите иронизираха "Д-р Google" - тоест склонността на пациентите си да се самодиагностицират и самолечат само с помощта на търсене по ключови думи в интернет. Но д-р Гугъл беше цъфте в сравнение с новата вълна медицински експерти: д-р Инстаграм и професор Тик-Ток. В последните години знайни и незнайни "инфлуенсъри" в социалните мрежи предлагат своите теории как да се живее здравословно. В добрия случай това ще ви струва само пари - ако се подлъжете да си купите нещо напълно безполезно, рекламирано от поредния самоук гений с 30-секундни клипчета. Но в немалко случаи може да увреди и здравето ви. Подходящ пример е нашумялата напоследък хелаторна терапия.

В САМАТА ПРОЦЕДУРА НЯМА НИЩО ненаучно. Хелация в химията означава свързването на метални йони с молекули, наречени лиганди. Процесът е описан от сър Гилбърт Морган още през 1920; оттогава се използва широко в създаването на торове, при пречистването на отпадни води, като контрастен агент при ядрено-магнитния резонанс и, не на последно място, за лечение на отравяния с тежки

метали. В последния случай обикновено се използват синтетични аминокиселини, които се свързват с металните йони в организма и относително безопасно ги отстраняват от него чрез урината. Това именно се нарича хелаторна терапия.

Сега обаче е налице нова мода: тази терапия да се прилага не само върху пациенти с остри отравяния с тежки метали, но и върху здрави хора с уж профилактичен ефект, срещу главоболия и даже като средство срещу Алцхаймер или аутизъм. Тези разнородни употреби си приличат по едно: нито една от тях не е подкрепена с каквото и да било сериозни научни изследвания.

МЕЖДУ ДРУГОТО, САМАТА ДЕФИНИЦИЯ

"тежки метали" е неясна и непрекъснато оспорвана. Само три елемента - живакът, оловото и бисмутът - покриват всички възможни определения за тежък метал. Но обикновено от медицинска гледна точка към тази група се причисляват още поне половин дузина.

Някои от тях са дори нужни на тялото в малки количества, като желязо, магнезий, кобалт и дори арсен, и стават опас-

ни само в твърде високи концентрации. Други са изначално отровни: живак, олово, кадмий.

Оловото забавя мозъчното развитие при децата (което обяснява защо най-после успяхме да премахнем т. нар. "оловен" бензин). Повишените количества кадмий и кобалт в урината се свързват с повишен риск от различни типове рак. Всички тежки метали в големи концентрации увреждат сърцето. Живакът влияе зле на хормоналната активност и на репродуктивното здраве.

За съжаление след две столетия промишлено замърсяване, тези тежки метали са навсякъде около нас, и може да поглъщаме по малко с всяко хранене, пиене или дори вдишване. Затова на пръв поглед логично изглежда идеята да се пречистваме периодически чрез хелаторна терапия, която според онези, които се мъчат всячески да ви я продадат, е "напълно безвредна".

КАКВА Е ИСТИНАТА? ПЪРВО, при много малко хора нивата на тежки метали в организма са такива, че да застрашават здравето, настоява д-р Адам Блуменбърг от Университета Кълъмбия, цитиран от NG.

А самата терапия далеч не е лишена от рискове. Хелационните агенти не избират целите си - те могат да се свържат както с опасните кадмиеви йони, така и с йоните на метали, от които тялото ни се нуждае, като цинковете например. В Съединените щати и Испания има и смъртни случаи в резултат на твърде бързо насищане с хелаторни агенти. Освен това има твърде малко доказателства, че подобно лечение носи ползи. В случая със Синдрома на Алцхаймер е тъкмо обратното: проучване при хелаторна терапия за такива пациенти тази пролет показва, че макар нивата на желязо в организма им да намаляват в резултат на лечението, процесът на умствена деградация не само не се забавя, но и се ускорява. Друго изследване, публикувано в авторитетното издание JAMA, показва, че 40 вливания на хелаторни агенти седмично при пациенти със сърдечносъдови заболявания понижава оловото в кръвта им с 60%, но не подобрява никак симптомите им.

Още по-зле стоят нещата с т. нар. "билкови" хелаторни агенти, продавани свободно като алтернатива на синтетичните аминокиселини, за които е нужна рецепта. Твърденията за ползата от тях се основават върху ненадеждни изследвания върху твърде малки групи и без отчитане на други фактори, или върху нищо. Освен ако не говорим за ползата за производители на им, разбира се. ■

EST. 1989

DETELINA'S

nuts and dried fruits

EST. 1989
DETELINA'S
nuts and dried fruits

MIXES
of
NUTRIENTS

detelina.com

IF IT DOESN'T HELP, AT LEAST IT DOESN'T HURT?

Chelation therapy is another victim of TikTok medicine

By KALIN ANGELOV / Photography iSTOCK

For many years, doctors have mocked "Dr Google" - that is, the tendency of their patients to self-diagnose and self-medicate only with the help of keyword searches on the Internet. But Dr Google was a flower compared to the new wave of medical experts: Dr Instagram and Professor TikTok. In recent years, known and unknown "influencers" on social networks have been offering their theories on how to live a healthy life. In the best case, this will only cost you money - if you are fooled into buying something completely useless, advertised by the next self-taught genius with 30-second videos. But in many cases, it can also harm your health. A suitable example is the recently popular chelation therapy.

THERE IS NOTHING UNSCIENTIFIC about the procedure itself. Chelation in chemistry means

the binding of metal ions with molecules called ligands. The process was described by Sir Gilbert Morgan as early as 1920; since then, it has been widely used in the creation of fertilisers, in the purification of wastewater, as a contrast agent in MRI and, last but not least, for the treatment of heavy metal poisoning. In the latter case, synthetic amino acids are usually used that bind to metal ions in the body and relatively safely remove them from it through the urine. This is what is called chelation therapy.

Now, however, there is a new fashion: to apply this therapy not only to patients with acute heavy metal poisoning, but also to healthy people with an alleged prophylactic effect, against headaches and even as a remedy for Alzheimer's or autism. These diverse uses have one thing in common: none of them is supported by any serious scientific research.

BY THE WAY, THE VERY DEFINITION of "heavy metals" is vague and constantly disputed. Only three elements - mercury, lead and bismuth - cover all possible definitions of a heavy metal. But usually, from a medical point of view, at least half a dozen more are included in this group.

Some of them are even needed by the body in small quantities, such as iron, magnesium, cobalt and even arsenic, and become dangerous only in very high concentrations. Others are initially poisonous: mercury, lead, cadmium.

Lead slows down brain development in children (which explains why we finally managed to eliminate the so-called "leaded" gasoline). Increased amounts of cadmium and cobalt in the urine are associated with an increased risk of various types of cancer. All heavy metals in high concentrations damage the heart. Mercury has a bad effect on hormonal activity and reproductive health.

Unfortunately, after two centuries of industrial pollution, these heavy metals are all around us, and we can ingest a little bit with every meal, drink, or even breath. So at first glance, the idea of periodically purifying ourselves through chelation therapy, which, according to those who try to sell it to you, is "completely harmless", makes sense.

WHAT IS THE TRUTH? First, very few people have levels of heavy metals in their bodies that pose a health risk, insists Dr Adam Blumenberg of Columbia University, quoted by NG.

And the therapy itself is far from harmless. Chelation agents are not selective in their targets - they can bind to both dangerous cadmium ions and ions of metals that our bodies need, such as zinc. There have also been deaths in the United States and Spain as a result of being over-saturated with chelation agents too quickly. Moreover, there is very little evidence that such treatment brings benefits. In the case of Alzheimer's disease, the opposite is true: a study of chelation therapy for such patients this spring showed that while iron levels in their bodies decreased as a result of the treatment, the process of mental degradation not only did not slow down, but actually accelerated. Another study, published in the authoritative journal JAMA, showed that 40 infusions of chelating agents per week in patients with cardiovascular disease lowered lead in their blood by 60%, but did not improve their symptoms at all.

Even worse is the situation with the so-called "herbal" chelating agents, sold over the counter as an alternative to synthetic amino acids, which require a prescription. Claims of their benefits are based on unreliable studies on very small groups and without taking into account other factors, or on nothing at all. Unless we are talking about the benefits to their manufacturers, of course. ■

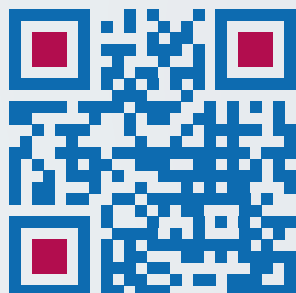

ВЕНОЗЕН
ЛАЗЕРЕН
ЦЕНТЪР

**РАЗЛИКАТА Е
В ДЕТАЙЛИТЕ!**

*Качеството на нещата,
които не се виждат е също толкова важно,
колкото и на нещата, които се виждат!*

www.varixclinic.bg

info@varixclinic.bg

+359 882 102 120

JOIN BULGARIA AIR AS A PILOT

The national carrier of Bulgaria is recruiting experienced pilots to join its expanding fleet:

**Airbus A220 First Officer
without type rating**

Apply at:

www.careers.air.bg

FLY
GOOD

FEEL
GOOD

www.air.bg

СЕЗОНЪТ НА ЛАЗЕРНИТЕ ПРОЦЕДУРИ

с д-р Димитра Никифорова - дерматолог, Естетик Клуб - Варна

AESTHETIC CLUB
LASER DERMATOLOGY CLINIC

Есента е времето, в което кожата ни си поема дъх. Лятото си тръзва, оставяйки спомени от море, слънце и смях... но понякога и малки следи върху лицето – пигментни петна, капилляри, белези, фини линии, които сякаш са се появили за една нощ. Лазерните технологии днес са едни от най-модерните и ефективни решения в дерматологията и естетичната медицина. Те не просто третираат повърхността на кожата, а стимулират естествените процеси на обновяване и регенерация, като същевременно подобряват и редица дерматологични състояния. С намаляването на UV-лъчите и мекотата на есенното слънце настъпва идеалният момент за лазерни терапии – за сияние, свежест, чиста и видима промяна. В Естетик Клуб – лазерна и дерматологична клиника във Варна – вярваме, че красивата кожа е здравата кожа и че красотата е симбиоза между наука и професионализъм. Всяка процедура е персонализирана – внимателно подбрана и съобразена с възможностите на пациента: проблемна зона, време, възстановяване и финанси. Изборът на лазерни процедури и технологии покрива широк спектър от проблеми:

- Акне и белези от акне – изглаждане на релефа и изравняване на цвета.
- Пигментации – премахване на мелазма, слънчеви и повърхностни петна.
- Капилляри, розацея и зачервявания – намаляване на видимите съдове и успокояване на чувствителната кожа.
- Подмладяване – изглаждане на фини линии и бръчки, лифтиране, стягане и възвръщане на еластичността и тонуса на кожата.
- Премахване на татуировки – безопасно и ефективно заличаване.
- Белези и стрии – намаляване на размера и дълбочината.
- Стопяване на мастна тъкан, стягане и лифтиране на лице и тяло.
- Други приложения – премахване на доброкачествени образувания, избелване на фино окосмяване, третиране на себореен, перорален и други дерматити.

Сред богатата гама от апаратни и лазерни процедури най-желани са: Hollywood лазерен пилинг – за блясък и сияние; LaseMD – за пигментации и колагеностимулация; CO₂ пилинг – за изравняване на релефа и околоочен контур; Venus Viva – за активно акне и белези от акне; Gold Toning Hollywood Spectra – за розацея и капилляри; Nd:YAG ла-

Dr. Dimitra Nikiforova, Dermatology – Aesthetic Club, Varna

зер – за разширени кръвоносни съдове по лице и тяло; HIFU – за стягане и лифтинг; CO₂ лазер – за отстраняване на доброкачествени образувания и други. След индивидуална консултация тези процедури предлагат най-съвременното решение, както за дерматологични, така и за естетични проблеми.

Есента е времето, в което можем да се подготвим за празниците с ново, сияйно лице. И най-хубавото е, че това „ново на-

чало“ е само на една стъпка разстояние – Естетик Клуб – лазерна и дерматологична клиника във Варна.

Ние се грижим за вашето здраве, красота и самочувствие!

Посетете

Естетик Клуб Варна!

Look well, feel well, live well

www.aesthetic-club.com

КРИЛЕ НА ЖЕЛАНИЕТО

WINGS OF DESIRE

Над 10,000 фотографии участваха в тазгодишното издание на Audubon Photography Awards. Конкурстът се организира от Националното сдружение Огюбон в САЩ - една от най-старите организации, посветени на опазването на птиците.

More than 9,000 images were entered for the 2025 edition of Audubon Photography Awards - a competition held by The National Audubon Society, one of the world's oldest organisations dedicated to conservation of birds.

Кралски рибарчета от вида *Megasceryle torquata*, от Фелипе Толего Аларкон
Grand Prize: Ringed Kingfisher. By Felipe Esteban Toledo Alarcon

Великолепни птици фрегати, от Лирон Гертсман
Magnificent Frigatebirds. By Liron Gertsman

Чилийски фламинго, от Каро Аравена Коста
Chilean Flamingos. By Caro Aravena Costa

Бял рибояг, от Джо Суболефски
Northern Gannet. By Joe Subolefsky

Синеглави папагали, от Шамир Шах
Blue-headed Parrots. By Shamir Shah

Кралски терни, от Якобо Хиралдо Трехос
Royal Terns. By Jacobo Giraldo Trejos

Снежни гъски, от Йошики Накамура
Snow Geese. By Yoshiki Nakamura

Ястреб от саваната,
от Луис Алберто Пеня
Savanna Hawk.
By Luis Alberto Peña

Пещерна сова, от Джийн Хол
Burrowing Owl. By Jean Hall

Корморан на Брант, водорасли, от Барбара Суонсън
Brandt's Cormorant, sea grass, red grape algae. By Barbara Swanson

Gaiadendron punctatum, птица от рога на колибри,
от Кристиан Валенсия
Purple-backed Thornbill, Gaiadendron punctatum
By Cristian Valencia

Оранжевогуша дървесница, от Камило Грахалес
Blackburnian Warbler. By Camilo Sanabria Grajales

Дългоух бухал, от Пархам Пурахмад
Long-eared Owl. By Parham Pourahmad

Американски стригояд,
от Франсиско Кастро Ескобар
American Oystercatchers.
By Francisco Castro Escobar

Американска овесарка, от Шон Пърсли
Chipping Sparrow. By Sean Pursley

THAT'S THE SPIRIT!

Porsche 911 най-после влиза в електрическата ера -
но не по начина, от който се бояхме

Текст КОНСТАНТИН ТОМОВ / Фотография КОЛЕЛА, PORSCHE

Аойде моментът, от който класическите фенове на Porsche се страхуваха от години: моментът 911 да навлезе в електрическата ера.

НО ТЕ НЕ БИВА ДА СЕ ТРЕВОЖАТ ПРЕКАЛЕНО, защото "електрическата ера" в този случай означава един неголям електромотор между двигателя и скоростната кутия, и един още по-малък електромотор, който се намира в новото турбо. Отидохме до Крит, за да тестваме новата гама на 911, включително и най-екзотичния ѝ представител: Porsche 911 Spirit 70.

Миналата година Porsche направи нещо, което по-пролетарските компании наричат фейслифт, но в този случай се нарича фаза 2: пълно обновяване на поколението 992 на 911. При GTS и със Spirit 70 всъщност става дума за повече от обикновен фейслифт, защото се променя изцяло задвижването.

ПОВЕЧЕТО КОНКУРЕНТИ в последните години непрекъснато намаляват работните обеми на двигателите си - AMG дори стигна до злополучните четирицилиндрови агрегати. Porsche обаче не само запазва работния обем за повечето версии на 911, но дори и го увеличава, при това съществено, за някои от тях. Обновената Carrera GTS получава изцяло нов двигател с обем 3.6 литра. Той е с по-големи цилиндри и по-дълъг ход на буталата от досегашния агрегат, има система за променливо газоразпределение VarioCam и поддържа идеалното съотношение гориво-въздух в целия диапазон. Освен това е снабден с T-Hybrid - хибридна система на Porsche, която се състои от електромотор и компактна батерия с капацитет 1.9 киловатчаса. За разлика от повечето такива хибридни системи, които са 48-волтови, тази тук е 400 волта.

Батерията е с размерите на обикновен акумулатор, а цялата хибридна система е удивително лека: въпреки добавянето ѝ и въпреки по-големия двигател, новата версия тежи само с петдесетина килограма повече от старата.

Досегашното туин турбо е заменено от единичен турбокомпресор, но с електрическо подпомагане. Между компресора и колелото на турбината е добавен малък електромотор, който се грижи по всяко време да имате оптималните обороти. Носи и още една полза: вместо просто да изхвърля излишните газове при твърде високо налягане, всъщност ги използва, за да генерира енергия и да зарежда ба-

терията. Впрочем, като казвам "малък", това е само според стандартите на електрическата ера. Иначе този електромотор е с мощност 26 конски сили - колкото цяло трабантче.

ВТОРИЯТ, ПО-ГОЛЯМ МОТОР, е въграден в 8-степенната скоростна кутия с два съединителя, която германците наричат PDK (съкратено от благозвучното Porsche Doppelkupplungsgetriebe). Този синхронен мотор с постоянен магнит добавя 54 коня и 150 Нютонметра към бензиновия двигател при нужда. Още 15 коня могат да дойдат от електрическото турбо. Максималната системна мощност при новата Carrera GTS е общо 541 конски сили. Максималният въртящ момент скача до 610 нютонметра - повече от този на Lamborghini Huracan. Най-убедителният аргумент срещу онези, които бяха против хибридизацията на

911, са динамичните показатели на тази кола: 3 секунди от 0 до 100. Изпробваме фантастичното ускорение на този мотор, без да нарушим правилника, защото местната полиция услуживо е затворила за нас един участък близо до град Сития. Вместо стоп-палка, полиците ни показват одобрително вдигнат палец.

Новата Carrera GTS има завиващи задни колела и активна аеродинамика - подвижен спойлер отзад, постоянно адаптиращи се предни дифузори и клапи за затваряне на въздухозаборниците. Комбинацията от всичко това доведе до време от 7:16.9 минути около северната дъга на Нюрбургринг - с почти 9 секунди по-бързо от досегашния модел.

ПО-НАБЛЮДАТЕЛНИТЕ ОТ ВАС ОТДАВНА са забелязали, че колата на снимките всъщност не е точно Carrera GTS.

Като технология, Porsche 911 Spirit 70 е на практика GTS, само че пресъздадена в новата Heritage гама на Porsche като лимитирана серия, с много стилистични елементи от 70-те години, и отвън, и отвътре. И с фантастично завишена цена, раغبира се.

Porsche представи тази версия през пролетта на автосалона в Шанхай. Spirit 70 ще бъде произведена в ограничена серия от 1500 бройки и очевидно се прицелва в сериозните колекционери. Върху механиката на GTS тук получавате нови ексклузивни цветове, безброй гребни, но ефектни украшения отвън и в салона, екзотична ретро тапицерия, наречена Pascha, и специално разработен хронограф за таблото. Черните декоративни ленти през капака напомнят за стикерите за безопасност от 70-те години - тогавашните 911 били толкова бързи и толкова ниски, че трябвало да се марки-

рат с контрастни ивици, за да ги виждат другите по магистралата.

Няма да се задълбочаваме върху дизайна - по този въпрос всеки може сам да си състави мнение. Нашето е, че с хармоничните си линии, ефектните нови HD матрични светлини и този цвят Olive Neo, Spirit 70 е една от най-добре изглеждащите спортни машини на пазара в момента.

ТРАДИЦИОННИТЕ ФЕНОВЕ ВЕРОЯТНО

ще се наскърбят и от загубата на аналоговите уреди пред шофьора, които са заменени от един дигитален екран. Но, от друга страна, този дигитален екран ви дава абсолютно всичката информация, която можете да си представите: налягане на турбото, налягане на маслото, температура на маслото, температура на охлаждащата течност.

Позицията на седене е оптимална, с

много добра видимост. Воланът е точно това, което очаквате от едно 911: директен, бърз и създаващ интуитивно усещане за състоянието и сцеплението на настилката.

Допълнителен плюс на Spirit 70 е, че, за разлика от обикновената Carrera GTS, тук получавате и задна седалка. Макар и не възможността да седнете на нея, ако сте по-висок от един и десет примерно. Задната седалка служи по-скоро като багажник за чантите ви. Още едно напомняне, че се намирате в кола, посветена на скоростта и на фантастичната управляемост, а не на практичността.

В СЪЩОТО ВРЕМЕ ОТ PORSCHE са много убедителни в настояването си, че това е автомобил не за писти и не за спортни преживявания, а за всеки ден. Две минавания през доста тесни и задръстени града на остров Крит ни убедиха, че това 911 не е мъка за изпозване в ежедневието. Обезшумяването е прилично, без да ви лишава от приятния реф на мотора. Адаптивното окачване е създадено най-вече с мисъл за спорт, но може да бъде и приемливо комфортно. Седалките имат 18 различни зони за настройване и не търпят никакви забележки. Минус е само наличието на един-единствен кърхолдър. Но все пак не сте се качили в Porsche 911 да си пиете спокойно кафенцето с приятели, нали?

Мултимедията е бърза, с чудесна резолюция и с постоянна свързаност, така че можете да отбиете край пътя и да изгледате нещо вълнуващо в YouTube, ако все пак настойчиво ви се гоние споменатото кафе.

Единственият наистина деликатен момент с тези автомобили е, когато стане дума за цената. Стартовата версия на обикновената Carrera тръгва от 278,000 лева - не нещо шокиращо в тази ера на автомобилна хиперинфлация. Но после имаме 315,000 лева за Carrera S, 353,000 лева за GTS, и цели 492,500 лева за Spirit 70.

ВЯРНО Е, ЧЕ ТОВА Е ЛИМИТИРАНА СЕРИЯ

на Porsche, а в последните години лимитирана серия на Porsche обикновено означава машина за пари. Но все пак е отрезвяваща мисълта, че само стелките в тази кола струват повече от мнозинството автомобили, които срещаме по пътищата на остров Крит.

От друга страна, това Spirit 70 има едно качество, което е изключителна рядкост в света на спортните суперавтомобили. То не предизвиква завист или злоба, а симпатия. И много вдигнати одобрително палци - не само от гръците полицаи. ■

THAT'S THE SPIRIT!

Porsche 911 finally enters the electric age - but not in the way we feared

By KONSTANTIN TOMOV / Photography iSTOCK

The moment has arrived that classic Porsche fans have been dreading for years: the moment the 911 enters the electric age.

BUT THEY SHOULD NOT WORRY TOO MUCH, because the "electric age" in this case means a small e-motor between the engine and the gearbox, and an even smaller one located in the new turbo. We went to Crete to test the new 911 range, including its most exotic representative: the Porsche 911 Spirit 70. Last year, Porsche did what more proletarian companies call a facelift, but in this case, it is called Phase 2: a complete renewal of the 992 generation of the 911. With the GTS and the Spirit 70, it is actually more than a simple facelift, because the drivetrain is completely changed.

MOST COMPETITORS have been steadily reducing the displacement of their engines in recent years (AMG even went as far as the

ill-fated four-cylinder units). However, Porsche has not only kept the displacement for most versions of the 911, but has even increased it - significantly - for some of them.

The updated Carrera GTS gets an all-new 3.6-litre engine. It has larger cylinders and a longer piston stroke than the previous unit, a VarioCam variable valve timing system and maintains the ideal fuel-air ratio throughout the rev range.

It is also equipped with the T-Hybrid - Porsche's hybrid system, which consists of an electric motor and a compact battery with a capacity of 1.9 kilowatt-hours. Unlike most such hybrid systems, which are 48 volts, this one uses a 400-volt architecture.

The battery is the size of an old-school 12-volt battery, and the entire hybrid system is amazingly light: despite its addition and despite the larger engine, the new version weighs only about fifty kilograms more than the old one.

The previous twin-turbo has been replaced by a single turbocharger, but with electric assis-

tance. A small electric motor has been added between the compressor and the turbine wheel, which ensures that you have the optimal speed at all times. It also has another benefit: instead of simply expelling excess gases at too high a pressure, it actually uses them to generate energy and charge the battery. By the way, when I say "small", that's only by the standards of the electric age. Otherwise, this electric motor has a power of 26 horsepower - as much as an entire Trabant.

THE SECOND, LARGER E-MOTOR is integrated into the 8-speed dual-clutch gearbox, which the Germans call PDK (or, if you're really into the magic of German language, Porsche Doppelkupplungsgetriebe).

This permanent magnet synchronous motor adds 54 horsepower and 150 Newton meters to the gasoline engine when needed. Another 15 horses can come from the electric turbo. The maximum system power in the new Carrera GTS is a total of 541 horsepower. Maximum ►

Мулти ПРОБИОТИК за жени

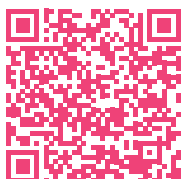
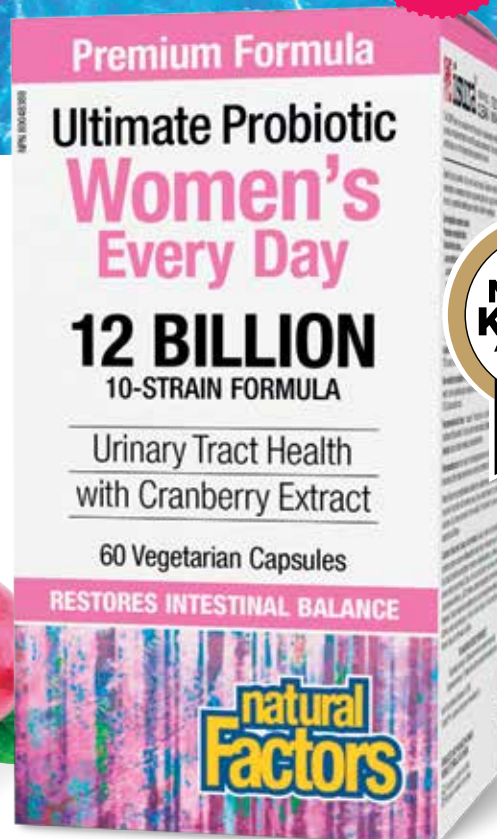
12
щам

12
млрг.
активни
пробиотици

+
червена
боровинка

НАТУРАЛНА И ЕФИКАСНА ЗАЩИТА за вагиналната и уринарна микрофлора

- Поддържа чревната, вагинална и уринарна микрофлора.
- Потиска растежа на патогените G. Vaginalis, C. albicans и E. Coli.
- Подпомага профилактиката и лечението на бактериална вагиноза, кандидоза и цистит.

Търсете в аптекуите и
онлайн на www.revita.bg

**natural
Factors**

► torque jumps to 610 Newton meters - more than that of the Lamborghini Huracan.

The most convincing argument against those who were against the hybridisation of the 911 is the dynamic performance of this car: 3 seconds from 0 to 100 kph. We test the fantastic acceleration without breaking the rules, because the local police have helpfully closed a section of the road near the town of Sitia for us. Instead of a stop sign, the policemen show us an approving thumbs up.

The new Carrera GTS has steering rear wheels and active aerodynamics - a movable rear spoiler, constantly adapting front diffusers and flaps for closing the air intakes. The combination of all this resulted in a time of 7:16.9 minutes around the northern loop of the N rburging - almost 9 seconds faster than the previous model.

THE MORE OBSERVANT OF YOU have long ago noticed that the car in the photos is not actually a Carrera GTS. In terms of technology, the Porsche 911 Spirit 70 is practically a GTS, only recreated in Porsche's new Heritage range as a limited edition, with many stylistic elements from the 1970s, both outside and inside. And with a fantastically inflated price, of course.

Porsche presented this version in the spring at the Shanghai Motor Show. The Spirit 70 will be produced in a limited series of 1500 units and is clearly aimed at serious collectors. On the GTS mechanics, you get new exclusive colours, countless small but impressive decorations outside and inside, an exotic retro upholstery called Pascha, and a specially designed chronograph for the dashboard. The black decorative strips across the hood are reminiscent of the safety stickers from the 70s - the 911s of that time were so fast and so low that they had to be marked with contrasting stripes to be seen by others on the highway.

We won't go into detail about the design - everyone can form their own opinion on this matter. Our point is that with its harmonious lines, the spectacular new HD matrix lights and that Olive Neo colour, the Spirit 70 is one of the best-looking sports machines on the market right now.

TRADITIONAL FANS will probably also be sad about the loss of the analogue instruments in front of the driver, which have been replaced by a digital screen. But on the other hand, this digital screen gives you absolutely all the information you can imagine: turbo pressure, oil pressure, oil temperature, coolant temperature. The seating position is optimal, with very good visibility. The steering wheel is exactly what you expect from a 911: direct, quick and creating an intuitive feeling for the condition and grip of the road surface.

An additional plus of the Spirit 70 is that, unlike

the regular Carrera GTS, you also get a back seat. Albeit not the ability to sit on it if you are taller than four feet, mind you.

The back seat serves more as a rack for your bags. Another reminder that you are in a car dedicated to speed and fantastic handling, not practicality.

AT THE SAME TIME, PORSCHE are very convincing in their insistence that this is a car not for tracks and not for sports experiences, but for every day. Two passes through quite

narrow and congested towns on the island of Crete convinced us that this 911 is not a pain to use in everyday life.

The noise reduction is decent, without depriving you of the pleasant roar of the engine. The adaptive suspension is designed mostly with sports in mind, but it can also be acceptably comfortable. The seats have 18 different adjustment zones and do not tolerate any remarks. The only minus is the presence of a single cupholder. But you still did not get into a Porsche 911 to have a quiet coffee with friends, right?

The multimedia is fast, with great resolution and with constant connectivity, so you can stop by the road and watch something exciting on YouTube, if you still insist on getting enough of said coffee.

The only real quibble with these cars is when it comes to price. The entry-level Carrera starts at BGN 278,000 - not shocking in this era of automotive hyperinflation. But then we have 315,000 for the Carrera S, 353,000 for the GTS, and a whopping BGN 492,500 (EUR 252,000) for the Spirit 70.

THIS IS INDEED A LIMITED EDITION Porsche, and in recent years a limited edition Porsche has usually meant a money-making machine. But it's still sobering to think that the floor mats alone in this car cost more than the majority of cars we see on the roads of Crete.

On the other hand, this Spirit 70 has one quality that is extremely rare in the world of sports supercars. It does not arouse envy or malice, but sympathy. And many thumbs up - not only from Greek police officers. ■

Porsche 911 Spirit 70

541

к. с. максимална мощност
hp maximum power

610

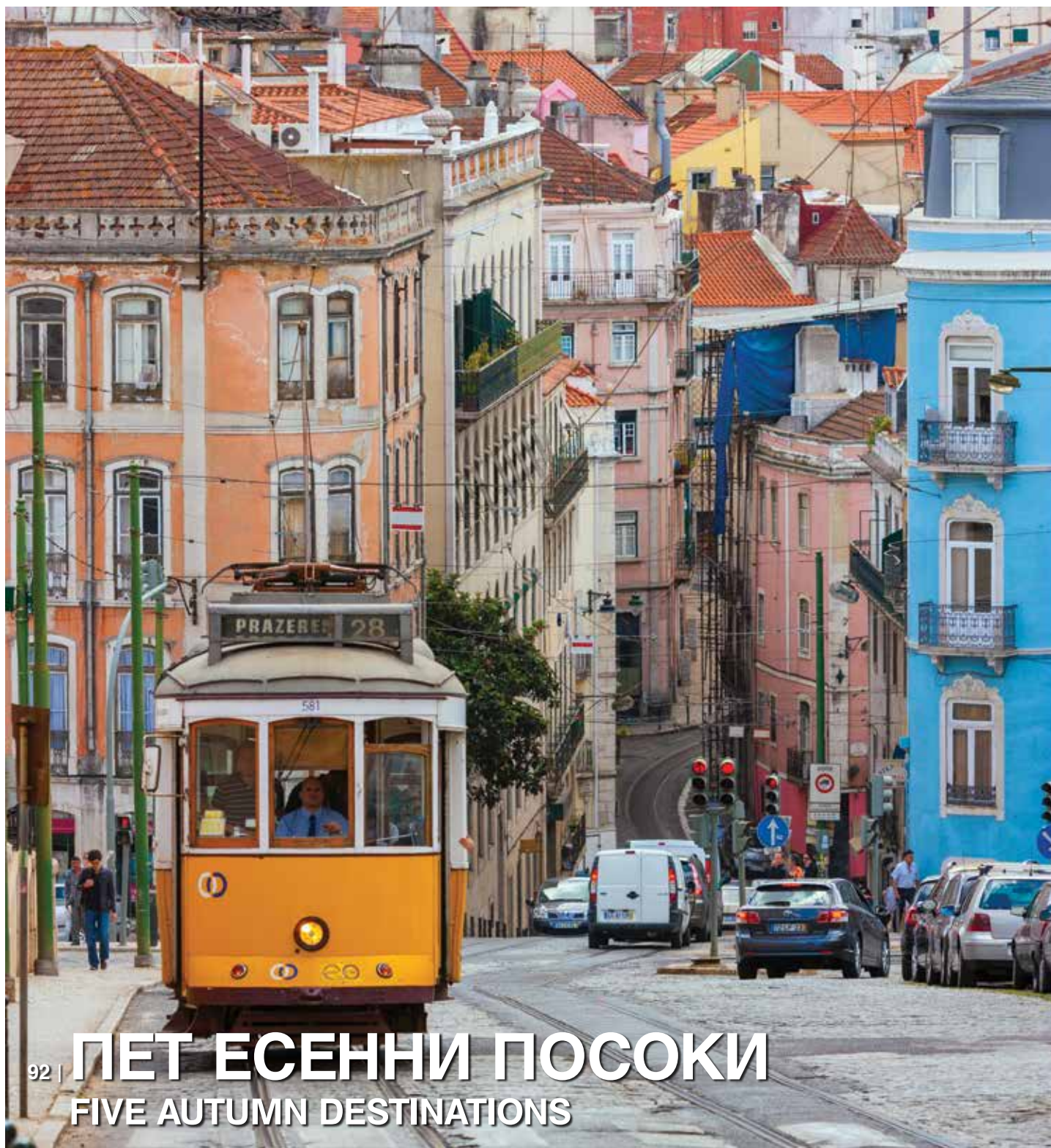
Нм максимален въртящ момент
Nm maximum torque

3.0

секунди 0-100 км/ч
seconds 0-100 km/h

312

км/ч максимална скорост
kph top speed

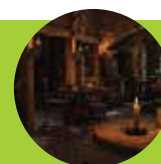

92 | ПЕТ ЕСЕННИ ПОСОКИ
FIVE AUTUMN DESTINATIONS

80 | АФИШ
POSTER

106 | КРАТКА ИСТОРИЯ НА РЕСТОРАНТА
A BRIEF HISTORY OF THE RESTAURANT

АФИШ

КЛАСИКА

СОРОКОВ И ВАН АЛФЕН // Несекващият поток от именити гости на Софийската филхармония продължава с проф. Антон Сороков, концертмайстор на Виенския симфоничен оркестър, и южноафриканско-нидерландския диригент Конрад ван Алфен, основателя на Sinfonia Rotterdam. Пред софийска публика двамата ще представят Концерт за цигулка и оркестър в ре мажор (оп. 61) от Бетовен и Симфония номер 1 от Йоханес Брамс.

16 октомври, София, зала "България"

БАСКЕТБОЛ

ЕВРОЛИГА // Евролигата - най-престижното клубно баскетболно състезание извън NBA - за съжаление е извън обхвата на българските отбори. Но този сезон софийската публика ще може да се наслади на най-големите звезди в този спорт благодарение на израелския "Апоел" (Тел Авив), който ще играе домакинските си мачове в българската столица. С 8 бивши играчи от NBA в състава си, "Апоел" е атракция сам по себе си, а през октомври приема "Монако" и "Партизан".

Различни дати, София

КИНО

БУГОНИЯ // Неповторимата естетика на Йоргос Лантимос му донесе пет номинации за "Оскар" - а "Бугония" вероятно ще доведе до шестата. Отново в партньорство с Ема Стоун, Лантимос е вдъхновен от една култова корейска черна комедия и разказва историята на двама мъже, обсебени от конспиративни теории и решени на привидно налудничави действия в резултат на това. Екранен партньор на Стоун тук е номинираният за "Оскар", "Еми" и "Златен глобус" Джеси Племънс.

В кината от 24 октомври

EN

CLASSICS

SOROKOV AND VAN ALPHEN // The constant stream of distinguished guests at the Sofia Philharmonic continues with Prof. Anton Sorokov, concertmaster of the Vienna Symphony Orchestra, and the South African-Dutch conductor Conrad van Alphen, founder of Sinfonia Rotterdam. To the Sofia audience, the two will present Beethoven's Violin Concerto in D major (op. 61) and Johannes Brahms' Symphony No. 1.

October 16, Sofia, Bulgaria Hall

BASKETBALL

EUROLEAGUE // The most prestigious basketball club competition outside the NBA is unfortunately beyond the reach of Bulgarian teams. But this season, the Sofia audience will be able to enjoy the biggest stars in this sport thanks to the Israeli Hapoel Tel Aviv, which will play its home games in the Bulgarian capital. With 8 former NBA players on its roster, Hapoel is an attraction in itself, and in October it hosts Monaco and Partizan.

Various dates, Sofia

CINEMA

BUGONIA // Yorgos Lanthimos' unique aesthetic has earned him five Oscar nominations - and "Bugonia" is likely to lead to a sixth. Once again partnering with Emma Stone, Lanthimos is inspired by a cult Korean black comedy and tells the story of two men obsessed with conspiracy theories and determined to take seemingly crazy actions as a result. Stone's screen partner here is Oscar, Emmy and Golden Globe nominee Jesse Plemons.

In theaters from October 24

POSTER

КОНЦЕРТ

KOSHEEN // Британското гръм&бас трио стана сензация в началото на века с парчета като Hide U, Catch, All in My Head и Pride. Сега Шан Еванс и компания се връщат с нова енергия и с ефектен ремикс на Hide U, който вече натрупа няколко милиона слушания в Spotify. Чуват се слухове и за изцяло нов албум - може би ще чуем нещо по-конкретно от самата Шан на шоуто в София. Миналогодишният концерт на Kosheen тук мина много успешно, така че очакваме разпродадена зала и сега.

11 октомври, София, JOY Station

БИОГРАФИЯ

ИЗБАВИ МЕ ОТ НИЩОТО // С цели 20 награди "Грами", 1 "Оскар" и 2 "златни глобуса", Брус Спрингстийн е едно от най-големите имена на американската рок музика. Сега историята на живота му е прехвърлена на големия екран от Скот Купър (Crazy Heart). В ролята на Спрингстийн е Джеръми Алън Уайт, който нашумя със сериала "Мечката". Джеръми Стронг, Стивън Грейм и Пол Уолтър Хауър допълват отличния актьорски състав. А саундтракът е, разбира се, великолепен.

В кината от 24 октомври

РОМАН

ВДОВИЦАТА // 36 години - и над 300 милиона продадени книги - след дебюта си с "Време да убиваш", майсторът на трилъра Джон Гришъм все още не страда нито от творческа умора, нито от липса на идеи. Последният му роман, който излиза на 21 октомври, е всъщност първата му чисто криминална мистерия: Саймън Лач е обвинен в убийство адвокат, който трябва да открие спешно истинския извършител, за да се оневини.

Издателство Doubleday

EN

CONCERT

KOSHEEN // The British drum & bass trio became a sensation at the turn of the century with songs like Hide U, Catch, All in My Head and Pride. Now Sian Evans and company are back with new energy and a spectacular remix of Hide U, which has already accumulated several million streams on Spotify. There are also rumors of a completely new album - perhaps we will hear something more from Sian herself in Sofia. Last year's Kosheen concert here was very successful, so we expect a sold-out hall this time too.

October 11, Sofia, JOY Station
National Palace of Culture, Sofia

BIOGRAPHY

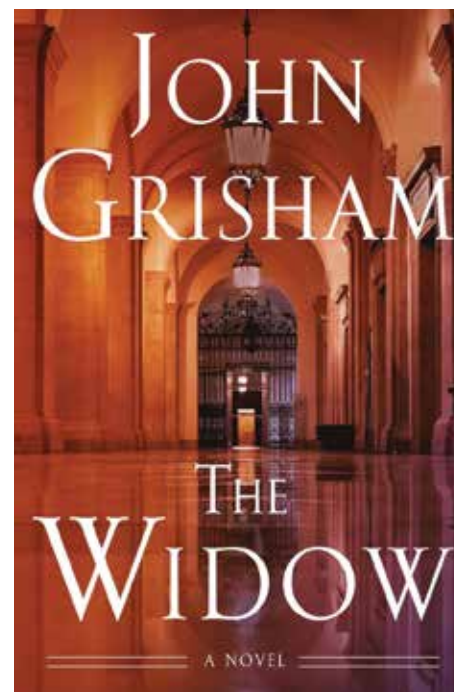
DELIVER ME FROM NOWHERE // With 20 Grammy Awards, 1 Oscar and 2 Golden Globes, Bruce Springsteen is one of the biggest names in American rock music. Now his life story has been transferred to the big screen by Scott Cooper (Crazy Heart). The role of Springsteen is played by Jeremy Alan White, who became famous with the series "The Bear". Jeremy Strong, Stephen Graham and Paul Walter Hauser complete the excellent cast. And the soundtrack is, of course, magnificent.

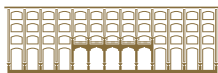
In theaters October 24

NOVEL

THE WIDOW // 36 years - and over 300 million books sold - after his debut with "A Time to Kill," the master of the thriller John Grisham still suffers from neither creative fatigue nor a lack of ideas. His latest novel, which comes out October 21, is actually his first purely criminal mystery. Simon Latch is a lawyer accused of murder who must urgently find the real perpetrator in order to exonerate himself.

Doubleday Publishing

**ASTOR GARDEN
HOTEL**

Sts. Constantine and Helena Resort

www.astorgardenhotel.com

**ASTOR GARDEN
HOTEL**

Sts. Constantine and Helena Resort

www.villachinka.com

ensana
AQUAHOUSE HOTEL

ensanahotels.com

AZALIA
HOTEL BALNEO & SPA

www.azaliahotel.com

**HOTEL
PRIMORSKI**

www.hotelprimorski.com

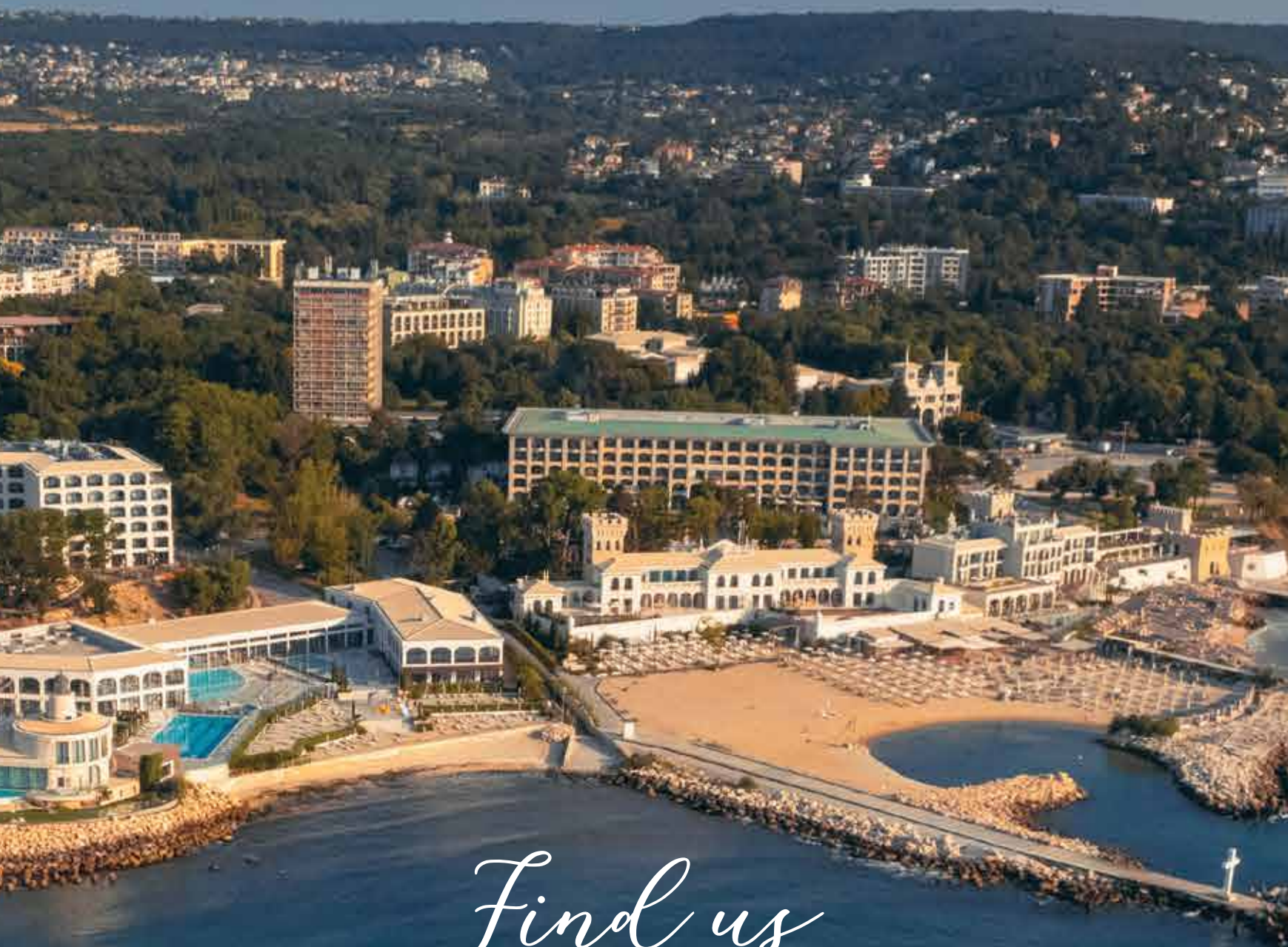

**AQUA
HOUSE**
THERMAL & BEACH

www.aquahouse.bg

SEA. SPA. CULINARY DESTINATION.

Find us

www.visitstconstantine.bg

Sts. Constantine and Helena Resort | Varna | Bulgaria | 0700 70 799

7 ПРИЧИНИ ДА ВИДИТЕ СОФИЯ ПРЕЗ ЕСЕНТА

Нощният живот и достъпните цени далеч не са единствените
гостойнства на българската столица

Текст КАЛИН НИКОЛОВ / Фотография iSTOCK

Антични разкопки, привлекателен нощен живот и достъпни цени: от години това са трите основни коза на София в приличането на туристи. Те отговарят на истината, разбира се (макар да не сме чак толкова сигурни за последното след инфлацията в последните години). Но ако следвате само тях, рискувате да пропуснете много други хубави неща, които българската столица може да предложи. Дори и през есента.

СЪРЦЕТО НА СОФИЯ. Разположена точно срещу златното великолепие на "Св. Александър Невски", скромната тухлена фасада на църквата "Света София" не привлича веднага погледите на туристите. Трябва някой да ви каже, че храмът е построен още в началото на IV век и тъкмо в него се е провел прословутият Сердикийски събор на християнската църква (343 година). А днешната му фасада е издигната по времето на Юстиниан Велики.

Ако се вярва на изворите, съвсем малко е трябвало именно Сердика, а не Константинопол, да се превърне в най-важния град на планетата в продължение на почти десет века. През 324 година, след като се справил с конкурентите си, Константин Велики се заел да търси нова столица на преживяващата един от последните си разцвети Римска империя. Сам родом от близкия Наисус (днешен Ниш), императорът имал призната слабост към Сердика: красив, естествено защитен и богат на минерални извори град. "Сердика е моят Рим", казвал Константин. Но в крайна сметка нуждата да наглежда отблизо размирна Мала Азия надделяла и императорът избрал за столица Византион край Проливите – бъдещия Константинопол.

От няколко години под църквата е отворен подземен музей, който проследява цели 23 столетия от живота на София – от първите езически гробници (II в. пр. Христа) до болярски погребения от Второто българско царство (XIV век).

ВИТОША. Планината, надвиснала над столицата, е всъщност един от най-големите национални паркове в България, и най-старият на Балканския полуостров. Черни връх (2290 метра) е предизвикателство дори за сериозните планинари. За по-умерените туристи идеален е маршрутът от Златните мостове към хижа Алеко - много красив и без изтощителни изкачвания. Алтернативно, можете да се отправите от Алеко към връх Камен дел - също доста лека разходка, а накрая от надвисналия над София каме-

нен връх се открива несравнима гледка към града.

В подножието на Витоша, в кварталите Драгалевци, Симеоново и Бояна, са някои от най-приятните ресторантчета в София. Тук е и Боянската църква с нейните уникални стенописи от XIII век, които носят духа на Ренесанса цели сто години преди появата на Джото.

ИЗКУСТВО ЗАД ЪГЛА. Националната художествена галерия обира лъвския пай от интереса на посетителите – напълно заслужено. Но си струва да отделите малко време и на новия Квадрат 500, който обедини бившата Галерия за чуждестранно изкуство и най-богатата

сбирка на модерни български творци в страната. Тук се пазят рисунки на Реноар, Дега, Шагал и Матис, пластики на Огюст Роден, а също и някои от най-добрите работи на родения в България прочут модернист Жюл Паскин. Галерията се гордее също с една от най-богатите сбирки на съвременния френски художник Ролан Уго.

АРХИТЕКТУРАТА. Повечето посетители на българската столица първо се сблъскат с панелните комплекси от социализма на излизане от летището. Но София има своя неподправен архитектурен чар - просто трябва да стигнете до центъра ѝ, за да го усетите.

Когато през 1879 е избрана за главен град на новоосвободена България, София е градче с едва 11 000 жители. За превръщането ѝ в модерна европейска столица са ангажирани водещи архитекти от целия континент, но най-вече от виенската школа. Много от знаковите софийски сгради са от тази епоха - Княжеският дворец (дело на австрийците Румпелмайер и Грюнгер), минералната баня (фон Фюрстер), градският дом (Колар), Народният театър (Хелмер и Фелнер), Синагогата и семинарията (Грюнгер). Сградата на Централните хали, проектирана от арх. Наум Торбов в стил сецесион, наскоро бе реставрирана и върната към живот.

ДВОРЕЦЪТ НА ТАЙНИТЕ. Повече от век дворецът "Врана" – бивш летен дом на монархите и после резиденция на комунистическата върхушка – мами любопитството на софичани. В последните години най-после паркът към двореца е отворен за посетители. Всеки уикенд можете да отскачите дотам, да се разходите из един от най-прекрасните образци на парковото изкуство на Балканите, да разгледате отвън двореца, проектиран от Никола Лазаров, един от най-големите български архитекти, и накрая да поседнете на някоя пейка с гъделичкащата мисъл, че на същото място си е почивал цар Борис III след тежките правителствени заседания

през 1942, а нищо чудно и пролетарският вожд Георги Димитров да е посягал тук в ранните дни на Народната република...

ДОМ НА ВИНОТО. София може и да не е сред най-популярните винарски райони на България, но си има своя музей на виното. Помещава се в сградата на Националния институт за изследване на вино и спиртни напитки, който пък се разполага в някогашен турски чифлик. Точно той е в основата на историята на сегашния Дом на виното. След освобождението сградата се превръща в бирена фабрика „Павлово“, а малко по-късно – в Държавно стопанско обединение „Винпром“. Подземната ѝ част е изба и точно в нея днес може да се запознаете с историята на винопроизводството в България, с местни технологии и традиционни винени сортове, да разгледате богатата колекция вина, някои от които на възраст над 70 години. Разбира се, има и дегустационни турове.

ЧЕТИРИТЕ ВЕРИ. В почти идеалния център на София, буквално на метри един от друг, се намират храмовете на трите най-популярни религии в България. Софийската синагога е третата най-голяма в Европа, построена през 1909 по проект на архитекта Фридрих Грюнгер (който ползвал за образец разрушената синагога във Виена). На броени крачки от нея е Баня баши – единствената действаща джамия в столицата. Неин автор е известният османски архитект Мимар Синан, а строежът завършва в края на XVI век. Името ѝ буквално означава „много бани“ - напомняне за местоположението ѝ до минерални извори. Ако погледнете към Витоша, докато сте пред джамията, ще видите силуета на църквата „Света Неделя“. Православният храм има дълга и драматична история. През X век е построена дървената църква, която съществува чак до средата на XIX век. След това по проект на архитектите Васильов-Цолов е изградена в познатия ни днес вид. Известна е с това, че в нея се пазят мощите на сръбския крал Стефан Урош II Милутин (причината църквата да е известна като „Свети Крал“ сред по-възрастните софичани), както и с кървавия атентат в нея срещу цар Борис III. "Четиригълникът на толерантността" на София се завършва от католическата катедрала "Свети Йосиф", построена наново през 2006 на мястото на оригиналния храм, унищожен от бомба през 1944. ■

7 REASONS TO SEE SOFIA IN NOVEMBER

The housing sector in Bulgaria is developing in a rather paradoxical way.
Seven things you should know about it

By KALIN NIKOLOV / Photography iSTOCK

Ancient excavations, attractive night-life and affordable prices: for years, these have been the three main advertising points of Sofia to tourists. They are true, of course (although we are not so sure about the latter after the inflation in recent years). But if you follow just them, you risk missing out on many other good things that the Bulgarian capital has to offer. Even in the fall.

THE HEART OF SOFIA. Located right opposite the golden splendour of "St. Alexander Nevsky", the modest brick facade of the church of "St. Sophia" does not immediately attract the eyes of tourists. Someone needs to tell you that the temple was built at the beginning of the 4th century, and it was here that the famous Serdica Council of the Christian church (343)

was held. And its current facade was erected during the time of Justinian the Great.

If the sources are to be believed, it was Serdica, and not Constantinople, that was meant to become the most important city on the planet for almost ten centuries. In 324, after dealing with his competitors, Constantine the Great set out to find a new capital for the Roman Empire, which was experiencing one of its last flourishing years. A native of nearby Naissus (present-day Niš), the emperor had a recognised weakness for Serdica: a beautiful, naturally protected city rich in mineral springs. "Serdica is my Rome," Constantine said. But in the end, the need to keep a close eye on troubled Asia Minor prevailed, and the emperor chose Byzantium near the Straits - the future Constantinople - as his capital.

For several years, an underground museum has been open under the church, tracing 23 centuries of Sofia's life - from the first pagan tombs (2nd century BC) to boyar burials from the Second Bulgarian Kingdom (14th century).

VITOSHA. The mountain, towering over the capital, is actually one of the largest national parks in Bulgaria, and the oldest on the Balkan Peninsula. Cherni Vrh (2290 meters) is a challenge even for serious mountaineers. For more moderate tourists, the route from Zlatnitsa Mostove to Aleko Hut is ideal - very beautiful and without exhausting climbs. Alternatively, you can head from Aleko to Kamen Del Peak - also a fairly easy walk, and at the end, from the stone peak towering over Sofia, an incomparable view of the city opens up. ►

KAUFLAND СЪБИРА МАТЕМАТИЧЕСКИ ТАЛАНТИ В КАМПАНИЯ ЗА ЕВРОТО

Месеците преди влизането на България в еврозоната са изпълнени с все по-осезаемо възбуждане, което постепенно обхваща всеки аспект от живота в страната. В отговор на това, водещата ритейл верига за търговия на дребно в България - Kaufland обявява старт на една по-различна кампания, озаглавена „Смятай!“. Целта е да се обясни по ясен, точен и прозрачен начин основният принцип на превалутиране лев-евро. За лица са избрани три от най-блестящите математически улове в страната – Демира Неведа, Димана Праматарова и Деян Божков.

„За нас в Kaufland, с магазини в цялата страна, е много важно да създадем среда на максимално доверие, в която клиентите ни да се чувстват спокойни. Всеки етикет се превалутира по фиксирания курс на БНБ и всеки един наш клиент трябва да е абсолютно сигурен в това. С новата ни кампания „Смятай!“ освен, че искаме да внесем повече спокойствие сред клиентите ни, започваме дългосрочно партньорство в подкрепа на математическите таланти на България“, коментира Иван Чернев, изпълнителен директор на Kaufland България. Страната ни има сериозни традиции в световните математически турнири, не само с участия, но и с организирането на такива състезания, чиято основна цел е да отличават ярките улове, предоставяйки им възможност за последващо развитие. Такъв е случаят Демира Неведа, която е част от няколко национални отбора, печели десет-

СМЯТАЙ!

1€ = 1,95583 ЛВ.

ЯСНО. ТОЧНО. ПРОЗРАЧНО. В Kaufland

СЪЮЗ НА МАТЕМАТИЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Kaufland

Kaufland подкрепя Съюза на математиците в България и Института по математика и информатика към БАН.

ки медали от национални и международни математически състезания и това я превръща в пълен стипендиант в Станфорд. Подобни са и историите и на другите две лица от кампанията – ученицата в 11 клас Димана Праматарова, която се нарежда сред 5те най-добри математици в света, спечелвайки възможността да участва в престижната изследователска програма на Масачузетския технологичен институт

(MIT), и Деян Божков, който е лауреат на престижното Международно състезание „Млади математици“ и носител на множество награди и медали. Кампанията „Смятай!“ ще се разгърне в дългосрочна подкрепа от Kaufland към Съюза на математиците в България, насочена към обезпечаване на участието на деца-математици в престижни международни състезания.

KAUFLAND GATHERS MATHEMATICAL TALENTS IN EURO CAMPAIGN

The months leading up to Bulgaria's entry into the Eurozone are filled with increasingly tangible excitement, gradually touching every aspect of life in the country. In response, Kaufland, the leading retail chain in Bulgaria, has launched a unique campaign titled "Calculate!". Its goal is to clearly, accurately, and transparently explain the core principle of converting Bulgarian lev to euro. The campaign features three of the brightest mathematical minds in the country – Demira Nedeva, Dimana Pramatarova, and Deyan Bozhkov.

"For us at Kaufland, with stores across the country, it is very important to create an environment of maximum trust where our customers feel secure. Every label is converted according to

the fixed BNB exchange rate, and every one of our customers must be absolutely certain of this. With our new campaign 'Calculate!', we aim not only to bring more confidence to our customers, but also to start a long-term partnership supporting Bulgaria's mathematical talents," commented Ivan Chernev, CEO of Kaufland Bulgaria.

Bulgaria has a strong tradition in international mathematical competitions, not only by participating but also by organizing events aimed at recognizing outstanding minds and providing them opportunities for further development. Such is the case with Demira Nedeva, who is part of several national teams, has won dozens of medals in national and international mathematical competitions, and

is now a full scholarship student at Stanford. Similar are the stories of the other two faces of the campaign – 11th-grade student Dimana Pramatarova, who ranks among the top five mathematicians in the world and earned the opportunity to participate in the prestigious research program at the Massachusetts Institute of Technology (MIT), and Deyan Bozhkov, laureate of the prestigious Young Mathematicians International Competition and recipient of numerous awards and medals.

The "Calculate!" campaign represents Kaufland's long-term support for the Union of Mathematicians in Bulgaria, aimed at enabling young mathematicians to participate in prestigious international competitions.

► At the foot of Vitosha, in the Dragalevtsi, Simeonovo and Boyana neighbourhoods, are some of the most pleasant restaurants in Sofia. Here is also the Boyana Church with its unique frescoes from the 13th century, which carry the spirit of the Renaissance almost a hundred years before the appearance of Giotto.

ART AROUND THE CORNER. The National Art Gallery draws the lion's share of visitors' attention - and rightly so. But it's also worth spending some time at the new Kvadrat 500, which unites the former Gallery of Foreign Art and the richest collection of modern Bulgarian artists in the country. It houses paintings by Renoir, Degas, Chagall and Matisse, sculptures by Auguste Rodin, and some of the best works by the famous Bulgarian-born modernist Jules Pasquin. The gallery also boasts one of the richest collections of contemporary French artist Roland Oudot.

ARCHITECTURE. Most visitors to the Bulgarian capital first encounter the gloomy living quarters of socialism upon exiting the airport. But Sofia has its own genuine architectural charm - you just have to get to its center to feel it.

When it was chosen as the capital of newly liberated Bulgaria in 1879, Sofia was a town with only 11,000 inhabitants. Leading architects from across the continent, but especially from the Viennese school, were engaged to transform it into a modern European capital. Many of Sofia's iconic buildings date from this era - the Prince's Palace (the work of the Austrians Rumpelmeyer and Grünanger), the mineral bath (von Förster), the city hall (Kolar), the National Theatre (Helmer and Fellner), the Synagogue and Seminary (Grünanger). The Central Hall building, designed by architect Naum Torbov in the Secession style, was recently restored and brought back to life.

THE PALACE OF SECRETS. For more than a century, the Vrana Palace - a former summer home of the monarchs and then the residence of the communist elite - has been tempting the curiosity of the capital's residents. In recent years, the park surrounding the palace has finally been opened to visitors. Every weekend you can go there, stroll through one of the most beautiful examples of park art in the Balkans, take a look at the palace, designed by Nikola Lazarov, one of the greatest Bulgarian architects, and finally sit on a bench with the tickling thought that Tsar Boris III rested in the same place after the difficult government meetings in 1942. And the proletarian leader Georgi Dimitrov probably also sat here in the early days of the People's Republic...

HOUSE OF WINE. Sofia may not be among the most popular wine regions in Bulgaria, but it

has its own wine museum. It is housed in the building of the National Institute for Wine and Spirits Research, which in turn is located in a former Turkish farm. It is precisely this that is at the heart of the history of the current House of Wine. After the liberation, the building was transformed into the Pavlovo brewery, and a little later, into the Vinprom State Economic Association. Its underground part is a cellar, and it is here that you can learn about the history of winemaking in Bulgaria, local technologies and traditional wine varieties, and view the rich collection of wines, some of which are over 70 years old. Of course, there are also tasting tours.

THE FOUR FAITHS. In the almost ideal centre of Sofia, literally meters from each other, are the temples of the four most popular religions in Bulgaria. The Sofia Synagogue is the third largest in Europe, built in 1909 according to a design by the architect Friedrich Grünanger (who used the destroyed synagogue in Vienna as a model). A few steps away is Banya

Bashi - the only functioning mosque in the capital. Its author is the famous Ottoman architect Mimar Sinan, and the construction was completed at the end of the 16th century. Its name literally means "many baths" - a reminder of its location next to mineral springs. If you look towards Vitosha Mountain while you are in front of the mosque, you will see the silhouette of the "St. Nedelya" church. The Orthodox church has a long and dramatic history. In the 10th century, a wooden church was built, which existed until the middle of the 19th century. Then, according to the design of the architects Vasilyev-Tsolov, it was built in the form we know today. It is famous for the fact that it houses the relics of the Serbian king Stefan Uroš II Milutin (the reason why the church was known as "Holy King" among older Sofia residents), as well as for the bloody assassination attempt on Tsar Boris III in 1925. Sofia's "Quadrangle of Tolerance" is completed by the Catholic Cathedral of St. Joseph, rebuilt in 2006 on the site of the original temple, destroyed by a bomb in 1944. ■

PRAQUE UNLIMITED

Пътувай до Прага без ограничения!

България Еър
Национален Превозвач www.air.bg

Когато летиш с България Еър, твоят билет в икономична класа включва:

- 1 бр. ръчен багаж до 10 kg
- 1 бр. дамска/лаптоп чанта
- безплатен онлайн check-in
- безплатен кетъринг

За повече информация и опции за UPGRADE посети www.air.bg

ПЕТ ЕСЕННИ ПОСОКИ

FIVE AUTUMN DESTINATIONS

От Гимараеш до Дубай, тези градове ще ви помогнат
да извлечете най-доброто от сезона

From Guimaraes to Dubai, these cities will help
you make the most of the season

Текст КАЛИН АНГЕЛОВ / Фотография iSTOCK
By KALIN ANGELOV / Photography iSTOCK

За повечето от нас есента е време за връщане към обичайното ежедневие. Но ако сте в състояние да го избегнете или отложите, това е всъщност идеалният сезон за пътуване: без тълпите от пролетта и лятото, с много по-атрактивни цени и възможност да се насладите на прочутите атракции ако не в приятно усамотение, то поне без блъскане с лакти. Подбрахме пет дестинации, които особено си струват визитата в този сезон: някои от тях ще удължат малко лятото ви, други ще подчертаят особената красота на есенното време.

For most of us, autumn is a time to return to our usual daily routine. But if you can avoid it or postpone it, this is actually the ideal season to travel: without the crowds of spring and summer, with much more attractive prices and the opportunity to enjoy famous attractions, if not in pleasant solitude, then at least without bumping elbows. We have selected five destinations that are especially worth a visit this season: some of them will extend your summer a little, others will emphasise the special beauty of fall weather.

СОЛУН THESSALONIKI

Всяка година стотици хиляди българи минават от тук на път за плажовете на Халкидики или гръцката Олимпийска ривиера, и обикновено се отбиват за обяд и кафе по крайбрежната променада и за задължителните снимки с Бялата кула (Кулата на св. Димитър). А това е много жалко, защото вторият най-голям град на Гърция заслужава много повече внимание. Основан три столетия преди Христа от един от наследниците на Александър Македонски, Солун е бил столица на римска провинция, втора столица (Simvasilevousa) на Източната Римска империя след Константинопол, сърцето на латинско кралство, васал на Втората българска империя при Иван Асен II, Венецианско владение, център на османски санџак и накрая - културна столица на новата гръцка държава. Тук са родени безброй забележителни личности - от светите братя Кирил и Методий до Атанас Далчев и Кемал Ататюрк. Родени са също и някои от най-забележителните ястия в южнобалканската кухня.

За жалост значителна част от древното и средновековното наследство на Солун изчезва през 1917, когато една забравена готварска печка предизвиква Големия солунски пожар, и изпепелява домовете на 72 000 души. Но най-старата част - Горният град (Ано Поли) остава незасегната от пламъците. Лесно ще я откриете - това е най-високата част от града, простираща се до градските стени от Византийската епоха. Тесните каменни улечки са пълни с образци на старата местна архитектура и предлагат почти идилично спокойствие. Ако напротив, търсите оживление, насочете се към Лададика - точно зад пристанището и на няколко минути пеш (посока запад) от крайбрежната променада. Някога тук е живеела многолюдната еврейска общност на Солун. После е бил районът на червените фенери, преди мястото съвсем да запустее през втората половина на XX век. Едва през 80-те години Лададика се съживява отново, вече като център на добрата храна и на нощния живот. Подходящи есенни дестинации са и прочутите турски бани на Солун, начело с Бей Хамам на булевард "Игнатия" - ярък символ на имперското величие и всъщност най-големият хамам на Балканите извън днешна Турция. Построен през 1444 година, той и днес поразява с размерите, с броя на залите си и с богатите декорации.

Every year, hundreds of thousands of Bulgarians pass through here on their way to the beaches of Halkidiki or the Greek Olympic Riviera, and usually stop for lunch and coffee on the coastal promenade and for the obligatory photos with the White Tower (Tower of St. Demetrius). And this is a great pity, because the second-largest city in Greece deserves much more attention. Founded three centuries BC by one of the heirs of Alexander the Great, Thessaloniki was the capital of a Roman province, the second capital (Simvasilevousa) of the Eastern Roman Empire after Constantinople, the heart of a Latin kingdom, a vassal of the Second Bulgarian Empire under Ivan Asen II, a Venetian possession, the center of an Ottoman sanjak and finally - the cultural capital of the new Greek state. Countless remarkable personalities were born here - from the holy brothers Cyril and Methodius to Bulgarian poet Atanas Dalchev and Kemal Ataturk. Some of the most remarkable dishes in the South Balkan cuisine were also born here.

Unfortunately, a significant part of Thessaloniki's ancient and medieval heritage disappeared in 1917, when a forgotten stove caused the Great Fire of Thessaloniki, burning down the homes of 72,000 people. But the oldest part - the Upper Town (Ano Poli) - remained untouched by the flames. You'll find it easily - it's the highest part of the city, extending to the city walls from the Byzantine era. The narrow stone streets are full of examples of old local architecture and offer an almost idyllic tranquillity. If, on the contrary, you're looking for excitement, head to Ladadika - just behind the port and a few minutes' walk (west) from the seaside promenade. Once, it was home to Thessaloniki's large Jewish community. Then it was the red-light district, before the place completely fell into disrepair in the second half of the 20th century. Only in the 1980s did Ladadika revive again, now as a centre of good food and nightlife.

Suitable autumn destinations are also the famous Turkish baths of Thessaloniki, headed by the Bey Hamam on Ignatia Boulevard - a vivid symbol of imperial splendour and in fact the largest hamam in the Balkans outside of present-day Turkey. Built in 1444, it still amazes with its size, number of rooms and rich decorations.

ГИМАРАЕШ И ЛИСАБОН

За повечето туристи Португалия се изчерпва с толкова модерния напоследък Лисабон ("новият Париж", според Vanity Fair) и околностите му. По-просветените посетители отделят време и на Порто с неговия непринуден чар. Но за истинската, автентична Португалия трябва да изминете още петдесетина километра на север, и да видите Гимараеш.

Други градове имат отделни сгради или площади, които са паметници на световното културно наследство на UNESCO. В Гимараеш паметник е целият стар град

- съвършено запазен, и в същото време обитаем и жив. Каменните му улички и старите къщи имат неописуемо отпускато въздействие върху сетивата, а ако и те не ви отърват от натрупания през 2025 стрес, тук сте съвсем близо до областта, в която се прави легендарното португалско *vinho verde*, или "зелено вино". Разбира се, за нищо на света не бихме ви разубеждавали да видите и Лисабон, някогашната столица на велика империя, събрала съкровища от всички краища на света. Така или иначе това

е най-удобното направление, ако пътувате със самолет (стигането до Гимараеш от Лисабон с влак е лесно, евтино и отнема 4 часа). Лисабон е град на величествени църкви, великолепни дворци и на спирация дъха манастир Жеронимуш, където е погребан Вашку да Гама. В непосредствена близост са още две от най-популярните забележителности на португалската столица - живописната кула на Белем и Паметника на откривателите - каменен кораб, който сякаш пренася великите португалски

GUIMARAES AND LISBON

For most tourists, Portugal is limited to the fashionable Lisbon ("the new Paris", according to Vanity Fair) and its surroundings. More enlightened visitors also spend time in Porto with its casual charm. But for the real, authentic Portugal, you should travel another fifty kilometres north and see Guimarães.

Other cities have individual buildings or squares that are UNESCO World Heritage Sites. In Guimarães, the entire old town is a UNESCO monument - perfectly preserved, and at the same time habitable and alive. Its cobblestone streets and old houses have an indescribably relaxing effect on the senses, and even if they don't relieve you of the stress accumulated in 2025, here you are very close to the area where the legendary Portuguese vinho verde, or "green wine", is made.

Of course, we wouldn't dissuade you from seeing Lisbon, the former capital of a great empire that gathered treasures from all over the world. In any case, this is the most convenient destination if you are travelling by plane (getting to Guimarães from Lisbon by train is easy, cheap

and takes 4 hours). Lisbon is a city of majestic churches, magnificent palaces and the breathtaking Jerónimos Monastery, where Vasco da Gama is buried. In close proximity are another two of the most popular landmarks of the Portuguese capital - the picturesque tower of Belem and the Monument to the Discoverers - a stone ship that seems to transport the great Portuguese navigators through time and space.

A must-see is the picturesque old quarter of Alfama, which seems to flow down the slopes below the castle of São Jorge with its cobblestone streets, colourful facades, restaurants and markets. The smell of fried fish, the view of the beguiling expanse of the ocean, and the bars where wine and fado are poured in the evening are capable of stealing the heart of even the most hardened traveller. Alfama is also the place to meet the legendary Portuguese fado - a music born from the nostalgia for the home of Portuguese emigrants in France and elsewhere in Europe.

мореплаватели и през времето, и през пространството.

Задължителна спирка е и живописният старинен квартал Алфама, който сякаш се сипе по склоновете под замък Сао Жорже със своите калдъръмени улички, разноцветни фасади, ресторантчета и пазарчета. Уханието на пържена риба, гледката към мамещата шир на океана, баровете, където вечер се лее вино и фадо, са способни да откраднат сърцето дори на най-закоравения пътешественик. Алфама е и мястото да се срещнете с легендарното португалско фадо - кахърна музика, родена от носталгията по дома на португалските емигранти във Франция и другаде из Европа.

ПАРИЖ PARIS

Есента не е най-популярният сезон за посещение в Париж - което именно я прави най-подходящият. Тълпите са осезаемо по-рехави, опашките в прочутите музеи - почти човешки по размери. Но всъщност най-добрият начин да откриете красотата на Париж е да заобикалите протритите от милиони крака атракции и да откриете нови - каквито в този град има в почти неограничено количество. Понякога това е съвсем лесно - просто кривнете две улочки встрани от обичайния туристически маршрут. Това особено важи за Монмартр, "артистичния" квартал на Париж. За мнозинството хора разходката в него се изчерпва с изкачването до църквата Сакре Кьор, и след това бързо слизане по основния туристически маршрут покрай прочутата Розова къща. Ако обаче кривнете малко встрани, ще разберете, че Монмартр крие множество очарователни тайни. Например Passage de la Sorciere, Пасажа на вещицата, по чиито криви улочки са се разхождали Реноар и Берлиоз. Или любопитната статуя на излизация от стената човек, дело на Жан Маре в чест на творчеството на писателя Марсел Еме (на площад Marcel Aymé). И накрая - Le Clos Montmartre, истински лозе и винарна, скрити в самото сърце на Париж.

Ако уцелите хубаво време (което далеч не

е гарантирано тук през есента), непременно прекарайте един ден в безгрижно шляене из прочутите градини. Париж има десетки паркове и който и да изберете, не би било грешка. Но някои от тях са твърде отдалечени от центъра. Други, като градините на Тюйлери, са твърде близо до основните туристически атракции и привличат голяма част от потока. Докато Люксембургската градина, създадена през 1612 от кралица Мария Медичи, е посещавана най-вече от местните хора. Освен построения за Мария Люксембургски дворец, тук можете да разгледате няколко дузини творби от прочути френски скулптори, да пуснете платноходка в езерото и да си спомните, че тъкмо тук се влюбва Козет, героинята от "Клетниците" на Виктор Юго. Но всъщност най-добре направете това, което правят и парижаните - вземете си книга, багета, парче сирене и бутилка вино, и прекарайте деня на слънце сред цветята.

А ако пътувате с деца, няма да намерите по-добро време за посещение в чудовищно претъпкания през останалите сезони Дисниленд. Макар че, ако питате нас, по-разумно е да изберете алтернативния Парк Астерикс - той не само е наполовина поевтин, но и предлага значително по-кратко чакане за най-популярните въртележки и влакчета.

Autumn is not the most popular season to visit Paris - which is exactly what makes it the most suitable. The crowds are noticeably looser, the queues at the famous museums - almost human in size. But in fact, the best way to discover the beauty of Paris is to bypass the attractions worn by millions of feet and discover new ones.

Sometimes this is quite easy - just take a two-street detour off the usual tourist route. This is especially true of Montmartre, the "artistic" district of Paris. For most people, a walk there ends with a climb to the Sacré Coeur church, and then a quick descent along the main tourist route past the famous Pink House. However, if you take a little detour, you will discover that Montmartre hides many charming secrets. For example, Passage de la Sorciere, the Witch's Passage, whose crooked streets Renoir and Berlioz walked. Or the curious statue of a man emerging from a wall, created by Jean Marais in honour of the work of the writer Marcel Ayme (on the Place Marcel Ayme). And finally - Le Clos Montmartre, a real vineyard and winery hidden in the very heart of Paris.

If you manage to catch good weather (which is far from guaranteed here in autumn), be sure to spend a day carefree wandering through the

famous gardens. Paris has dozens of parks and whichever one you choose, you won't be wrong. But some of them are too far from the centre. Others, like the Tuileries Gardens, are too close to the main tourist spots and attract a large part of the flow. While the Luxembourg Garden, created in 1612 by Queen Marie de' Medici, is visited mostly by locals. In addition to the Luxembourg Palace built for Marie, here you can see several dozen works by famous French sculptors, launch a toy sailboat into the lake and remember that it was here that Co-

sette, the heroine of Victor Hugo's *Les Misérables*, fell in love. But in fact, it's best to do what the Parisians do - grab a book, a baguette, a piece of cheese and a bottle of wine, and spend the day in the sun among the flowers.

And if you're travelling with children, you won't find a better time to visit the monstrously crowded Disneyland during the rest of the season. Although if you ask us, it's wiser to choose the alternative Parc Asterix - it's not only half the price, but also offers significantly shorter waits for the most popular rides and roller coasters.

ДУБАЙ DUBAI

Автентичната атмосфера и богатата история не са сред нещата, с които се слави най-многолюдният град в Обединените арабски емирства. Но пък компенсира с вечно лято, фантастични възможности за шопинг и дори със самата си височина. Вярно, Хонконг има повече небостъргачи с височина над 150 метра - цели 482 срещу 215 за Дубай (за да добиете представа, ще добавим, че най-високата сграда в София, Capital Fort, се издига едва на 126 метра). Но пък Дубай разполага с неоспоримо най-високата сграда на планетата: Бурж Халифа. Тази впечатляваща кула се издига на 828 метра над земята. Площадката ѝ за наблюдения, до която спокойно можете да се качите, е на 555 метра височина. В ясно време оттам се виждат бреговете на Иран, на другия край на Персийския залив. Можете и да похапнете в ресторанта At The Top Sky Lounge - цените не са ниски, меко казано, но пък гледката е като никоя друга.

В подножието на Бурж Халифа е един от най-впечатляващите фонтани в града, който изстрелва водни струи на 150 метра в небето и вечерно време на всеки половин час изнася истинско представление за туристите.

Все пак Дубай не е съвсем лишен от история. Тук са живели хора, и преди петролните милиарди да доведат водещи архитекти и инженери, и да изпъстрят небето със силуети на небостъргачи. Старият квартал Ал Фахиди пази спомена за онзи някогашен Дубай. Той не е твърде голям, така че спокойно можете да го разгледате и пеша. Лабиринтът от каменни улички предлага приятна прохлада, а ако искате да се запознаете по-отблизо с местната култура, отбийте се до Центъра на шейх Мохамед за културно разбирателство (SMCCU). Оттук можете да се запишете и за най-различни турове във вътрешността на страната. Или за по-гръзки приключения. Скокът с парашут или парашутенер е хубаво преживяване навсякъде, но едва ли някъде е по-въздействащ, отколкото в извънземния пейзаж на Дубай. Не е нужно да имате предварителен опит, защото Skydive Dubai предлага тандемни скокове, в компанията на опитен инструктор, който на практика върши всичко вместо вас. И дори ще ви осигури професионално видео- и фото заснемане, за да захранвате инстаграм профила си в течение на месеци. Единственият минус е, че интересът е голям и е добре да се запишете авансово онлайн.

Authentic atmosphere and rich history are not among the things for which the most populous city in the United Arab Emirates is famous. But it makes up for it with eternal summer, fantastic shopping opportunities and even its sheer height. True, Hong Kong has more skyscrapers over 150 meters high - a full 482 against 215 for Dubai (to give you an idea, the tallest building in Sofia, Capital Fort, rises only 126 meters). But Dubai has the undisputed tallest building on the planet: Burj Khalifa.

This impressive tower rises 828 meters above the ground. Its observation deck, which you can easily climb, is 555 meters high. On a clear day, you can see the coast of Iran, on the other side of the Persian Gulf. You can also eat at the restaurant At The Top Sky Lounge - the prices are not cheap, to say the least, but the view is like no other.

At the foot of the Burj Khalifa is one of the most impressive fountains in the city, which shoots water jets 150 meters into the sky and puts on a real show for tourists every half hour in the evening. However, Dubai is not completely devoid of history. People lived here before oil billions brought leading architects and engineers, and dotted the sky with skyscrapers. The old Al Fahidi district preserves the memory of the Dubai of old. It is not too big, so you can easily explore it on foot.

The labyrinth of stone streets offers a pleasant coolness, and if you want to get to know the local culture more closely, stop by the Sheikh Mohammed Centre for Cultural Understanding (SMCCU). From here, you can also sign up for a variety of tours in the interior of the country. Or for more daring adventures. Skydiving or paragliding is a nice experience anywhere, but nowhere is it more impressive than in the otherworldly landscape of Dubai. No prior experience is required, because Skydive Dubai offers tandem jumps in the company of an experienced instructor who practically does everything for you. And they will even provide you with professional video and photo shoots to feed your Instagram account for months. The only downside is that interest is high, and it is a good idea to book online in advance.

МАЛАГА MALAGA

Дълги години Малага минаваше за един от най-небрежните – в негативен смисъл – испански градове. Той бе просто вратата, през която трябва да минете за атрактивните плажове на Марбея, Беналмадена, Торемолинос и останалите перли по Costa del Sol, Брега на слънцето. Но в последните десетилетия родното място на Пикасо се преобрази: излъскани фасади, модни ресторанти и кафета, интересни бутици. Добавете към това стария пасторален чар и една от най-внушителните плажни ивици в света. Една от главните забележителности на Малага е катедралата от XVI век, построена на мястото на някогашна джамия. На хълма над града обаче има оцелял свидетел на времето, когато тук са владели маврите – крепостта (Alcazaba), която днес

помещава и градския археологически музей. Над нея е замъкът Гибралфаро (XIV век), под нея – древният римски амфитеатър. Малага е също така родният град на Пабло Пикасо, и вероятно се досещате, че музеят на художника тук не е за пропускане. Сбирката му проследява целия творчески път на Пикасо: от първите му опити в края на XIX век до последните работи преди смъртта му през 1973. Добре е да си запазите билет по интернет (museoricassomalaga.org), защото понякога опашките са внушителни. Приятна атракция е La Concepción – ботаническата градина, която с основание се смята за една от най-добрите в Европа. Създадена преди повече от век от местен аристократ, градината е всъщност тропически рай, в който можете да видите

стотици екзотични видове. Освен това можете да пиете кафе, да почетете книжка и дори да се венчаете. В миналото един от най-прочутите винарски региони в Европа, днес Малага постепенно си възвръща старата слава. Едноименното вино е десертно, силно подсладено и се прави от особено ароматните сортове "москател" и "Педро Хименес". Можете да посетите градския Музей на виното (Plaza de los vineros) или, още по-добре, да го опознаете в някой от многобройните и очарователни вино барове. Това е и едно от последните места в Испания, където все още се провеждат борби с бикове. Коридата е много спорно зрелище – някои, като Хемингуей, ѝ се възхищават, други се възмущават. Но без съмнение е неотделима част от облика на Испания.

For many years, Malaga was considered one of the most neglected, in a negative sense, Spanish cities. It was simply the gateway to the attractive beaches of Marbella, Benalmadena, Torremolinos and the other pearls of the Costa del Sol, the Coast of the Sun. But in recent decades, Picasso's birthplace has been transformed: polished facades, fashionable restaurants and cafes, interesting boutiques. Add to this the old pastoral charm and one of the most impressive beaches in the world.

One of the main attractions of Malaga is the 16th-century cathedral, built on the site of a former mosque. On the hill above the city, however, there is a surviving witness to the time when the Moors ruled here – the fortress (Alcazaba), which today houses the

city's archaeological museum. Above it is the Gibralfaro Castle (14th century), below it – the ancient Roman amphitheatre.

Malaga is also the birthplace of Pablo Picasso, and as you can probably guess, the artist's museum here is a must-see. Its collection traces Picasso's entire creative journey: from his first attempts at the end of the 19th century to his last works before he died in 1973. It's a good idea to book your ticket online (museopicassomalaga.org), because sometimes the queues are impressive.

A pleasant attraction is La Concepcion - the botanical garden, which is rightly considered one of the best in Europe. Created more than a century ago by a local aristocrat, the garden is actually a tropical paradise where you can see hundreds of exotic species. You

can also drink coffee, read a book and even get married.

Once one of the most famous wine regions in Europe, Malaga is now gradually regaining its former glory. The eponymous wine is a dessert, heavily sweetened and made from the particularly aromatic varieties Moscatel and Pedro Jimenez. You can visit the city's Wine Museum (Plaza de los vineros) or, better yet, explore it in one of the many charming wine bars.

It is also one of the last places in Spain where bullfighting still takes place. The bullfight is a very controversial spectacle - some, like Hemingway, admire it, others are outraged. But it is undoubtedly an inseparable part of the image of Spain.

Гозбата на България

гледайте шоуто за храна
и пътешествия

Всяка неделя
11:30

bgonair.bg

ВСИЧКО ОТ СВЕТА НА
ФУТБОЛА

КРАТКА ИСТОРИЯ НА РЕСТОРАНТА

Едно от големите достижения на цивилизацията датира още от древна Месопотамия, а в България се заражда с... военен оркестър

Текст ЯСЕН БОЙЧЕВ / Фотография iSTOCK

Ресторантът не е обикновено място за ядене и пиене. Той е достижение на цивилизацията със свой сложен път на развитие през вековете. Още в клинописните глинени архиви от Месопотамия са споменати публични места за ядене и пиене. Това трябва да са били и най-първите кръчми.

МОДЕРНИЯТ ЕВРОПЕЙСКИ РЕСТОРАНТ е нещо принципно различно от всички по-ранни „проторесторантски“ форми. Той връстник на Френската революция и е *rag excellence* неин продукт. Резултат е от мащабната модернизация във

всички обществени сфери в Западна Европа през епохата на Просвещението. По време на Реставрацията ресторантът вече е утвърдена част от парижкото всекидневие. Но за клиентите е било ясно, че гражданските права и свободи са обвързани с финансови възможности, както по-рано са зависели от съсловна принадлежност. Равните пред закона граждани посещавали различни ресторанти - всеки според джоба си. Генезисът на модерния ресторант на пръв поглед изглежда свързан със сходни места от Античността и Средновековието. Но това е по-скоро привидно. Ресторантът качествено се ►

► различава от таверната, кабарето, руския каба̀к или трактир, кръчмата или механата. Като културен феномен той стои по-близо до кафенето, което за разлика от кръчмата е било смятано за напълно благопристойно място. В таверна, каба̀к, трактир или бирария не се търси естетическо изживяване, а по-скоро задоволяване на телесна потребност. Френският археолог Робер Етиен ("Всекидневният живот в Помпей") описва два типа антични първообрази на ресторанта. Термополиумът (thermopolium) е малка "закусвалня" за топли напитки и ястия. Загравовъзглен тезгях съдържателят сервираше маслини, солена риба и варива. На стената, както ясно личи от една помпейска рисунка, били окачени колбаси и сирена. По-внушителна била странноприемницата (hospitium) или саироп (хан), където често отсядали гладиатори, войници, пътуващи търговци и авантюристи, но рядко спирани знатни граждани, които по правило отсядали у приятели.

МЕЖДУ XV И XVIII ВЕК ТАВЕРНИ, ХАНОВЕ, бирарии и кабарета, според Питър Бърк, били основни сцени на народната култура. В Англия и в Европа пътуващи артисти и музиканти изнасяли представления предимно по такива места. Те били също арена за борби с петли, игра на карти, кегли, бой на кучета с вързана мечка и други зрелища. Според френски изследователи кабарето е ключово място за народната култура - информационен център или медиа, казано на модерен език.

Но през Средновековието, както и през Античността, посещаването на подобни адреси остава неприсъщо за знатните. Там влизали предимно хора от низшите съсловия, пътуващи занаятчии, амбулантни търговци, странстващи артисти, клоуни, фокусници, студенти, продавачи на индulgенции, Шарлатани и жени с лековатото поведение.

В своята "История на кафенетата и кафеджийството в Европа" Жан-Клод Болон описва малка битова грама от края на XVII век, в чиито детайли може да се долови спецификата на кафенето като социокултурно предимство към модерния ресторант. Някой си Оронт бил влюбен в омъжена жена, но не смее да ходи при нея и я поканил с приятелка на чай в едно кафене. След няколко чаши той започнал да поръчва ликьорно вино с маслини, бисквити, макарони и марципан. Дамите скоро се зачервили и започнали да пият. Тогава пристигнал съпругът и всички дружно се сбили. Оронт не би могъл да покани обекта на своите чувства в таверна или кабаре, защото подобно място би уронило престижа на дамата. На помощ се явило кафенето, което, оказва се, предлага същото като всяка друга гостилница заедно с възможността вечерта да завърши така, както би завършила в обикновена кръчма.

ПРЕДИМСТВАТА НА КАФЕНЕТО ПРЕД БИРАРИЯТА се очертават в една английска брошура от 1675 година. Главното е финансово - може да се остане два-три часа пред чаша кафе за един-два пенса и да се ползва през цялото време топлина от огъня, компания и възможност да се пуши. Второ предимство е воденето на търговски разговори без употреба на напитки, предизвикващи замайване. Третото е общуването с непознати в анонимност. Така кафенето става алтернатива на таверната. "Кафенето и Републиката направиха от нас свободна и скромна нация", се казва в английски памфлет от 1665 година.

Първите модерни ресторанти се появяват в Париж около 1770. Те радикално променили физиономията на кулинаруята, но не е трудно да се видят и някои други техни социални функции. През 1776 трима братя от Марсилия открили таверна, която привличала с вкусна средиземноморска кухня. Явно бизнесът вървял, защото скоро отворили нов ресторант на друг парижки адрес. През 1789 отворил врати ресторант "Cordon-bleu", а през 1791 служители от кухнята на принц Конде открили модния "Meot". Дори през 1793, когато Конвентът издавал специални разпоребди срещу глада в Париж, там предлагали редки вина и ястия, способни да задоволят и най-капризния вкус. В годините на рево-

люцията броят на ресторантите в Париж рязко се увеличил. Обяснението е свързано със самата революция. Готвачите, обслужвали по-рано частни домове, след бягството или гибелта на господарите трябвало да се прехранват от уменията си. Отварянето на ресторанти изглежда е било сред малките възможности за оцеляване. Депутати и политиканстващи буржоа, недоубити дребни аристократи и търсещи късмета си провинциалисти трябвало да са били добра клиентела. Преди революцията е било прието да се обявя у дома или там, където човек е поканен.

ЗА НАЙ-ДОБЪР ПАРИЖКИ РЕСТОРАНТ между XVIII и XIX век се е смятал "Very". Славатата му стигала чак до Петербург и Москва и неслучайно е споменат от Пушкин в "Евгений Онегин". Немският драматург Коцебу го посетил през 1804 и бил поразен както от непосилните цени, така и от разнообразието. В менюто имало девет супи, седем вида пастет, стриги и други 25 ордьовъра, 14 ястия от говеждо, 21 от птици, 28 от телешко, още толкова от овнешко, 48 следястия и 31 десерта. Листът с напитките включвал 21 червени и 17 бели вина, а интериорът бил богато украсен с огледала, кристал, бронз и порцелан. В Русия ресторантите проникнали в началото на XIX век, като броят им рязко се

увеличил през 20-те години. След сблъсъка с Наполеон Русия и Франция си разменили две форми на ресторантьорство. В Париж се появило бистрото, чиято етимология се свързва с думата "бързо" - предпочитаният начин за пиене на руските войници. По същото време в Москва и Петербург били отворени десетки ресторанти - предимно френски и по-малко италиански и немски. В спомените си един съвременник разказва как сред цялата разруха в Москва през зимата на 1812 на улица "Тверская" имало 27 "ресторации", в които "мещане и мужики пьют чай и говорят друг другу как они душили французов". През 30-те години ресторантът вече е бил част от дворянското всекидневие. В "Очерк за дворянския бит от Онегиново време" Лотман споменава петербургски ресторанти с литературна известност като "Дюме", "Кулон", "Донон", "Алесандро", "Талон". В повечето прислужвали татари с фракове и кухнята не всякога била на добро ниво, както личи от някои сцени в „Ана Каренина“ на Толстой.

ПО БЪЛГАРСКИТЕ ЗЕМИ РЕСТОРАНТЪТ следва извиките на националната история. Старобългарският корен на думата "кръчма" и присъствието ѝ в повечето славянски езици подсказва съществуването на такива места още от времето на Първата и Вто-

рата гържава. Макар и рядко, те са споменавани в някои извори. След XV век в българския език влиза персийската дума механа - ориенталски аналог на таверна. В народния епос Крали Марко често пие в механа. През Възраждането българското общество се оказва консервирано на стъпалото между механата и кафенето, което, казахме вече, е зачатъчен знак на модерността. Нейният зрял плод е ресторантът. Ганковото кафене от "Под игото" е място на национален кипнеж в навечерието на Април 1876 година. Ботевиият стих "мъже в хладни механи" от "Хайдуги" носи атмосферата на объркано и тревожно общество. Ако вместо стихотворението "В механата" беше написал "В ресторанта", то би звучало различно и би подхождало на друга действителност.

Нека припомним два стиха:
Механите са нам тесни,
крещим "Хайде на Балкана."

За ресторант това не подхожда. Там влизат предимно хора, на които е относително широко около врата.

У нас първите образци на модерния ресторант са пренесени в края на XIX век, при това пригодени към родните условия. В множество мемоари от онова време често се споменава като най-реномирано столично заведение "първоразрядният бюфет" в двора на бирената фабрика в Павлово, където

в неделни дни най-разнообразно общество заемало масите, а военен оркестър повдигал патриотичния дух. В началото на новия век се появяват десетки ресторанти, сред които преобладават бирариите, но често с подчертано европейски нюанси в интериора, асортимента и обслужването. Сред по-известните са "Батемберг" с тамбурашки оркестър в шопски носии, бирарията на чеха Хрџличка, довел в София дамски оркестър и скоро подменен с мъжки заради протести на столичните офицери, бирария "Червен рак" на виенчанина Мориц Рат, ресторантът на Иван Панах, Първа и Втора Шуменска бирария и много други.

ПРЕДИ ТРИЙСЕТИНА ГОДИНИ И У НАС, както във Франция преди повече от два века, демокрацията победи първо в ресторантите. Сладостната еуфория от свободната икономическа инициатива роди хиляди агресии, които в усилията си да бъдат различни се оказваха досадно еднакви. Дебелите като конспект по политикомония менюта предлагаха общо взето едно и също (чушката бюрек и панцираните пилешки хапки бяха почти задължителни), а вкусът на ястията не успяваше да заличи нито усещането за престоя във фризера, нито намесата на микровълнова печка. Появиха се всякакви италиански, френски, руски, индонезийски, индийски, корейски и какви ли не екзотики, в които кухнята беше ерзац. Скоро повечето от тези самодейци фалсирани, а други с времето станаха професионалисти. От хаоса започнаха да се оформят известни стандарти и постепенно се разбра, че истината е в храната, виното и обслужването, а интериорът и коленете на сервитьорките са подробности.

Проблем при повечето български ресторанти е липсващата автентичност. В ресторантьорството автентичност означава да предлагаш само неща, които наистина умееш да правиш добре. Автентичността е вътрешна увереност, че ементалът не може да се замени с кашкавал и не от всяко сирене става сос "Рокфор". В усилията си да направят автентичен български ресторант мнозина залитат към механата, която обаче е специфичен жанр. Тя не е ресторант от чист вид. Червената механджийска покривка тласка човека към една несвойствена за истински ресторант решителност, а керамичните чаши убиват виното и всичко, което се налее в тях.

Днес в повечето по-големи български градове като София, Варна, Пловдив и Бургас има десетки елитни ресторанти и стотици поскромни, но все пак прилични места с добра европейска, азиатска или типично българска кухня - и това е сигурен знак, че демократичните промени при цялата им противоречивост все пак са необратими. ■

A BRIEF HISTORY OF THE RESTAURANT

One of the great achievements of civilization dates back to ancient Mesopotamia, and in Bulgaria it started with... a military band

By YASEN BOYCHEV / Photography iSTOCK

The restaurant is not simply a place for eating and drinking; it is an achievement of civilization that has traveled its own difficult path of development throughout the centuries. Public places for eating and drinking were even mentioned in Mesopotamia's cuneiform archives. These must also be considered the very first pubs.

THE MODERN EUROPEAN RESTAURANT is something different in principle from all the early proto-restaurant forms. It is a contemporary of the French revolution and its product par excellence. It is a result of the large scale modernization in all spheres of society in Western Europe during the Enlightenment era. During the Restoration period the restaurant became an established part of daily Parisian life. But, for clients, it was clear that civil rights and freedom were directly influenced by one's financial well-being, because these rights and freedoms were dependent on the economic class one had previously belonged to. All citizens, equal before the law, were nonetheless visiting different restaurants – each according to their financial means.

The genesis of the modern restaurant, at first glance, seems to be related to similar gathering places during Antiquity and the Middle Ages. The restaurant

is completely different from the tavern, the cabaret, the Russian kabak and traktir, the pub and the public house. As a cultural phenomenon it is closer to the café, which, unlike the pub, was considered a completely decent place. If you went to a kabak, traktir or a beer-house you were not looking for an aesthetic experience, but were rather hoping to satisfy a physical need.

The French archeologist Robert Etienne (Pompeii: The Day a City Died) describes two types of ancient, early prototypes of the restaurant. The thermopolium was a small establishment for hot beverages and food. The owner would stand behind a rectangular table and serve olives, salty fish and boiled foods. As clearly seen on a painting from Pompeii, sausages and cheese were hanging on the walls. More impressive were the hospitium (inn) or caupona (caravanserai), which were often a resting place for gladiators, soldiers, traveling merchants and adventurers, but not for eminent citizens who would rarely stop there; as a rule, they stayed with friends.

BETWEEN THE 15th AND 18th CENTURIES TAV- ERNS, CAUPONAS, BEER-HOUSES and cabarets were the main stages for folk culture, according to Peter Burke. In England and Europe traveling art-

ists and musicians performed mainly in these kind of places. They were also the arena for cockfights, card games, ninepins, fights between dogs and tied-up bears, and other spectacles. According to French researchers, the cabaret was a key place for folk culture – an information and media center, in modern terms.

But during the Middle Ages, as well as in Antiquity, visiting such a place remained an unlikely activity for the elite. It was people from the lower classes, traveling craftsmen, peddlers, traveling artists, clowns, magicians, students, sellers of indulgences, quacks and women with easy reputations who would enter these places.

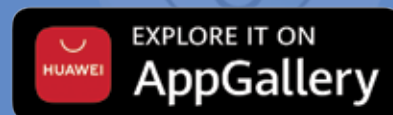
In his "Histoire des Cafés et des Cafetiers" (The Story of Cafés and Coffee Makers), Jean-Claude Bologne describes a small domestic drama from the end of 17th century, which allows one to sense the specifics of the café as a sociocultural bridge to the modern restaurant.

Someone named Oront was in love with a married woman but would not dare go to her, so he invited her and her friend for a cup of tea in a café. After a couple of cups, he started ordering fortified wine with olives, biscuits, macaroni and marzipan. The ladies were soon flushed and started singing. Then ►

НАВСЯКЪДЕ С ТЕБ

Свали мобилното приложение CCB Mobile.

► the husband came and everybody started fighting one another. Oront could not invite the object of his affections to a tavern or cabaret because such a place would harm the lady's reputation. The café, however, offered everything that all other eating places offered, along with the possibility of ending the evening the way it would end in an ordinary pub.

THE ADVANTAGES OF THE CAFÉ OVER THE BEERHOUSE are described in an English brochure from 1675. The main advantage was financial – you could spend two or three hours with only one cup of coffee, which cost just one or two pence, and absorb the warmth of the fire, enjoy the company of others and make use of the opportunity to smoke the whole time. The second advantage was the ability to hold negotiations without having drinks that caused a dizzying effect. The third advantage was anonymous contact with strangers. In this way the café became an alternative to the tavern. "The coffee and the Republic created a free and humble nation out of us," was the opinion written in an English pamphlet from 1665.

The first modern restaurants emerged in Paris around 1770. They radically changed the face of the culinary arts, but it is easy to see some of their other social functions as well. In 1776 three brothers from Marseille opened a tavern in Paris that attracted people with its rich Mediterranean cuisine. It appears that their business was flourishing, because they soon opened another restaurant at another address in the capital. In 1789 the Cordon-Bleu restaurant opened its doors and, in 1791, the kitchen staff of Prince de Conde opened the fashionable Meot. Even in 1793, when the Commune was issuing special orders to deal with the famine in Paris, the restaurant was offering very rare wines and dishes, capable of satisfying even the most pretentious of tastes. During the Revolution the number of restaurants in Paris dramatically increased. The explanation of this is connected to the Revolution itself. Chefs, who had previously served in private residences, were forced to earn their living with their skills after their masters fled or were killed. It seems that opening a restaurant was among the very few opportunities for survival. The Members of Parliament, bourgeois political dabblers, lower aristocrats who had escaped extinction, and provincials seeking their fortune must have made for a good clientele. Before the Revolution, it had been generally accepted to have lunch at home or as a guest where one had been invited.

THE BEST PARISIAN RESTAURANT between the 18th and 19th centuries is considered to have been Very. Its fame even reached Petersburg and Moscow, and not coincidentally was mentioned by Pushkin in "Evgeniy Onegin." The German playwright Kotzebue visited it in 1804 and was dismayed by the unaffordable prices, as well as by the menu's wide variety. There were 9 kinds of soup, 7 types of pate, oysters and another 25 hors d'oeuvre on the menu, which also included 14 beef, 21 chicken, 28 veal and the same number of mutton dishes, as well as 48 appetizers and 31 desserts. The beverage list included

21 red and 17 white wines; the interior was richly decorated with mirrors, crystal, bronze and porcelain.

In Russia restaurants emerged at the beginning of the 19th century, and their numbers sharply increased during the 1820s. After the clash with Napoleon, Russia and France exchanged two forms of restaurants. In Paris the bistro emerged; the word's etymology is connected to the Russian word "быстро" which means "quickly" – the Russian soldiers' preferred way of drinking. At the same time dozens of restaurants were opened in Moscow and Petersburg – mainly French, some Italian and some German. In his memoirs a contemporary told how, among the ruins of Moscow in the winter of 1812, there were 27 "restoratsiy" on Tverskaya Street, where "men drink tea and talk to one another about how they strangled the Frenchmen." In the 1830s the restaurant had become part of the gentry's daily life. In "An Essay on the Gentry Lifestyle during the Years of Onegin," Lotman mentions Petersburg restaurants of literary fame, such as Dume, Coulon, Donon, Alessandro and Talon. Tatars were serving in most of them, dressed in coattails, and the kitchen was not always at the highest level, as can be seen in some scenes from Tolstoy's "Anna Karenina."

IN BULGARIAN LANDS THE RESTAURANT followed the twists of national history. The Old Bulgarian root for the word "pub" (кръчма) and its presence in most of the Slavic languages suggests the existence of such places even during the time of the First and Second Bulgarian states. And, although rarely, they are also mentioned in some old sources. After the 15th century the Persian word for "tavern" (механа) entered the Bulgarian language. During the Revival Era Bulgarian society was preserved on the steps of the local taverns and cafés, which we mentioned earlier as an emerging sign of modernity. Its "ripe fruit" is the restaurant. Ganko's café in "Under the Yoke" is a place of national life on the eve of April 1876. Botev's line "men in cold taverns" from the poem "Rebels" carries the atmosphere of a confused and anxious society. If, instead of the poem entitled "In the Tavern," he had written "In the Restaurant," it would have sounded different and would have matched a different reality. Let us remember two lines: The taverns are tight for us, We shout "Let's take to the mountains." This would not be suitable for a restaurant. Usually people with money visited these places.

In Bulgaria the first examples of modern restaurants arrived at the end of the 19th century and were adapted to local conditions. According to many memoirs of that time, the most respectable place in the capital is frequently the "first-tier buffet" in the courtyard of the beer factory in Pavlovo, where on weekends a great diversity of people occupied the tables and where a military orchestra played to create a patriotic spirit. At the beginning of the new century dozens of restaurants emerged, among which the beer-houses predominated; they often included European nuances in their interior design, assortment and service. Among the more famous were: Batemberg, with a mandolin orchestra in costumes from the Shopsy region; the beer-house of the Czech Hrdlichka, who brought a female orchestra to Sofia that was soon replaced with a male orchestra because of the protests of the capital's officers; the Red Lobster beer-house of Vienna's Moritz Rat; the restaurant of Ivan Panah, First and Second Shumen beer-houses and many others.

ABOUT THIRTY YEARS AGO IN BULGARIA, as well as more than two centuries ago in France, democracy was victorious in the restaurants first. The sweet euphoria of free economic initiatives soon gave birth to thousands of addresses, which, in the effort to be different, ended up being boringly the same. The thick menus, like a syllabus on a politico-economic subject, offered more or less the same things (peppers burek and breaded chicken nuggets were almost obligatory); moreover the taste of the food could not remove the sense that it has recently been frozen or warmed by a microwave oven. All sorts of Italian, French, Russian, Indonesian, Indian, Korean and other exotic restaurants emerged, where the cuisine was ersatz. Soon most of these amateurs went bankrupt and others, over time, became professionals. Out of all this chaos certain standards started to be formed and it soon turned out that the proof is in the food, the wine and the service – and that the restaurant's interior and the waitresses' knees are but minor details.

The problem with most Bulgarian restaurants is the lack of authenticity. In the restaurant business, authenticity means offering only those things that you can do really well. Authenticity is the inner assurance that emmentaler cheese cannot be replaced with just any Bulgarian cheese, and that you cannot make Roquefort from just any blue cheese. In their efforts to create an authentic Bulgarian restaurant many are gravitating towards a tavern, which is a specific genre. It is not, purely speaking, a restaurant. The tavern's red table cloth encourages a person towards resolve, which is not typical for a true restaurant, and the ceramic cups kill the wine and everything that is poured into them.

Today in most big Bulgarian cities – such as Sofia, Varna, Plovdiv and Burgas – there are dozens of elite restaurants and hundreds of more humble ones that are still decent places with good European, Asian or typical Bulgaria cuisine; that is a sure sign that the democratic changes, despite their utter contradictions, are irreversible after all. ■

180 DEGREES

Kabakum | Varna | Bulgaria

Luxury Seaside Properties for Sale

Learn more +359 888 323 432
www.my-home.bg

**ДА ЖИВЕЕ
МЛАДОСТТА!**

Как Божоле нуво се превърна от провинциален френски обичай в световен маркетинг спектакъл

Текст ЯСЕН БОРИСЛАВОВ / Фотография iSTOCK

Новото божоле пристигна!". Този възглас оглася цяла Франция всяка година в третия четвъртък на ноември, когато според строгия френски винен закон на пазара излиза актуалната реколта от това вино. Този година датата е 20 ноември. Чакай го, както се очаква Коледа или Великден, а появата му е съпроводена с особени ритуали не само във Франция, но и в други страни.

МИЛИОНИ БУТИЛКИ СЕ ОТВАРЯТ едновременно в целия свят. Пред ресторанти, бистра и кафенета върху черни дъски се появява надписът „Le Beaujolais nouveau est arrivé!", след което започват протяжни дегустации и оживени коментари гали тазгодишното е по-добро от миналогодишното. За да пристигнат навреме там, където ги очакват, касите с вино пътуват по суша, въздух и вода. Возят ги с камиони и мотори, качват ги на хеликоптери и дори на балони - и това също е част от ритуализираната сума-тоха. В Ню Йорк и Маями ги посрещат с фанфари и весел кортеж от майстори-готвачи върху велосипеди. Първите бутилки се отварят в Япония, защото първо там настъпва благодатният четвъртък.

Традицията за празничното посрещане на новото божоле е родена във Франция през 70-те години и сравнително бързо успява да зарази останалия винен свят - вероятно заради атмосферата на весело безгрижие, което това вино създава. Първоначално датата за пускане в продажба е била 15 декември, но после е променена на 15 ноември. От 1985 е решено това да става винаги в третия четвъртък на ноември.

БОЖОЛЕ НЕ Е СОРТ, а името на винарски район южно от Лион. Между другото освен

с вината си е много популярен и с добрата си кухня. Който е чел „Клошмерл" от Габриел Шевалие, вероятно си спомня разточителните и вкусни описания на местните кулинарни специалитети, както и специалната роля на виното в живота на пове-чето герои от романа.

Административно Божоле принадлежи към Бургундия, но вината му не са част от аристократичното бургундско винено семейство, а са нещо като отделна губерния. Младото божоле се прави само от сорта Гаме ноар (gamay noir). Вината са с искрящ, лилавеещо червен цвят. На вкус са леки, свежи и подчертано плодови с аромати на малини, череша, теменужки и често с един много характерен нюанс на зряла круша или банан. Няколко седмици преди да се появят пред публика, гроздето още е било в лозята. Обрано е на ръка и е ферментирало по специална технология - възлекисела мацерация. Целите чепки,

Административно Божоле принадлежи към Бургундия, но вината му не са част от аристократичното бургундско винено семейство, а са нещо като отделна губерния. Младото божоле се прави само от сорта Гаме ноар

без да се мачкат, се изсипват в затворени стоманобетонни или метални съдове. Отделеният при ферментацията въглероден диоксид насища мътта и помага за максимално извличане на ароматните вещества, като същевременно действа като антисептик. Процесът продължава по-малко от седмица, след което виното се отцежда, стабилизира се и бутилирано тръзва към пазара. За-ради тази технология вината се бедни на танини и не могат да стареят. Направени са, за да се изпият преди края на зимата.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО NOUVEAU е много важно, защото точно то определя характера на виното. Има и други божолета, които не са nouveau, а само Beaujolais или Beaujolais Village. Това са вина, произведени по класическа технология от същите лозя и пак от Гаме ноар. Те излизат на пазара през пролетта и могат да се пият около година или две след реколтата. Ароматният им профил е сходен с Beaujolais nouveau, но без нюанси на круша и свежи теменужки.

За младото божоле казват, че може да се пие на щедри глътки. Това е едно от неговите предимства, но не е единствено. Друго предимство е, че е много гъвкаво и лесно се съчетава с различни храни - ястия от месо, риба, паста, колбаси, сирена. Особено ако е поднесено охладено като бяло вино, което означава 11-12°C

Трудно е да се каже дали само качествата на младото божоле са го направили така популярно, или веселите ритуали около неговата поява на пазара. Но е сигурно е, че всички лозари и винари по света мечтаят за ден от годината, в който да се разват на интереса и вниманието, обгръщащи френските им колеги от областта Божоле в третия четвъртък на ноември. ■

LONG LIVE YOUTH!

How Beaujolais Nouveau went from a provincial French custom to a global marketing spectacle

By YASEN BORISLAVOV / Photography iSTOCK

The Beaujolais Nouveau has arrived!" This cry echoes all across France every year on the third Thursday of November, when, according to strict French wine laws, the current crop of wine hits the market. The date, November 20 this year, is anticipated as much as Christmas and Easter, and the unveiling is accompanied by special rituals – not only in France but in other countries as well.

MILLIONS OF BOTTLES ARE SIMULTANEOUSLY OPENED all around the world. The announcement "Le Beaujolais nouveau est arrivé!" appears on blackboards in front of

restaurants, bistros and cafes, after which extensive taste testing begins, giving birth to lively discussions about whether this year's crop is better than last year's. In order to arrive at their destinations on time, the cases of wine travel by land, air and sea. They are carried by trucks, motorcycles, helicopters and even hot-air balloons – and this is also part of the ritualized bustle. New York and Miami welcome the cases of wine with fanfare and a merry retinue of chefs on bicycles. The first bottles are opened in Japan, because that is where the glorious Thursday first dawns. The tradition of the festive welcoming of the

new Beaujolais was born in France during the 1970s and managed to infect the rest of the wine world relatively quickly – probably because of the atmosphere of carefree fun that this wine creates. Initially, the beginning date of sale was December 15, but it was later changed to November 15. In 1985 it was decided that it should always be the third Thursday of November.

BEAUJOLAIS IS NOT A TYPE OF VINE, but rather the name of a wine region south of Lyon. Apart from its wines, this region is very popular for its cuisine. Whoever has read "Kloshmer!" by Gabriel Chevallier probably

remembers the lavish descriptions of delicious local culinary specialties and the special role of wine in the lives of many of the novel's characters.

Administratively, Beaujolais belongs to Burgundy, but its wines are not from the aristocratic burgundy wine family, but rather from something like a separate province. Young Beaujolais is only made from the Gamay Noir sort. The wines are sparkling and have a violet-red color. Their taste is light, fresh and fruity, with aromas of raspberries, cherries and violets – and often with a very distinctive hint of ripe pear or banana. Just a few weeks before the wines appear in public, the grapes are still in the vineyards. They are harvested by hand and fermented via a special technology – macération carbonique. Whole grape clusters, without being crushed, are poured into steel-concrete or metal containers. Then carbon dioxide, which is released during the fermentation, saturates the new wine and helps maximize the extraction of aromatic substances, while, at the same time, acting as an antiseptic. The process takes less than a week, after which the wine is drained, stabilized, bottled and sent to market. Because of this technology the wines are low in tannins and are unable to age. They are made to be consumed by the end of winter.

Administratively, Beaujolais belongs to Burgundy. Its wines, however, are not from the aristocratic burgundy wine family, but rather from something like a separate province. Young Beaujolais is only made from the Gamay Noir variety

THE ADJECTIVE NOUVEAU is very important because it determines the exact character of the wine. There are other Beaujolais, which are not Nouveau – for example, just Beaujolais or Beaujolais Village. These are wines produced from the same vineyards and of the same Gamay Noir sort, but via classic technology. They go on sale during spring and can be drunk about a year or two after harvest. Their aromatic profile is similar to the Beaujolais Nouveau, but without the nuances of pear and fresh violets. It is said that the young Beaujolais can be consumed in generous sips. This is just one of its advantages. Another is its flexibility; it can easily be combined with other foods – meat dishes, fish, pasta, sausages and cheeses – especially if it is served chilled like a white wine, at around 11-12°C.

It is hard to say whether it is the quality of the Beaujolais Nouveau or the unique rituals surrounding its appearance on the market that has made it so popular. It is certain, however, that vinedressers and winemakers all around the world dream of having a day when they would enjoy the same attention and interest that their French colleagues from the Beaujolais region receive every third Thursday in November. ■

BULGARIA - SOFIA

Two restaurants serving traditional national dishes. Live folk music. Summer gardens.

HADJIDRAGANOVITE IZBITE
www.izbite.com

HADJIDRAGANOVITE KASHTI
www.kashtite.com

VOEVODSKA SOFRA - 7KG

Hadjidragans restaurants take you on a culinary journey through time without leaving the capital. Two restaurants in the heart of Sofia function as museums, with original exhibits donated by old Bulgarian families. Thousands of household items from ancient Bulgarian villages will be brought to life before your eyes, together with stunning

costumes, painted carts, a weaving loom, and more. Come and sample some traditional Bulgarian dishes including oven roasted lamb, chicken in an egg, banitsa and shopska salad. Choose one of the two restaurants, relax, savour your meal, and take comfort in the knowledge that you have just passed by a number of Bulgaria's most exciting sights.

ПРАВИЛА ЗА ПРЕВОЗ НА БАГАЖ ПО ПОЛЕТИТЕ НА БЪЛГАРИЯ ЕЪР

Всички пътници на „България Еър“ имат право на превоз на безплатен ръчен багаж 10 кг + дамска чанта/лаптоп в салона. Броят, теглото и размерите на позволения регистриран багаж за всеки пътник зависи от избраната класа на пътуване - бизнес или икономична, както и тарифата, по която е издаден билета. Превозът на багаж по редовните линии е съобразен и с някои общи правила и политиката на „България Еър“ които трябва да имате предвид. Авиокомпания „България Еър“ спазва системата PIECE CONCEPT, базирана на броя, теглото и размерите на регистрирания багаж.

BAGGAGE ALLOWANCE ON BULGARIA AIR FLIGHTS

All passengers of Bulgaria Air are entitled to free carriage of cabin baggage 10 kg + personal item/laptop, as well depending on the chosen class of service and fare to a checked baggage (in the luggage compartment of the airplane). Baggage transportation on regular flights is based on some general rules and the policy of Bulgaria Air, which you should consider. Bulgaria Air baggage policy complies with the **PIECE CONCEPT** system based on the quantity, weight and dimensions of the checked-in baggage.

ТАРИФИ БЕЗ РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

Всеки пътник, закупил билет по тарифа с включен само ръчен багаж, има право да превози в кабината на самолета безплатно: Икономична класа - 1 бр. ръчен багаж до 10 кг. и размери 55x40x23 см (сумарна дължина до 118 см)* и 1 бр. лична вещ (дамска чанта или лаптоп) с размери 40x30x15 см. Максимално общо тегло на двата багажа е 12 кг. При надвишаване на допустимата норма ръчният багаж ще бъде поставен в багажното отделение на самолета и ще бъдат приложени такси за свръхбагаж.

**Сумата от външните размери на дължината, височината и широчината на багажа /l+h+w/. При пътуване от някоя от гръцките дестинации (Атина и Хераклион) регистриран багаж или свръхбагаж може да бъде заявен само чрез издателя на билета или през Центъра за обслужване на клиенти по имейл на callfb@air.bg.*

ТАКСИ ЗА БАГАЖ

Първи брой регистриран багаж до 23 кг и до 158 см*:

- > Предварително заявяване: 97,79 BGN / 50 EUR за международни линии; 58,67 BGN / 30 EUR за вътрешни
- > Заявяване на летище: 136,90 BGN / 70 EUR за международни линии; 97,79 BGN / 50 EUR за вътрешни

> В случай на по-тежък, по-обемен или допълнителен регистриран багаж се прилагат стандартните условия на България Еър.

> Регистриран багаж може да бъде заявен онлайн в процеса на резервация на полет, онлайн след издаване на билет чрез функцията "Проверка на резервацията" през сайта или мобилното приложение, чрез Центъра за обслужване на клиенти на callfb@air.bg, чрез офисите на Авиокомпанията в страната и в чужбина или чрез агента, издател на билета.

> Сумата, доплатена за регистриран багаж за билети, издадени по тарифа без включен такъв, не подлежи на възстановяване.

> Притежанието на карти CCB Club, карта Visa Platinum от ЦКБ, кобрандирана карта от ЦКБ и България Еър, както и златна карта FLY MORE не дава право на безплатен регистриран багаж, когато билета е издаден по тарифа без включен такъв.

**Сумата от външните размери на дължината, височината и широчината на багажа /l+h+w/.*

При пътуване от някоя от гръцките дестинации (Атина и Хераклион) регистриран багаж или свръхбагаж може да бъде заявен само чрез издателя на билета или през Центъра за обслужване на клиенти по имейл на callfb@air.bg.

ТАРИФИ С РЕГИСТРИРАН БАГАЖ

Всеки пътник, закупил билет по тарифа с включен регистриран багаж, има право да превози в багажното отделение на самолета безплатен багаж, както следва:

ПО МЕЖДУНАРОДНИ И ВЪТРЕШНИ ЛИНИИ

КЛАСА НА ОБСЛУЖВАНЕ – БИЗНЕС КЛАСА

Норма на безплатен багаж - 2 броя ръчен багаж с общо тегло до 15 кг. (размери 55x40x23см всеки) и 1 бр. лична вещ (дамска чанта или лаптоп) с размери 40x30x15 см, 2 броя регистриран багаж до 32кг и до 158 см* всеки

КЛАСА НА ОБСЛУЖВАНЕ – ИКОНОМИЧНА КЛАСА

Норма на безплатен багаж - 1 брой ръчен багаж до 10 кг с размери 55x40x23 см (сумарна дължина до 118 см)* и 1 бр. лична вещ (дамска чанта или лаптоп) с размери 40x30x15 см. Максималното общо тегло на двата багажа е 12кг., 1 брой регистриран до 23 кг и до 158 см*

ИЗКЛЮЧЕНИЯ

Златна карта FLY MORE - 2 броя по 23 кг и до 158 см* всеки**

BAGGAGE ALLOWANCE ON BULGARIA AIR FLIGHTS

All passengers of Bulgaria Air are entitled to free carriage of cabin baggage and checked baggage (in the luggage compartment of the airplane) depending on the chosen fare. Free allowances for pieces and weight of baggage may vary depending on the travel class (business or economy) and the fare on which the ticket has been issued. Baggage transportation on regular lines also conforms to some general rules and the policy of Bulgaria Air, which you should consider.

BAGGAGE POLICY ON FLIGHTS OPERATED BY BULGARIA AIR

Bulgaria Air introduces rules for baggage carriage on its destinations for all tickets, issued after May 2, 2011. The PIECE CONCEPT system is based on the quantity, weight and dimensions of the checked-in baggage.

FARES WITHOUT CHECKED BAGGAGE

Each passenger who bought a ticket in a fare that includes only a hand baggage carriage, is allowed to transport in the cabin free baggage allowance as follows:

Class of service – Economy class

Allowance for free of charge baggage - 1 piece hand baggage up to 10 kg and dimensions 55x40x23cm (total length up to 118 cm)* and 1 personal item/laptop bag.

Fees for checked baggage carriage:

First piece of checked baggage up to 23 kg and up to 158 cm*:

Fee 30 EUR - Tel Aviv (30 USD), London (30 GBP), Madrid, Malaga, Palma de Mallorca, Barcelona, Lisbon, Amsterdam, Brussels, Paris (Charles de Gaulle), Moscow (Shermetievo)
Fee 20 EUR - Frankfurt, Berlin, Zurich (20 CHF), Prague, Vienna, Rome-Fiumicino, Milan, Larnaca, Rhodes, Heraklion, Corfu, Athens
Fee 15 EUR - Varna, Burgas

> In case of heavier, above volumes or additional piece of checked baggage, the standard conditions of Bulgaria Air apply.

> Checked baggage can be purchased before the flight at the airport or through the issuer of the ticket.

> The amount paid for checked baggage for tickets issued at a fare without checked baggage is non-refundable.

> Possession of CCB Club card, Visa Platinum card from CCB, co-branded card from CCB and Bulgaria Air, and FLY MORE gold card does not entitle free checked baggage on tariff without baggage.

**The maximum allowed volume is the sum of the external length, height and width of the baggage/l+h+w/.*

When traveling from any of the Greek destinations (Thessaloniki, Athens, Rhodes, Corfu or Heraklion) checked baggage or oversize baggage can be requested only through the ticket issuer or through the Customer Service Center by email at callfb@air.bg or phone +359 2 40 20 400.

FARES WITH CHECKED-IN BAGGAGE

Each passenger who bought a ticket in a fares that includes checked baggage, is allowed to transport in the luggage compartment of the airplane free baggage allowance as follows:

INTERNATIONAL AND DOMESTIC FLIGHTS

CLASS OF SERVICE - BUSINESS CLASS

2 pieces hand baggage with a total weight up to 15 kg (dimensions 55x40x23cm each) and 1 personal item/laptop bag, 2 pieces checked baggage, up to 32kg and 158 cm* each.

CLASS OF SERVICE - ECONOMY CLASS

1 piece hand baggage up to 10 kg and dimensions 55x40x23 cm (total length up to 118 cm)* and 1 personal item/laptop bag, 1 piece checked baggage up to 23 kg and up to 158 cm*.

**The maximum allowed volume is the sum of the external length, height and width of the baggage/l+h+w/.*

When traveling from any of the Greek destinations (Thessaloniki, Athens, Rhodes, Corfu or

За билети заплатени с карта VISA Platinum от ЦКБ - 2 броя по 23 кг и до 158 см* Всеки**
За билети заплатени с кобрандирана карта България Еър и ЦКБ - 2 броя по 23 кг и до 158 см* Всеки**
За членове на програмата „CCB Club“ - 2 броя по 23 кг и до 158 см* Всеки**
Моряци - 2 броя по 23 кг и до 158 см* Всеки***
Бебета от 0-2 години - В случай, че тарифата, по която е издаден билета на възрастния, придружаващ бебето, позволява 1 брой регистриран багаж до 23 кг, то бебето има право на 1 брой регистриран багаж до 10 кг. Превозът на бебешки колички се извършва безплатно, но те следва задължително да се предават и получават непосредствено при качване/слизване на/от самолета. Авиокомпанията не носи отговорност за щети в резултат на транспортиране по багажните ленти в случай, че количката не е предадена/получена на/от самолета.

**Сумата от външните размери на дължината, височината и широчината на багажа /l +h+w/. Пътникът може да превозва и повече от безплатната норма багаж срещу допълнително заплащане. Трети багаж се таксува по таксата за трети свръхбагаж.*

*** Ако билетите Ви са заплатени в сайта на компанията, както и в случаите на: притежание на златна карта FLY MORE, членство в програмата CCB Club, или за билети, заплатени с кобрандирана карта от ЦКБ и България Еър или карта Visa Platinum от ЦКБ, е необходимо да се свържете с нас на е-мейл callfb@air.bg за издаване на билета с право на 2 броя регистриран багаж.*

**** За да се възползвате от условията ни за превоз на моряци е необходимо билета да бъде издаден по специална морска тарифа. За повече информация и резервация можете да се обърнете към Центъра за обслужване на клиенти на е-мейл callfb@air.bg, офисите на авиокомпанията в страната и чужбина, както и чрез агентската мрежа.*

Притежанието на карти CCB Club, Visa Platinum от ЦКБ, кобрандирана карта от ЦКБ и България Еър, както и златна карта FLY MORE не дава право на безплатен допълнителен регистриран багаж по тарифа без багаж. Правото на два броя багаж за притежатели на златна карта FLY MORE и CCB Club и за билети, заплатени с кобрандирана карта България Еър и ЦКБ, както и карта Visa Platinum от ЦКБ, е само за полети, при които опериращ превозвач е авиокомпания България Еър.

ТАКСИ ЗА СВРЪХБАГАЖ - МЕЖДУНАРОДНИ ЛИНИИ

За тегло на багажа между 23 кг и 32 кг:
Предварително заявен - 156,46 BGN / 80 EUR
Заявен на летище - 195,58 BGN / 100 EUR
За големина на багажа между 155 см и 203 см:
Предварително заявен - 156,46 BGN / 80 EUR
Заявен на летище - 195,58 BGN / 100 EUR
За големина на багажа между 203 см и 280 см:
Предварително заявен - 234,69 BGN / 120 EUR
Заявен на летище: 234,69 BGN / 120 EUR
Втори регистриран багаж до 23 кг и 158 см:
Заявен предварително: 136,90 BGN / 70 EUR
На летище: 195,58 BGN / 100 EUR
Трети регистриран багаж до 23 кг и 158 см:
Заявен предварително - 234,69 BGN / 120 EUR
Заявен на летище - 293,37 BGN / 150 EUR

**За пътуване от Лондон посочените такси са в GBP, от Тел Авив в USD, от Цюрих в CHF.*

При пътуване от някоя от гръцките дестинации (Атина и Хераклион) допълнителен регистриран багаж или свръхбагаж може да бъде заявен само чрез издателя на билета или през Центъра за обслужване на клиенти по имейл на callfb@air.bg.

ТАКСИ ЗА СВРЪХБАГАЖ - ВЪТРЕШНИ ЛИНИИ

За тегло на багажа между 23 и 32 кг:
Предварително заявен - 97,79 BGN/ 50 EUR
Заявен на летище - 136,90 BGN / 70 EUR
За големина на багажа между 158 см и 203 см:
Предварително заявен - 97,79 BGN/ 50 EUR
Заявен на летище - 136,90 BGN / 70 EUR
За големина на багажа между 203 см и 280 см:
Предварително заявен - 136,90 BGN / 70 EUR
Заявен на летище - 195,58 BGN / 100 EUR
Втори регистриран багаж:
Заявен предварително - 97,79 BGN/ 50 EUR
Заявен на летище - 136,90 BGN / 70 EUR
Трети регистриран багаж:
Заявен предварително - 136,90 BGN / 70 EUR
Заявен на летище - 195,58 BGN / 100 EUR
Багаж с тегло над 32 кг може да се превозва само като карго.

За повече информация относно всички видове специален багаж, моля посетете интернет страницата на България Еър www.air.bg.

Heraklion) checked baggage or oversize baggage can be requested only through the ticket issuer or through the Customer Service Center by email at callfb@air.bg or phone +359 2 40 20 400.

EXCEPTIONS

Gold card FLY MORE - 2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For tickets paid with VISA Platinum card by CCBank - 2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For tickets paid with co-branded card Bulgaria Air / CCBank - 2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each**
For members of the 'CCB Club' programme- free checked-in baggage - 2 pieces of 23 kg. Third piece is charged as third excess baggage**
Seamen - 2 pieces of 23 kg and up to 158 cm each***
Infants 0-2 years of age - If the fare of the ticket of the adult who is accompanying the baby allows 1 piece checked baggage up to 23 kg, the baby is entitled to 1 piece checked baggage up to 10 kg.
Transportation of baby carriages is free of charge, but it is mandatory to hand them over/to receive them immediately before embarkation / disembarkation of the aircraft.
The aviation company shall not be responsible for damages resulting from transportation on baggage belts, in case the carriage has not been handed over/received at the aircraft.

** The maximum allowed volume is the sum of the external length, height and width of the baggage /l+h+w/. The passenger may carry more than the free of charge baggage allowance for an additional fee. Third piece is charged as third excess baggage.*

*** If your tickets are paid in the company's website, as well as in the cases of: possession of gold card FLY MORE, membership in CCB Club, or tickets paid with co-branded card from CCB and Bulgaria Air or Visa Platinum card from CCB you need to contact us by phone +359 2 4020 400 or e-mail callfb@air.bg to reissue the ticket entitled to free 2 pieces of luggage.*

**** In order to take advantage of our conditions for the transportation of seamen, the ticket must be issued at a special seaman fare. For more information and reservations, please contact the Customer Service Center at +359 2 4020 400 or e-mail callfb@air.bg, any of the Bulgaria Air offices or through the travel agent network. Possession of card CCB Club, Visa Platinum CCB, co-branded card from CCB and Bulgaria Air, and Gold Card FLY MORE does not entitle the additional free checked baggage on tariff without luggage.*

The right to two pieces of luggage for holders of Gold Card FLY MORE and CCB Club and tickets paid with co-branded card CCB and Bulgaria Air and Visa Platinum card from CCB is only on flights where the operating carrier is Bulgaria Air.

EXCESS BAGGAGE FEES – INTERNATIONAL FLIGHTS

Baggage weight between 23 kg and 32 kg – 50 EUR
For the following destinations Lisbon, Madrid, Malaga, Palma de Mallorca, Tel Aviv*, Moscow, St. Petersburg, Amsterdam, Paris, London* and Barcelona the fee is EUR 60.
For luggage sizes between 158** cm and 203 cm** - 70 EUR
For the following destinations: Lisbon, Madrid, Malaga, Palma de Mallorca, Tel Aviv*, Moscow, St. Petersburg, Amsterdam, Paris, London* and Barcelona the fee is EUR 80
For baggage size between 203 **cm and 280 cm** - 100 EUR
For the following destinations Lisbon, Madrid, Malaga, Palma de Mallorca, Tel Aviv*, Moscow, St. Petersburg, Amsterdam, Paris, London* and Barcelona the fee is EUR 120
Extra piece – second bag up to 23 kg x 158 cm** - 50 EUR
For the following destinations Lisbon, Madrid, Malaga, Palma de Mallorca, Tel Aviv*, Moscow, St. Petersburg, Amsterdam, Paris, London* and Barcelona the fee is EUR 60
Extra piece – third bag up to 23 kg x 158 cm** - 100 EUR
For the following destinations Lisbon, Madrid, Malaga, Palma de Mallorca, Tel Aviv*, Moscow, St. Petersburg, Amsterdam, Paris, London* and Barcelona the fee is EUR 120

** For travel from London these fares are respectively in GBP and from Tel Aviv in USD.*

***The maximum allowed volume is the sum of the external length, height and width of the baggage /l+h+w/. The passenger may carry more than the free of charge baggage allowance for an additional fee. Third piece is charged as third excess baggage.*

EXCESS BAGGAGE FEES – DOMESTIC FLIGHTS

Baggage weight between 23 kg and 32 kg – 15 euros
Baggage dimensions between 158 cm* and 203 cm* – 40 euros
Baggage dimensions between 203 cm* and 280 cm* – 60 euros
Extra piece – second bag up to 23 kg up to 158 cm* – 30 euros
Extra piece – third bag up to 23 kg up to 158 cm* – 60 euros
Baggage with weight over 32 kg may only be carried as cargo.
In case the ticket entitles a free carriage of 2 pieces of checked baggage and the passenger carries 3 pieces of checked baggage - the third luggage is in the category " Extra piece – second bag up to 23 kg up to 158 cm**".

**The maximum allowed volume is the sum of the external length, height and width of the baggage /l+h+w/. The passenger may carry more than the free of charge baggage allowance for an additional fee. Third piece is charged as third excess baggage.*

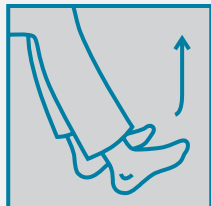
For more information please check Bulgaria Air's website www.air.bg.

ГОТОВИ ЗА ПОЛЕТ

Предлагаме Ви няколко полезни съвета за това как да се чувствате добре по време на полета и след него. Изпълнявайте упражненията бавно и дишайте равномерно.

FIT TO FLY

These handy exercises enable you to stay in top form – both during and after the flight. Perform each move with steady, even breathing.

ХОДИЛА

10 пъти

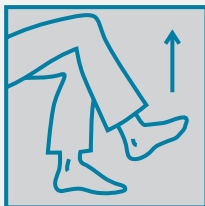
Поставете петите на пода и повдигнете нагоре пръстите на краката. После опрете пода с пръсти и повдигнете петите.

ГЛЕЗЕНИ

15 пъти

Правете кръгови движения първо с единия крак, а после с другия.

КОЛЕНЕ

30 пъти

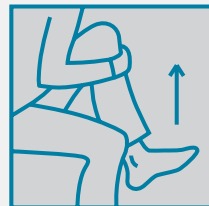
Повдигнете единия крак, докато не усетите напрежение в бедрото.

РАМЕНЕ

5 пъти

Поставете ръцете на бедрата и започнете да описвате кръгови движения с раменете.

КРАКА

10 пъти

Наведете се леко напред. Обгърнете с ръце коленете и ги повдигнете на нивото на гърдите. Задръжте така 15 секунди.

ГРЪБ И РЪЦЕ

15 пъти

Поставете и гвете стъпала на пода и стегнете корема. Навеждайте се напред, докато ръцете Ви не опрат пръстите на краката.

FEET

10 times

Placing your heels on the floor, stretch your toes upwards. Then, keeping your toes on the floor, raise your heels upwards.

ANKLES

15 times

Rotate your foot – first in one direction and then the other.

KNEES

30 times

Raise your legs, tensing the muscles in your thighs.

SHOULDERS

5 times

With your hands on your thighs, rotate your shoulders in a circular motion.

LEGS

10 times

Bend forward slightly. Wrap your hands around one knee and raise it to your chest. Hold for 15 seconds. Repeat with the other knee.

BACK AND ARMS

15 times

Place both feet flat to the floor and hold your stomach in. Bend forward, moving your hands down your legs.

ДА СЕ ЛЕТИ НЕ Е СТРАШНО

Статистиката сочи, че летенето със самолет е далеч по-безопасно от много други дейности. Екипажът на Вашия самолет е висококвалифициран и с богат опит. Самолетите на „България Еър“ са с безупречна поддръжка и могат да устоят на всякаква турбулентция.

Опитайте да се отпуснете – вдишвайте дълбоко през носа и задържайте въздуха няколко секунди, преди да го издишате.

RELAX!

Statistics show that flying is much safer than many situations in daily lives. The crew in control of the plane is highly trained and experienced. Bulgaria Air aircrafts are thoroughly maintained and designed to withstand various forms of turbulence

Try to relax – breathe in deeply through your nose, hold for three seconds before exhaling slowly.

ПО ВРЕМЕ НА ПОЛЕТ

Усещате болка в ушите? Запушете носа, затворете устата и започнете да преглъщате или да се опитвате да изкарате въздуха, без да отваряте уста. Дъвченето на дъвка също помага.

Стимулирайте кръвообращението си, като се разходите по пътеката в самолета. Избягвайте да седите с кръстосани крака, защото това може да ограничи кръвообращението. Може да се почувствате по-удобно, ако свалите обувките. Пийте повече вода и по-малко алкохол, чай или кафе.

DURING THE FLIGHT

Ear pain? Pinch your nose shut, close your mouth and swallow or blow out against your closed mouth. Alternatively, chew some gum.

Stimulate your circulation by walking around the cabin and stretching. Avoid sitting with your legs crossed as this restricts circulation. Removing your shoes may provide you with more comfort. Drink plenty of water and not too much alcohol, tea or coffee.

КАК ДА СЕ ПРИСПОСОБИМ ПО-БЪРЗО КЪМ ЧАСОВИТЕ РАЗЛИКИ

Опитайте се да настроите биологичния си часовник към времевата зона на бъдещата Ви дестинация, като вечерта преди полета си легнете един час по-рано или по-късно.

Не прекалявайте с тежката храна и не пийте твърде много алкохол или кафе вечерта преди полета. Яжте богати на протеин храни в подходящи за новата часова зона отрязъци от нощното.

Когато пристигнете на избраната от Вас дестинация, направете си кратка разходка. Прекарайте поне 30 минути на дневна светлина.

REDUCING JETLAG

Begin adjusting your body clock to the time zone of your destination the night before departure by going to bed earlier or later.

Don't consume too much food the night before you leave, or drink too much coffee or alcohol. Eat protein-rich meals at times that are normal for your new time zone.

At your destination, take light exercise – such as a walk. Spend at least 30 minutes in daylight.

УДОБСТВО И БЕЗОПАСНОСТ ВЪВ ВЪЗДУХА

„България Еър“ Ви желае безопасен и удобен полет. Висококвалифицираните ни летци, стюардеси и стюарди са обучени да осигурят безопасността Ви. Ето някои основни моменти от безопасността, с които може да се запознаете, докато почивате и се наслаждавате на полета с „България Еър“.

ВАШЕТО ЗДРАВЕ

Ако имате притеснения за здравето си, свързани с пътуването, и особено ако страдате от дихателни или сърдечно-съдови заболявания, посетете лекаря си преди заминаване. Аптеките могат да Ви предложат лекарства без рецепта, но нашият съвет е винаги да се консултирате с лекар, когото са най-подходящи за Вас.

ВАШИЯТ БАГАЖ

Избягвайте тежкия ръчен багаж. Носенето му може да претовари организма Ви. Да седнеш в креслото уморен и задъхан, означава да започнеш пътуването си зле. В ръчния багаж носете само основното, което ще Ви трябва по време на полета.

СРОКЪТ ЗА ЯВЯВАНЕ НА ЛЕТИЩЕТО

Опитайте се да пристигнете на летището рано. Оставете си достатъчно време за формалности, пазаруване и отвеждане към самолета. Времето за регистриране на пътниците е различно на различните летища и може да варира според дестинацията. Добре е да се информирате предварително за часа, в който трябва да сте на летището.

ВАШАТА СИГУРНОСТ

Запознайте се с изискванията за сигурност и ги спазвайте. Не се съгласявайте да пренасяте чужд багаж. Не оставайте багажа си без надзор. Слагайте ножове, ножици и остри предмети в куфара, който предавате за транспортиране в багажника на самолета. Ако са в ръчния Ви багаж, летищните служби за сигурност ще Ви забранят да ги качите в самолета.

ВАШИЯТ РЪЧЕН БАГАЖ

Сложете тежките предмети под седалката пред Вас, а леките – в багажните отделения над седалките. Не блокирайте с багаж пътя към аварийните изходи и пътеките между креслата. Отваряйте багажниците над седалките внимателно – ако съдържанието им е разместено по време на полета, при отваряне от тях може да паднат предмети.

ПУШЕНЕТО

Пушенето в самолета е опасно. Забранено е на всички полети на „България Еър“. На кабинния екипаж е наредено да следи за изпълнението на забраната. Не пушете в тоалетните, които са оборудвани с датчици за дим.

УПЪТВАНИЯТА ЗА БЕЗОПАСНОСТ

Преди заминаване и пристигане кабинният състав на „България Еър“ ще Ви запознае с правилата за безопасност в самолета. Упътването включва сведения за предпазните колани, кислородните маски, изходите, аварийното напускане на самолета, спасителните жилетки. Молим за Вашето внимание по време на демонстрацията. Разгледайте инструкцията за безопасност в самолета, която е в жоба на седалката пред Вас.

КАБИНЕН ЕКИПАЖ

Кабинният екипаж на „България Еър“ се грижи да Ви обслужва отлично и да осигурява безопасността му всяко време. Не се притеснявайте да повикате стюардесите и стюардите, като използвате разположения над креслото Ви бутон, да споделяте коментарите си с тях и да ги уведомявате за потребностите си.

ПРИ ПРИСТИГАНЕ

Пазете багажните си етикети, за да намерите лесно багажа си. Отделете малко време, за да се аклиматизирате след пристигането си.

YOUR COMFORT AND SAFETY IN THE AIR

Bulgaria Air wishes you a safe and comfortable journey. Our highly trained flight deck and cabin crews are here to take care of your safety. While relaxing and enjoying Bulgaria Air's inflight service, you may consider the basic points that follow.

YOUR HEALTH

If you have any medical concerns about making a journey, or if you suffer from a respiratory or heart condition, see your doctor before traveling. There are over-the-counter medicines available, but we recommended always to consult a doctor to determine which are suitable for you.

YOUR LUGGAGE

Try to travel light. Carrying heavy bags can cause considerable stress you may not be used to. Arriving at your sit exhausted and perspiring is not a good start to your journey. In your hand luggage, carry only essential items which you will genuinely need during the flight.

YOUR CHECK IN DEADLINE

Arrive early at the airport. Give yourself plenty of time to check-in, shop and board. Check-in times vary from airport to airport and from destination to destination. Please, inform yourself well in advance to avoid delays/cancellations.

YOUR SECURITY

Do read and follow the security requirements. Do not agree to carry other people's items with you. Never leave your luggage unattended. Store personal knives, scissors and other sharp objects safely inside your suitcase or hold luggage. If you do not, airport security staff will stop you taking them aboard in your cabin luggage.

YOUR HAND LUGGAGE

Please store heavy items underneath the seat in front of you. Stow lighter items in the overhead luggage racks. Please ensure you do not block access to the emergency exits, and do not block the aisle. Please open the overhead lockers with caution: items there may have become disturbed and may fall onto the seats below.

SMOKING

Smoking onboard is dangerous. All Bulgaria Air flights are non-smoking and cabin crew are under strict instructions to monitor observance. Please do not smoke in the lavatories; they are equipped with smoke sensors.

THE SAFETY BRIEFING

Before departure and on approach, Bulgaria Air cabin crew will demonstrate the rules of safety on board our aircraft. The briefing includes information on your seatbelt, how to use your oxygen mask, how to locate exits, how to leave the aircraft in an emergency, and how to use your lifejacket. Please spare a moment to watch their demonstration. Please also consult the illustrated Safety on Board leaflet in the seat pocket in front of you.

YOUR CABIN CREW

The Bulgaria Air flight attendants are on board to provide you with top class inflight service and ensure your safety at all times. Please do not hesitate to use the overhead attendant call button and share comments or request service from your flight attendant.

AT THE DESTINATION AIRPORT

Have your luggage identification tags ready to help you find your luggage. Give yourself some time for initial acclimatisation with the weather and environment of your destination.

От 6 ноември 2006 г. в Европейския съюз са в сила нови мерки за сигурност, които ограничават количеството течности в ръчния багаж. Те трябва да са в самостоятелни опаковки до 100 мл. Всяка и общо до 1 л, поставени в самозапечатващ се прозрачен плик, който подлежи на проверка от служителите по сигурността. Ограниченията се отнасят за следните течности: вода, напитки, супи, сиропи, ароматизатори, кремове, лосиони, гелове, парфюми, дезодоранти, спрейове, паста за зъби, пена за бръснене и не включват медикаменти и бебешки храни за ползване по време на пътуването, но те подлежат на проверка.

Списъкът посочва някои от забранените за пренос предмети, без да бъде изчерпателен. Моля, консултирайте се с летищния персонал за по-пълна информация.

Уважаеми пътници,

В съответствие с директива на Европейската комисия 68/2004 от 15 януари 2004 г., в охраняемите зони на летищата и в ръчния багаж не бива да се слагат предмети, с които е възможно или изглежда възможно да се причини нараняване. Сред забранените предмети са:

всякакви видове огнестрелно оръжие / катапулти и харпуни / имитации на огнестрелно оръжие, в това число детски играчки /оръжейни части, с изключение на уреди за телескопично въздушно / пожарозаситители / електрошокери уреди / бравди, секири, сатери, томахаки / лъкове, къси копия / всякакви заострени метални предмети, които могат да послужат за нараняване / ножове, независимо от предназначението им /саби, мечове / бръсначи, скалпели / ножици, с режеща част, по-дълга от 6 см / бормашини, отвертки, клещи, чукове / кърпи за лег / всички видове спортни стикове, бухалки, щетки и тояги / всички видове оборудване за бойни спортове / амунizioni, дрзанами, мини, военни експлозиви / детонатори / газ и газови контейнери / всякакви пиротехнически средства / хлор, парализиращи спрейове, сълзотворен газ / терпентин, разредител и аерозолна боя / напитки с над 70% съдържание на алкохол.

From November 6, 2006 the European Union adopted new security rules that restrict the amount of liquids you can take through security checkpoints, in addition to other prohibited articles. These liquids must be in individual containers with a maximum capacity of 100 ml each, packed in one transparent, resealable plastic bag (with a capacity of no more than one litre). The restrictions apply to liquids such as water, drinks, soups, syrups, make-up, creams, lotions, gels, perfumes, deodorants, sprays, tooth paste and shaving foam. Liquid foods for babies and any medication a passenger may need during a flight are exempt from the above restrictions but must be presented at security checkpoints.

This is not an exhaustive list. If in doubt, please, consult the airport staff who will be happy to provide you with more detailed information.

Dear passengers,

In keeping with European Commission Regulation № 68/2004 of 15 January 2004, any object capable, or appearing capable of causing injury should not be carried into the security restricted areas of the airports and into the aircraft's cabins. These include, but are not limited to:

all types of firearms / catapults and harpoons / replica or imitation firearms, toy guns /component parts of firearms (excluding telescopic sighting devices) / fire extinguishers / stun or shocking devices / axes, hatchets, meat cleavers, machetes / arrows and darts / any type of sharpened metal objects, which could cause injury / all types of knives / sabers, swords / open razors and blades, scalpels / scissors with blades more than 6 cm in length / drills, screwdrivers, crowbars, hammers / ice skates / any type of sport bats, clubs, / sticks or paddles / any martial arts equipment / ammunition, grenades, mines, explosives and explosive devices / detonators / gas and gas containers / any pyrotechnics / chlorine, disabling or incapacitating sprays, tear gas / turpentine and paint thinner, aerosol spray paint / alcoholic beverages exceeding 70% by volume.

ПОМАШНИ ЛЮБИМЦИ FLYING WITH PETS

Защото знаем, че те са част от Вашето семейство – възползвайте се от услугата ни за превоз на домашни любимци!

При превоза на домашни любимци в пътническата кабина /PETC/ максималното допустимо тегло на животното и клетката е 8 kg, а размерите на клетката 48 x 35 x 22 cm. За услугата се заплаща 156,46 BGN / 80 EUR на посока за международни линии и 97,79 BGN / 100 EUR за вътрешни при предварително заявяване. При заявяване на летище, таксите са съответно 176,02

BGN / 90 EUR за международни линии и 117, 34 BGN / 60 EUR за вътрешни.

При превоз на домашни любимци в багажното отделение /AVIH/ няма ограничение в теглото на животното, а максималните размери на клетката са 110 x 65 x 70 cm.

Превозът на домашни любимци задължително подлежи на потвърждение от Авиокомпанията.

Могат да бъдат превозвани само кучета и котки, като единствено до и от Великобритания не се предлага услугата превоз на животни.

Бойните и опасни породи се приемат за превоз само като карго.

Пътниците, които желаят да пътуват с домашен любимец (куче или котка), предварително трябва да се запознаят с инструкциите за превоз на домашни любимци на авиокомпанията на www.air.bg и да спазват всички условия на регламент 576/2013. Регламентът е задължителен за всички страни членки на ЕС. По време на check-in документите на любимеца, ще бъдат обстойно проверени. Паспортът трябва да отговаря на общоприетия международен образец.

За повече информация и размер на таксите за услугата, моля посетете официалния сайт на Авиокомпанията www.air.bg

Because we know they are part of your family – take advantage of our service for animal transportation!

When transporting pets in the passenger cabin /PETC/ the maximum weight of the animal and the cage is up to 8 kg and the maximum dimensions of the cage – 48 x 35 x 22 cm. A fee of EUR 60 per direction applies.

When transporting pets in the luggage compartment /AVIH/ there are no limitations in the weight of the animal. The maximum dimensions of the

container are 110 x 65 x 70 cm.

At the weight of the animal and container up to 32 kg, a fee of EUR 100 per direction applies, if the weight is over 32 kg – EUR 140 per direction applies.

Pets' transportation is a subject to compulsory confirmation from the Airline.

Only dogs and cats are accepted for transport. Animal transportation to and from Great Britain is not allowed.

The fighting and dangerous breeds are accepted for carriage

only as cargo.

Passengers willing to travel with a pet (dog or a cat), should get acquainted in advance with the airline's instructions for traveling with pets on www.air.bg as well as to observe and follow all the conditions of Regulation 576/2013. The regulation is mandatory for all EU member countries. During check-in the pet's documents will be thoroughly checked. The passport must comply with the generally accepted international model.

UPGRADE TO BUSINESS CLASS UPGRADE DO BIZNES KLASA

Upgrade до бизнес класа, за да е перфектно

„България Еър“ Ви дава възможност да повишите комфорта на своето пътуване благодарение на услугата Upgrade до бизнес класа.

Upgrade може да бъде закупен от 24 часа до 40 минути преди излитане, при наличие на свободни места. Освен удобство и комфорт, услугата Ви носи

още редица предимства като приоритетна регистрация за полет и отбегдане към самолета, допълнителен регистриран багаж, достъп до бизнес салон на отпращаното летище, 4 - степенно меню и повече точки в програмата за лоялност FLY MORE.

Съветваме Ви да заявите UPGRADE минимум 3 часа преди планирания час на излитане от София, за да гарантираме, че ще се насладите на 4-степенното меню като част от изживяването Ви на борда. Таксата за услугата Upgrade е

156,46 BGN / 80 EUR на посока за вътрешни линии и 293,37 BGN / 150 EUR за международни.

Можете да закупите Upgrade чрез Центъра за обслужване на клиенти на e-mail на callfb@air.bg, както и в офисите на „България Еър“, чрез издателя на билетата.

**При тръгване от Лондон, Цюрих или Тел Авив цените са съответно в GBP, CHF и USD.*

Upgrade to business class to be perfect

Bulgaria Air gives you the opportunity to increase the comfort of your trip with the Upgrade to the business class service.

The Upgrade may be purchased from 24 hours to 40 minutes before scheduled departure in case of availability.

By choosing it you get not only comfort and convenience, but also

priority check-in and boarding in the airplane, additional baggage, access to airport business lounges and business class catering. If you are a member of our frequent flyer program FLY MORE, you earn more points as well.

Please note that in case of a connecting flight, the luggage permit of the other carrier must be checked and observed with.

We also advise you to request UPGRADE at least 2 hours before the departure from Sofia in order

to enjoy catering as part of all the benefits of the service. The Upgrade fee is EUR 50 in direction for domestic flights and EUR 100 in direction for all international flights.

Upgrade can be purchased at our Customer Service Center: +(359) 2 40 20 400 or via e-mail: callfb@air.bg, and also in the Bulgaria Air offices, through the ticket issuer or at the airport before the flight.

ИЗБОР НА МЯСТО MORE COMFORT

Добавете повече удобство към Вашето пътуване!

До прозорец или до пътека? С повече пространство за краката или до Вашите близки? Чрез услугата "Избор на място" гарантирате предпочитано място за борда за Вас и Вашето семейство. Услугата е налична за всички директни полети, оперирани от Авиокомпанията. Можете да заявите и заплатите своето място в

процеса на резервация на сайта или чрез мобилното приложение, след издаване на билета чрез функцията "Проверка на резервацията" на сайта, чрез Центъра за обслужване на клиенти на callfb@air.bg, офисите на Авиокомпанията в България и чужбина или чрез агента, издателя на билета. Препоръчително е предварителното заявяване на услугата, за да се гарантира наличността. Пътниците са задължени да

се информират за условията и мерките за безопасност, предвидени при настъпване на аварийен изход.

** За повече информация и такси за услугата, моля посетете официалната страница на Авиокомпанията www.air.bg.*

Travel even more comfortable

Bulgaria Air gives you the opportunity to guarantee more in-flight comfort! How? Just book your seat with extra space and more comfort for 20 EUR per flight or book your preferred seat near the exit f for 10 EUR per flight. The service is available for all direct flights operated by Bulgaria Air. Seats with extra space are located on the 3rd row and emergency exit, while those at 4th row can be booked as a

preferred due to their proximity to the exit point and the availability they provide for the passenger to head straight to his final destination or transfer point. You can request and prepay your seat by contacting our Customer Service Center at +(359) 2 40 20 400 or via e-mail: callfb@air.bg, as well as in the Bulgaria Air's offices, through the ticket issuer and at the airport prior the flight. We recommend you to request the service in advance to make sure we have an available seat

for you and to save time at the airport. It should be considered that here are passengers who cannot be seated in an emergency exit row (some of the seats with extra leg space are situated next to these exits) such as people with physical, mental and hearing impairments and limitations, elderly people, children and babies (including unaccompanied minors (UMNR) and overweight passengers.

** For Tel Aviv the fee is in USD, for London in GBP, for Zurich in CHF*

ПРЕВОЗ НА НЕПРЕПРЪЖЕНО ДЕТЕ UNACCOMPANIED MINOR

Пътуване на деца без придружител

Доверете се на услугата на „България Еър“ за превоз на непридружени деца и бъдете спокойни за своето дете по време на полет!

• За деца между 5 и 11 г. се осигурява служител, който да посрещне детето от изпращача на отпращаното летище, както и такъв, който да го предаде на посрещача при пристигане. За детето се заплаща пътна тарифа без детско намаление, плюс UM такса в размер на 136,90 BGN / 70 EUR на отсечка за международни полети и 78,23 BGN / 40 EUR за вътрешни

полети. За тръгване от Тел Авив такса е 8 USD, от Цюрих 8 CHF, от Лондон 8 GBP.

• По желание на родителите, деца от 12 до 18 г. могат също да се възползват от услугата срещу заплащане на UM таксата. На тях се предоставя същата услуга като за деца между 5 и 11 г. За да се възползват от услугата, е необходимо да отправите запитването си поне 2 седмици преди полета на callfb@air.bg.

Пънните условия можете да намерите на официалния сайт на авиокомпанията www.air.bg

Unaccompanied minors flying

Trust the Bulgaria Air service for unaccompanied minors and let them flying without any worries!

• For children between 3 and 5 years old we provide an escort – flight attendant who will pick up the child from the person who is escorting him/her at the departure airport, will be next to the child during all airport procedures until boarding the plane, personally take care of the child's safe journey during the flight and will hand him/her over to the welcoming person at the arrival airport. The full ticket fare is payable for the child (without a child's discount), plus 50% of the

one-way fare in the M class and two-way airport taxes for the escort flight attendant.

• For children between 5 and 11 years old a staff member is provided to welcome the child from the escorting person at the departure airport, as well as a person to hand him over to the welcoming person at the arrival airport. The full ticket fare is payable for the child (without a child's discount), plus a UM fee of EUR 50 in direction for international flights and EUR 30 in direction for domestic flights. For Sofia – London the fee is EUR 60 and for London – Sofia is GBP 60.

• Per parents request, children between 12 and 18 years old could also take advantage of

the service, against payment of the UM fee. They are provided the same service as for children between 5 and 11 years of age.

In order to take advantage of the service, you should make your inquiry at least two weeks prior the flight at callfb@air.bg

Your child must carry a valid passport with him/her. One flight attendant can accompany two children from the same family – brothers and sisters who travel together. For them is paid a single UM fee.

THE FACE OF

Bulgaria Air
National Carrier www.air.bg

Airbus A320-214
fleet of 6

Airbus A220-300
fleet of 5

Airbus A220-100
fleet of 2

Embraer 190-100
fleet of 4

CODESHARE PARTNERS

Bulgaria Air's codeshare partnerships give our customers greater flexibility, more flight options, and access to a wider range of destinations. By working with leading international airlines, we make travel easier, more convenient, and seamlessly connected — all with the comfort and reliability of Bulgaria Air.

SOFIA - MADRID/BARCELONA
MADRID - LAS PALMAS/TENERIFE

VARNA/BURGAS/SOFIA - DOHA

A STAR ALLIANCE MEMBER

VARNA/BURGAS/SOFIA - ATHENS
ATHENS - BEYRUT / TEL AVIV / EREVAN /
NICE / TBILISI / LARNACA

VARNA/BURGAS/SOFIA - BELGRADE / TEL AVIV
BELGRADE - GENEVA AND MORE
BELGRADE - GENEVA

VARNA/SOFIA - PARIS
VARNA - PARIS
PARIS - LYON

SOFIA - AMSTERDAM

VARNA/BURGAS/SOFIA - ROME/MILAN
ROME - MILAN / TURIN / FLORENCE / GENOA / NAPLES /
PIZA / VENICE / BOLOGNA / TRIEST / VERONA / CATANIA /
BARI / PALERMO / LAMEZIA TERME / BRINDISI / REGGIO
CALABRIA / MADRID / BARCELONA / AMSTERDAM /
LONDON / PARIS / BRUSSELS / PRAGUE / GENEVA /
MALTA

VARNA/BURGAS / SOFIA - BUCHAREST

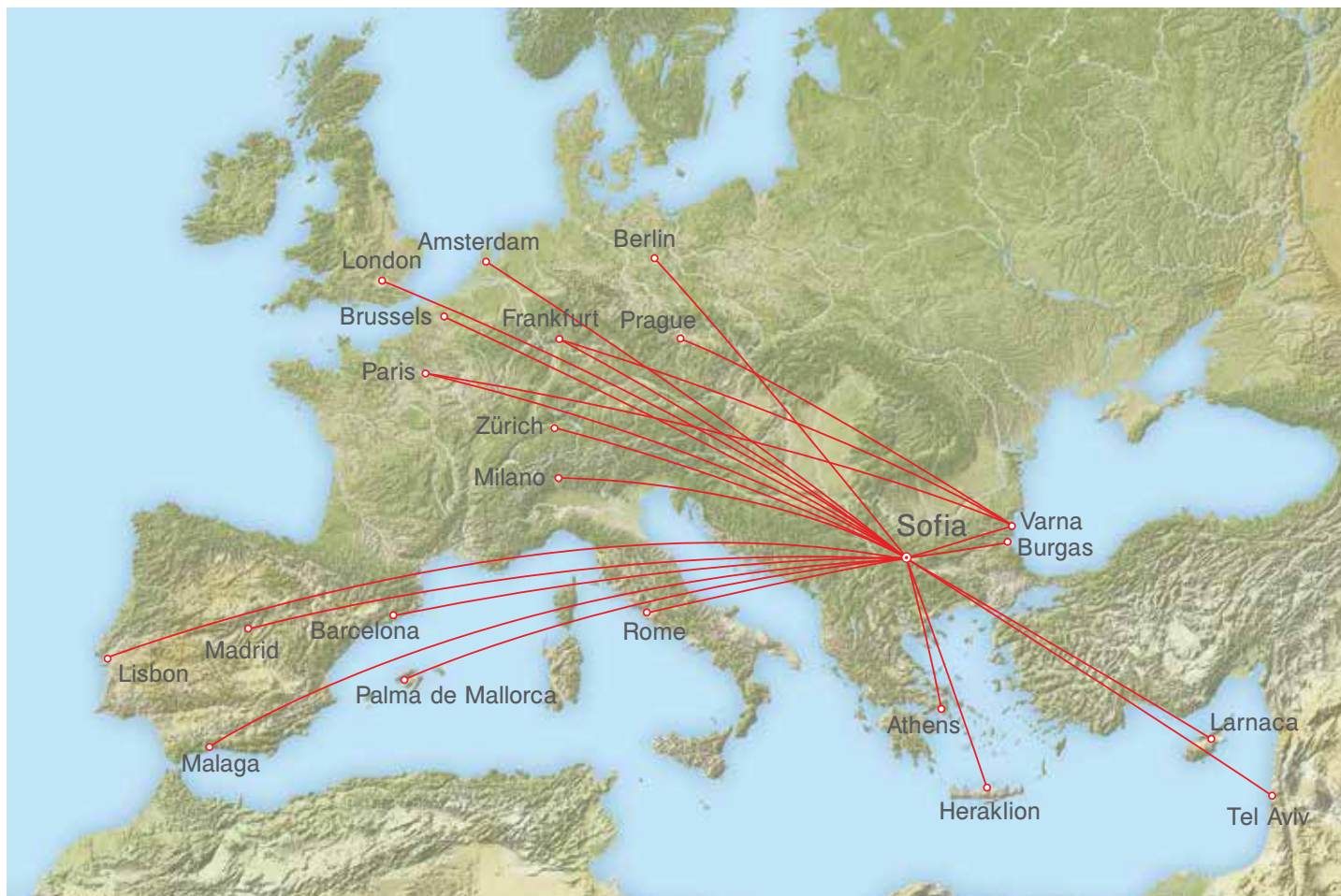

VARNA/BURGAS/SOFIA - RIGA
SOFIA - AMSTERDAM - RIGA
RIGA - STOCKHOLM/OSLO/HELSINKI/COPENHAGEN

SOFIA - BAKU

Дестинации Destinations

CODESHARE PARTNERS

Code share партньорството позволява на авиокомпаниите да предлагат на своите пътници повече полети до дадената дестинация при облекчена процедура за резервация, както на собствените полети, така и на полетите на партньора по маршрута.

The Code share partnership enables airlines to provide for their valuable customers more frequencies to each particular destination at facilitating booking procedure, on every own operated or marketing flight en route.

SPA PARTNERS

Special prorate agreement е сред основните търговски договори, предоставящ на партньорските авиокомпани изключителната възможност да увеличат броя на предлаганите дестинации през даден пункт и да отговорят на търсенето на клиентите с приемливи цени.

The Special prorate agreement is among the basic commercial agreements, giving partner airlines a significant opportunity to enlarge number of global beyond destinations offered in response to customer demands at reasonable prices.

INTERLINE PARTNERS:

Interline agreement позволява взаимното признаване на билетите и по този начин съществено допринася за това двете авиокомпани да могат да предлагат продукта на партньора по редовни линии.

The Interline agreement permits the acceptance of each other's airtickets and that way contributes significantly both airlines to be able to offer customers reciprocally their product on schedule services.

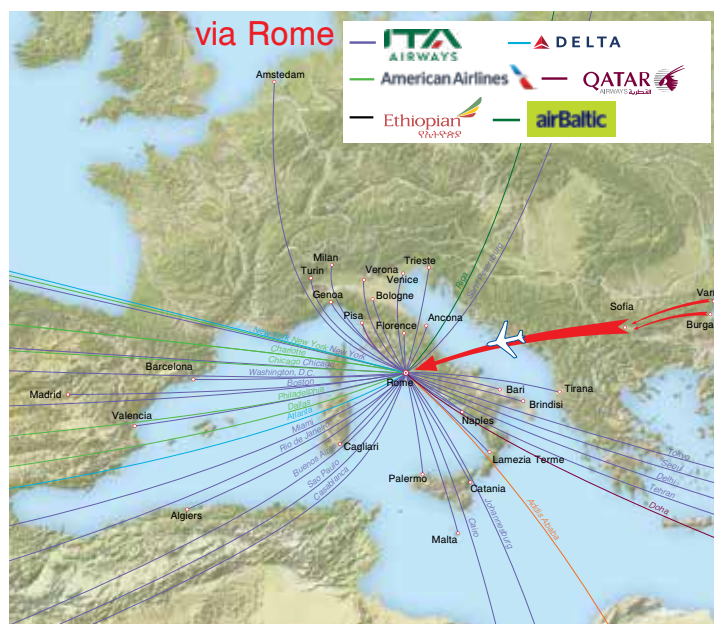
Летете до Всяка точка на света с България Еър и партньори.
Fly anywhere across the world with Bulgaria Air and partners.

Летете до всяка точка на света с България Еър и партньори.

Fly anywhere across the world with Bulgaria Air and partners.

БЪЛГАРИЯ ЕЪР: Къде га ни намеруме?

BULGARIA AIR: Where to find us?

SOF VAR 	Customer Service Center 1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working Hours:</i> <i>Every day 08:00-20:00 Local Time</i> phone: +359 2 402 04 00 e-mail: callFB@air.bg www.air.bg	
	Head office 1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Working Hours:</i> <i>Monday - Friday</i> <i>09:00-17:30 Local Time</i> e-mail: office@air.bg www.air.bg	
	Sofia City Office 2, Ivan Vazov Street <i>Working hours:</i> <i>Monday - Friday</i> <i>(lunch break - 01:00 p.m. to 1:30 p.m.)</i> phone: +359 2 402 03 93 e-mail: tickets1@air.bg www.air.bg	
	FLY MORE Office 1, Brussels Blvd Sofia Airport, Sofia 1540 <i>Every day: 09:00 - 17:00 Local time</i> <i>(lunch break - 12:00 p.m. to 1:00 p.m.)</i> +359 2 984 02 96 e-mail: flymore@air.bg www.air.bg	
	Varna Airport Office Varna Airport Terminal 2, Departures <i>Working hours: Opens 2 hours prior</i> <i>to scheduled departure</i> phone: +359 52 573 321 fax: +359 52 501 039 e-mail: varna@air.bg www.air.bg	
	Varna City Office 55, 8-mi primorski polk blvd <i>Working Hours:</i> <i>Monday - Friday</i> <i>09:00 - 17:00 Local time</i> <i>(lunch break: 12:30 p.m. - 1:30 p.m.)</i> phone: +359 52 651 101 e-mail: varna_city@air.bg www.air.bg	
	Shumen City office Shumen, Patleyna 10 str. <i>Monday-Friday: 09:00-17:00 Local time</i> phone: +359 887 84 01 71 e-mail: shumen@air.bg www.air.bg	
BER 	Germany, Berlin Bulgarian Air Tour Leipziger str 114-115, 10117 Berlin, Germany <i>Working hours:</i> <i>Monday - Friday</i> <i>09:00-18:00 Local Time</i> phone.: +49 30 2514405 +49 30 2514460 e-mail: info@berlin-bat.de www.air.bg	
LON 	United Kingdom, London Airport office Heathrow Ticket Pod 3 Room 3718 Terminal 4 Heathrow Airport TW6 3FB <i>Working hours:</i> <i>Monday - Friday</i> <i>09:30 - 17:30 Local Time</i> phone: +44 788 966 4174 e-mail: LHR@bulgaria-air.co.uk www.air.bg	
MOW 	Russia, Moscow City Office 3 Kuznetzkiy Most Str., Moscow, 125009, Russia <i>Working hours:</i> <i>Monday - Friday:</i> <i>09:00-13:00/14:00-18:00 Local Time</i> <i>Saturday: 10:00-14:00</i> <i>(between June and</i> <i>September)</i> <i>Temporarily closed</i> phone: +7 49 5789 9607 e-mail: ticketmow@air.bg moscow@air.bg www.air.bg	
	Airport office Sheremetyevo airport, Terminal F, fl. 2, ticket desks 10 and 14 <i>Working hours:</i> <i>Opens 2 hours prior to scheduled</i> <i>departure</i> <i>Temporarily closed</i> e-mail: svoapfb@mail.ru www.air.bg	
TLV 	Israel - Tel Aviv Open Sky LTD 25 Ben Yehuda Str. Israel 63806, Tel Aviv <i>Working hours:</i> <i>Sunday - Thursday:</i> <i>09:00-17:00 Local Time</i> phone: +972 379 51 355 Viber \$ WhatsApp: +972 54 5066020 e-mail: annie@open-sky.co.il www.air.bg	
USA 	Mailing Address: 1819 Polk St #401 San Francisco, CA 94109 <i>Working Hours:</i> <i>Monday - Friday 9am - 5pm,</i> <i>Saturday - Sunday 9am - 1pm (EST)</i> phone: 1-855-FLY-TO-BG (359-8624) e-mail: tickets@bulgariaairusa.com www.air.bg	
VIE 	Austria, Vienna Intervega Reisen Tiefer Graben 9, A-1010 Wien, Austria <i>Working Hours:</i> <i>Monday - Thursday</i> <i>09:00-17:30 Local Time</i> <i>Friday</i> <i>09:00-17:00 Local Time</i> phone: +43 1 5352550 0 900 220013 (domestic line) e-mail: intervegareisen@aon.at office@intervega.at www.air.bg	

СКЛЮЧЕТЕ ОНЛАЙН ЗАСТРАХОВКА

„ПОМОЩ ПРИ ПЪТУВАНЕ В ЧУЖБИНА“

www.armeesc.bg

Винаги с вас!

Със застраховка „Помощ при пътуване в чужбина“
от ЗАД „Армеец“ получавате:

- Висококачествено обслужване на родния език навсякъде по света – 24/7 при спешни случаи;
- Изплащане на разходите за медицинско обслужване и репатриране;
- Защита по време на пътувания по работа, за удоволствие, обучение или любителски спортове;
- Помощ при здравословен проблем, злополука и спешно заболяване;
- Обезщетяване при загуба, забавяне или кражба на багаж;
- Заплащане на суми за причинени щети или увреждания на трети лица;
- Покритие в над 200 страни.

За повече информация посетете интернет страницата на групеството www.armeesc.bg или се обадете на националния ни номер 0700 1 3939.

*Small moments,
happy tastes!*

The Lacrima children's series